

BIBLIOGRAFIA

LLIBRES:

TEXTOS

ELS NOSTRES CLÀSSICS. — Barcelona, Editorial Barcino. Sèrie A. Volums en dotzau.

XI-XII. *Tirant lo Blanch*, vol. III, 1927. — XV-XVI. *Tirant lo Blanch*, vol. IV, 1928. — XXV-XXVI. *Tirant lo Blanch*, vol. V, 1929. Tria del text, introducció, notes i glossari de J. M. CAPDEVILA I DE BALANZÓ. — Al final del vol. V van les notes, glossari, una indicació dels fragments de l'original que han estat suprimits en aquesta edició, i un advertiment que explica la raó d'aquestes supressions. De les notes del Sr. Capdevila ens interessen d'una manera especial les del començament de la novel·la, relatives a l'estada de Joanot Martorell a Anglaterra. Capdevila cita l'article d'ENTWISTLE, *Observacions sobre la dedicatòria i primera part de Tirant lo Blanch* (Revista de Catalunya, vol. IV, núm. 40, octubre 1927, pàgs. 381-398), en el qual hom suposa que Martorell degué estar a Anglaterra diverses vegades. Pel nostre compte afegim que el P. Andreu Ivars, en un estudi aparegut posteriorment a la publicació del *Tirant lo Blanch* en «Els Nostres Clàssics» (*Estage de Joanot Martorell en Londres [1438-1439]*, «Anales del centro de Cultura Valenciana», vol. II [1929], pàgs. 54-62), ha demostrat que en 23 de març de 1438 i en 13 de febrer de 1439, Martorell es trobava a Londres. La prova d'això l'han donada unes lletres de desafiament de Joanot Martorell, conservades en els mss. 7809 i 7811 de la Biblioteca Nacional de Madrid. Altres lletres de desafiament del mateix Martorell han ajudat, també, al P. Ivars a esclarir el parentiu d'aquest autor amb Ausiàs March. (*Ausiàs March y Joanot Martorell*, en «Erudición Ibero-Ultramarina», vol. I, 1930, pàgs. 68 i 173.)

Aquests estudis del P. Ivars donen molta llum sobre la primera part de la gran novel·la valenciana. La col·lecció de cartells de desafiament dels mss. 7809 i 7811 de la Biblioteca Nacional de Madrid poden servir magníficament per comentar els episodis, tan abundosos de torneigs, que Martorell explica durant l'estada del seu protagonista a Anglaterra. A més, el ms. 7811 de Madrid conté «vn tractat de Horde de caualleria tret de vn libre qui fou del rey D'Anglaterra e de França», del qual diu el P. Ivars («Anales», pàg. 57), que és «la mateixa traslació que figura en els primers quaranta capítols del *Tirant*, és a dir, la curta novel·la de Guy de Warwick i el breu tractat de l'*Orde de Cavalleria* del mallorquí beat Ramon Llull». El P. Ivars anuncia la publicació d'aquest tractadet inèdit i d'un estudi sobre el mateix. Seria molt interessant que es realitzés aviat aquest propòsit, car amb la descoberta dels textos del ms. 7811 de Madrid pot dir-se que l'estudi de la redacció del *Tirant lo Blanch* entra en una nova fase.

XIII. FRANCESC EIXIMENIS, *Regiment de la cosa pública*. Text, introducció, notes i glossari pel P. DANIEL DE MOLINS DE REI, O. M. Cap., 1927. — Vegeu pàg. 543 del present ANUARI.

XIV. RAMON LLULL, *Llibre d'Amic e Amat. Llibre d'Ave Maria*. Text per MARÇAL OLIVAR. Introducció i notes per Mn. SALVADOR GÀLMÈS, 1927. — Vegeu pàg. 532 d'aquest ANUARI.

XVII. JOAN BOCCACCIO, *Decameró*. Versió catalana de 1429. Vol. II, 1928. — Conté les novel·les tercera a desena de la jornada segona.

XVIII. ANSELM TURMEDA, *Disputa de l'Ase*. Versió per E. N. C. Introducció per MARÇAL OLIVAR, 1928. — Traducció en català modern de la *Disputa de l'Ase*, excepte els seus versos, que han estat molt hàbilment traslladats en vers català antic. Aquesta versió conserva força el regust de la vella prosa catalana, sense donar-nos mai, però, una sensació de pastitx. Com els altres volums de la col·lecció, va precedit d'una introducció i unes notes bio-bibliogràfiques.

XIX-XX. *Parlaments a les corts catalanes*. Text, introducció, notes i glossari per RICARD ALBERT i JOAN GASSIOT, 1928. — Excel·lent antologia de l'oratòria política a Catalunya en els segles XIV i XV. Sobresurten d'una manera especial les proposicions de Pere III per llur claredat i lògica. Figuren, també, en aquest recull, la famosa proposició del rei Martí a les corts de Perpinyà (26-I-1406), i la resposta del cardenal Margarit a la proposició de l'infant Joan en les corts de

Barcelona (6-X-1454), la qual és un dels més brillants elogis fets a Catalunya. Al final del volum hi ha una acurada fe d'errades. Suggerim les següents esmenes: Pàg. 35. Posar punt d'interrogació al final de la ratlla set. Pàg. 206₁. Transcriueu: «en algun millor ordre o preparatori, ab lo qual... socórrega als casos...». Pàg. 207_{3,4}. Cal unir els dos paràgrafs així: «li foren oferts, per tal la majestat sua...». Aquest volum és dels més ben anotats de la col·lecció.

XXI. JAUME ROIG, *Llibre de les Dones o Spill*. Text, introducció, notes i glossari per FRANCESC ALMELA I VIVES, 1928. — Aquesta edició és feta — diu el pròleg — seguint el manuscrit de la Biblioteca Vaticana a través de l'edició Chabàs; i tenint en compte les tres primeres edicions. En realitat, no solament el text és un reflexe de l'edició Chabàs, sinó que també ho són la introducció i les notes, i el mèrit principal del Sr. Almela consisteix a haver reduït — separant-ne la palla i sense ometre res d'essencial, però també sense afegir-hi res d'important — les notícies i aclariments que el benemèrit canonge Chabàs escampà en el pròleg, comentari i apèndixs de la seva edició. El Sr. Almela ha suprimit també, amb evident encert, totes aquelles notes del seu predecessor, que tan palesa feien la seva falta de preparació filològica. Això dona a l'edició Almela el to seriós, que no manca a cap edició d'«Els Nostres Clàssics». Creiem, però, que hauria convingut explicar molt més el text. Una obra com l'*Espill*, amb una sintaxi tan difícil, imposada en gran part per la seva peculiar versificació, demana freqüentment, al nostre entendre, explicacions i aclariments de sentit per part de l'editor; més tractant-se d'una edició de divulgació.

Sobre la transcripció cal fer algunes reserves. Morel-Fatio, en el seu *Rapport... sur une mission philologique à Valence...*, París 1885, reproduí en facsímil els folis 76 v., 77, del ms. del Vaticà. Comparant amb aquesta reproducció els passatges corresponents de les edicions Chabàs i Almela, trobem en aquesta darrera major nombre de faltes que en l'altra: Pàg. 156, 25: *vermells... tinat*; ms. i Chabàs (10501 ss.): *vermell... tenat*. 156, 26: *o bé*; ms. i Chabàs (10506): *e be*. 157, 7. Manca el vers 10534 de l'ed. Chabàs: *per fer-lo franch*. 157, 16: *lo han*; ms. i Chabàs (10560): *ho han*. 157, 6, i Chabàs (10531): *definit*; ms.: *difinit*.

En l'ortografia l'edició Chabàs i el ms. del Vaticà no coincideixen gaire. En l'aparell crític de la primera han deixat d'ésser registrades moltes variants ortogràfiques del manuscrit, algunes de les quals són d'interès lingüístic, com per exemple la grafia *llimits* del vers 10509, transcrita en Chabàs i en l'edició d'E. N. C. (156, 29): *limits*. Degut a aquesta manca de rigor en la transcripció del ms. del Vaticà, feta per Chabàs, la fixació ortogràfica de l'edició Almela no reposa damunt d'una base sòlida. Ens cal, també, expressar la nostra disconformitat amb l'ús de la grafia *tx* per expressar el so de la *x* en valencià.

Van a continuació algunes rectificacions, que proposem en la puntuació de l'edició Almela:

21, 25: «destruir pus facilment; / e mostrar, no subtilment, / sols rimat portant l'estil...» 36, 21: «la squen'ansades...» Veg. nota de M.-Fatio al vers 1062 de l'ed. Chabàs. (*Romania*, 36, 128.) 38, 24: «casament negre; / los béns, alegre, / doncs posseïxa. / Ella...» 53, 23: «e no mostrand / en res conèixer...» 56, 30: «si feia botes;». 75, 14: «...Jesucrist!— / Què desús vist, / cot e mantell, / de gros burell; / roba jussana...» 78, 16: «semblant valent / e fet per mi.» 78, 24: «Ell'abusava / de fets e dits / fent-me despits; rebotejava, / deia, rallava...» 82, 12: «jutjant falsa. / Per geumencia / e ses figures / fan oradures; / més la qui'ls creu.» 82, 22: «e mirarquia. / Molt la gastaren / e la cremaren. / Tota secada, / prop heticada, / per lo parir / cuidà morir.» 85, 21: «se despertaren. / Tots hi passaren. / Tot llur ruído, / crits, apellido, / los fon public.» 87, 26: «mas era molla. / Tal la'm passava / e comportava: / puis d'embregar...» 92, 9: «devem seguir. / Què'ns cal tenir / vots fets per força? / Cascuna torça...» 96, 28: «ella's descobre / dient molt sua.» 101, 6: «conèixer-s'ia...» 101, 28: «ni tenir figa. / La llei antiga...» 116, 30: «del mur antic, / per fer castic / d'un horrent cas, / en lo camp ras, / —deia's Rovella,... la Magdalena— / hac mal indici... / fet per diable. / Dona, vilment,...» 122, 5: «Si n'escoltau / qualsevol d'elles,...» 128, 14: «Si jau al llit / marit malalt, / quant (h)a son alt / e plen plaer / de la muller / haja testat, / puis d'heretat...» 130, 22: «e fort batut. / Dins en Barut...» 132, 8ss: «Donchs qui no squiva / ... carta, govern? / ¿En foc d'infern / ... volcam fumós? / En Port fangos / ... ni vol sorgir. / Fogir, fogir / ... falses cantores! / A tots encanten...» Cf. la nota de Chabàs al vers 8554. 136, 18: «abdos pegats;» 137, 3: «ballesfan collen...» 138, 13: «secretament / e nuament...» 139, 30: «llet de cadella, / què vomitava / menjar tornava.» 143, 14-18: «No fon mal fet / ...féu e matar?» 188, 26: «mas en somer;» 204, 14: «com bon armer / temprà l'acer...» 206, 10: «restar en plaça / ploga o no ploga. Troben qui'ls lloga: / no'ls plau lloguer...» 209, 22: «Què Déu permet...» 213, 29: «sies vedat...» 224, 31: «qui res los dona / mai; qui'ls perdona...».

Segueixen algunes correccions: 44, 25 (Chabàs, 1692): «carn capolaven». 124, 18 (Chabàs, 7923): «si's met al foc». 160, 9: «alta». 210, 2: «txic fadri». En els dos últims casos es tracta, probablement, d'errades d'impremta. L'edició Chabàs és correcta en aquests indrets.

Poca cosa afegirem a les notes. Completar l'anotació de l'edició Chabàs és tasca que exigeix llargs estudis sobre matèries molt variades: lèxic, costums, miracles, teologia, medicina, etc. Un treball com aquest, un dels més atractius, per cert, i més prometedors de resultats que ofereix la literatura catalana antiga, no podem, però, exigir-lo a qui només aspira a posar en mans del públic una edició fàcilment assequible i de text acceptable. Vet ací algunes notes que ens ha suggerit la lectura de l'*Spill*:

40, 26 ss. Ens sembla evident que en aquest passatge J. R. es refereix a Béziers i a Saint Denis, prop de París. 45, 12-15. El text de l'*Spill* és correcte i, per consegüent, la nota de Chabàs és equivocada: els cossos tallats a troços, que foren soterrats en lloc sagrat, són els de les víctimes de la tavernera de París i de les seves filles, no els d'aquestes dones criminals. El text ho diu ben clar. 65, 28 ss. Aquest miracle de Sant Jaume, que Roig conta com si l'hagués presenciat, es troba ja, per bé que amb importants variants, en el Còdex Calixtinus de Sant Jaume de Galícia (publicat en MIGNE, *P. L.*, vol. CLXIII, col. 1370), i en algun altre text medieval. La tradició popular l'ha conservat en el Cançoner (MILA, *O. C.*, vol. VIII, núm. 31) en una forma molt semblant a la de Jaume Roig. Aquest, poc després (68, 19), explica un altre miracle, també com si l'hagués presenciat, fet bastant curiós, car demostra que Roig aprofitava tota mena de materials per a la seva fingida autobiografia, mentre donessin matèria a la crítica antifeminista. 156, 31. Roig indica la data de 1460 en què estava escrivint l'*Spill*. Diu que el cens que pagaven les dones a Lucifer fou redimit pel Salvador: «mil quatrecents / vint set complits / anys són finits, / sens trenta tres / anys, los primés / des que naxqué». 178, 16. Almela passa per alt aquesta coneguda llegenda de Constantí, que anota Chabàs (vers 12260). Vegeu també GRAF, *Roma nella memoria e nelle immaginazioni del medio evo*, pàg. 433 ss. 187, 24. Al·lusió a la destrucció de Jerusalem per Titus i Vespasià. La versió catalana de la novel·la que tracta d'aquests fets, és publicada per BOFARULL en *Documentos inéditos del Archivo de la Corona de Aragón*, pàg. 16 ss. Vegeu també *Estudis Universitaris Catalans*, vol. XV, pàg. 227, i vol. XVII, pàg. 289 ss. Tampoc ens hauria semblat sobrer la incorporació a l'edició Almela de les notes de Chabàs als versos 1486 (42, 3), 1827 (46, 23), 7880 (124, 2), 8554 (132, 13), 8640 (133, 16) i 8660 (133, 24).

XXII-XXIII. BERNAT OLIVER, *Excitatori de la Pensa a Déu*. Text i anotació per PERE BOHIGAS, 1929. — Sobre aquesta edició vegeu J. R[ubió] en *Estudis Universitaris Catalans* volum XIV (1929), pàgs. 198-199.

XXIV. FRANCESC EIXIMENIS. *Doctrina Compendiosa*. Text i anotació pel P. MARTÍ DE BARCELONA, O. M. Cap., 1929. — Vegeu en pàg. 543 del present ANUARI.

XXVII. *Consolat de Mar*. Volum I: Nuclis originaris (Costumes. Establiments. Usatges). A cura de FERRAN VALLS I TAVERNER, 1930.

Els nuclis primitius del *Consolat* són presentats en aquesta edició «restituïts en les tres sèries de capítols originàries». Aquesta classificació ha estat feta basant-se en l'estil de redacció dels capítols i en llur contingut. En el primer nucli «els articles tenen una forma preceptiva concreta, categòrica i amb to de principis generals. El segon [nucli] és un articulat de capítols breus, precisos i enllaçats successivament uns amb altres; quant a la matèria, es refereix exclusivament a relacions entre les persones que intervenen en una nau. El tercer nucli, de redacció molt més enfarfegada, consta de capítols formulats de manera casuística, llargs i desenvolupats, que semblen una aplicació i desdoblament pràctic de les regles consignades en el nucli primer».

XXXVII. *Consolat de Mar*. Volum II: Elements addicionals (Capítols legals. Privilegis). A cura de FERRAN VALLS I TAVERNER, 1931.

Els textos que integren aquest volum són els següents: *Capítols del rey En Pere sobre los fets e actes marítims*. — *Orde judiciari de la cort dels còsols de mar de València*. — *Orde judiciari de la cort dels còsols de mar de Barcelona*. — *Capítols aprovats per Ferran II per privilegi de 17 maig 1510*. — *Carta Consulatus Riparie Barchinone*. — *Ordinacions de la Ribera Marítima de Barcelona*. — *Carta dels còsols de mar de València als de Barcelona* (15 de març de 1352). — *Carta dels còsols de mar de Mallorca als de Barcelona* (3 de juny 1357).

XXVIII. JOAN DE GALLES, *Breviloqui*. A cura del P. NORBERT D'ORDAL, O. M. Cap., 1930. —Reproduceix el text del ms. 48 de la Biblioteca de Catalunya (A), i dóna a la fi del volum variants del ms. VII de l'Arxiu del Palau (B) i del ms. 269 de la Biblioteca de Catalunya (C). Segons la introducció, han estat acceptades algunes variants d'aquests últims còdexs. Ens sembla, però, que se n'haurien pogut prendre algunes altres per tal de corregir evidents errades del ms. A, com, per exemple, en els següents indrets: 28, 7: *dites coses* (C). 41, 14: *acusat e conven-sut* (B, C). 153, 14. *que ha en sí* (C). Les dues lliçons de C, ací anotades, manquen en la llista de variants. —26, 22. Deu puntuar-se així la resposta d'Alexandre: «*Per cert, yo provare; e ja tu, si seràs millor en lo temps sdevenidor, mudar-t'e la fortuna...*». 39, 12. Corregiria: *afeixugant-los*. — L'editor, en datar aquesta producció, diu que «el llenguatge i l'ortografia són característics del segle XV». A nosaltres, el seu estil ens ha recordat el d'alguns escriptors catalans de finals del segle XIV i principis del segle XV com Antoni Canals i alguns troços d'Eximenis: en general l'estil és ben compost i en alguns moments esdevé eloqüent. L'edició del P. Norbert d'Ordal va acompanyada d'una anotació excel·lent.

XXIX. BERNAT BOADES, *Libre de feyts d'armes de Catalunya*. Volum I. A cura d'ENRIC BAGUÉ, 1930.

Conté els vuit primers capítols de la crònica, que arriben fins a la invasió musulmana d'Espanya. L'edició és feta a base del ms. 985 de la Biblioteca de Catalunya, copiat per Joan G. Roig i Jalpí. Hom ha conservat el llenguatge i l'ortografia d'aquest manuscrit, regularitzant, només, l'ortografia segons les normes habituals en les edicions de «Els Nostres Clàssics».

XXX i XXXV-XXXVI. *Curial e Güelfa*. A cura de R. ARAMON I SERRA. Vol. I, 1930. — Volum II, 1931.

Aquests dos volums contenen els dos primers llibres del *Curial e Güelfa*.

XXXI-XXXII. SANT GREGORI, *Diàlegs*. Vol. I. A cura de Mn. JAUME BOFARULL, 1931. — Conté els tres primers llibres de la traducció catalana dels *Diàlegs* i reproduceix el ms. 101 de la Biblioteca Provincial de Tarragona, copiat l'any 1340. Aquesta traducció es fa remarcar pel gran arcaisme del seu llenguatge, el qual permet de datar-la en les darreries del segle XIII.

XXXIII. *La Fi del Comte d'Urgell*. A cura de XAVIER DE SALAS BOSCH, 1931.

Després de les grans discussions sobre el valor històric de *La Fi*, promogudes especialment pels apassionats judicis del Sr. Giménez Soler, ens sembla d'una gran oportunitat la reedició d'aquesta crònica. En el seu pròleg, el Sr. Salas estudia les importants qüestions de la data de redacció, pàtria de l'autor i historicitat de l'obra. Les seves conclusions poden ésser resumides així: L'autor de *La Fi* era de condició burgesa i originari de la comarca de Lleida, o tal vegada de la mateixa ciutat; compongué la seva obra entre 1466 i 1479. Sobre la historicitat de *La Fi* el Sr. Salas condensa el seu judici amb aquestes paraules: «*La Fi* no és més que un pamflet. Però tampoc és menys; i és un pamflet que planteja molts problemes en la biografia del comte i de Ferran I».

Les dues primeres conclusions són semblants a les de Mn. Jaume Collell, en la nota que féu precedir la primera edició de *La Fi*. Ara bé, la nostra conformitat és absoluta amb els termes *ante quem* i *post quem* de la data, proposats pel Sr. Salas. En canvi, hom pot fer serioses objeccions als arguments al·legats en favor de la naturalesa lleidatana de l'autor. El Sr. Salas la fonamenta en el fet que *La Fi* culpa repetidament els ciutadans de Barcelona d'haver tolerat la injustícia comesa contra el comte d'Urgell, i en què *La Fi* parla molt dels esdeveniments ocorreguts a Lleida i de la intervenció dels paers d'aquesta ciutat en els fets del comte. Però la lectura d'aquest text no ens demostra, al meu entendre, ni una cosa ni l'altra. Pel contrari, el que aquesta obra diu de Lleida i de la intervenció dels seus paers en els fets que relata, es redueix a termes estrictament històrics, i si l'autor llança greus acusacions contra Barcelona, també en llança contra Lleida més d'una vegada. Veiem, per exemple, que en un moment decisiu pel comte d'Urgell, en el moment de la seva capitulació, *La Fi* ens diu (pàgs. 38-40) que els paers de Lleida es giraren contra el comte, i que «avian empès lo que havian pogut que lo compte no agués lo realme e que romangués destruït, com per causa de la vicinitat que ab ell avian, tot die eran ab ell en plets e en enfractes e grans qüestions per raho de la jurisdicció, e reduptaven-se molt que si lo compte fos rey no's recordàs de aquelles coses, e que de qualche una per via indirecta no's vol-

gués vindicar». Poc més endavant, els paers presents en la gestió que el duc de Gandia féu prop de Ferran d'Antequera a favor del comte, es posen completament de la banda del rei i encara alaben la seva clemència. Això demostra que de les inculpacions fetes en *La Fi* no podem deduir res sobre la pàtria del seu autor, i menys encara després de llegir aquest important passatge, on l'autor amb gran claredat ens revela la veritable finalitat de la seva obra: «La causa qui'm ha mogut — diu — en scriure tan llarga e tan diffusament aquesta gesta, és estada perquè més fàcilment se puxe veure e verificar lo que damunt proposi, com diguí *que lo peccat que la pàtria e lo rey no rebujaren cometre e perpetrar per la destructió e mort de aquest comte*, és causa principal per la qual nostre senyor Déu nos ha donada e'ns done aquesta tant fort plaga de guerra, qui és sobre nosaltres». L'autor, per tant, en la seva al·legació, o en el seu pamflet, com diu el Sr. Salas, es proposa treure unes conseqüències polítiques del pecat que cometé la pàtria, i adreça el seu blasme als propis compatriotes, no a gent estranya.

Un altre argument del Sr. Salas en favor de l'origen lleidatà de l'autor de *La Fi* és l'expressió «*aquí en la ciutat de Leyda*» (pàg. 25). Però *aquí*, en català antic, significa ordinàriament *allí*, i en *La Fi* trobem usat aquest adverbí amb aquesta significació en molts indrets (23, 12; 53, 24; 59, 23; 70, 24, etc.). Hauria semblat, doncs, més natural trobar l'adverbí *ací* en lloc d'*aquí* en el passatge indicat, tal com el trobem en la pàgina 68, 14, referint-se a la ciutat de Barcelona.

Per consegüent, sobre la naturalesa de l'autor de *La Fi* no podem saber gran cosa més que el que ell mateix ens diu al final de la seva obra, o sigui (pàg. 143) que tingué per preceptor i mestre un «honorable prom mercader de Barcelona», el qual el tragué de casa de sa mare vídua, i, mentre fou noi, el tingué tres anys a casa seva.

Valor literari de «La Fi». — Aquesta obreta té un valor literari real, sobre el qual, tal vegada, el Sr. Salas, interessat especialment en el comentari històric del text — fet per cert amb gran competència i justesa — no ha cregut necessari d'insistir. En *La Fi* hi ha dues parts ben caracteritzades: en la primera, on és referida la pèrdua del comte d'Urgell, l'autor dóna proves d'un gran temperament de narrador, i sap donar tota la força dramàtica als fets capitals amb què la llegenda ha intensificat la tragèdia del comte. La segona part, que és una defensa dels drets del mateix a la corona de Catalunya, pot comparar-se amb allò que hi hagi de més eloqüent en l'antiga literatura política catalana, i realment ens extranya que el Sr. Salas trobi «tan grisa» aquesta defensa del comte d'Urgell.

En un altre detall del pròleg del Sr. Salas, per bé que poc important, tampoc podem estar d'acord. Segons ell, «alguns indicis porten a creure que el fragment conservat ho és d'una composició en forma dialogada». El que ens revelen aquests indicis, però, no és això exactament. L'obra posa en boca d'un prevere, que conversa amb un cavaller — el nom del qual, Salomó, apareix en la pàgina 118 — tota la relació de la pèrdua del comte d'Urgell, amb les conseqüències polítiques que en dedueix. Això fa suposar que en el començament que ens manca, devia haver-hi una breu introducció, en la qual l'autor ens presentava aquests personatges. Tot seguit l'autor devia entrar en matèria referint-nos l'al·legació que havia sentit en boca del capellà. Qui parla sempre, però, és l'autor, com es dedueix clarament d'un fragment, que més amunt hem reproduït, en parlar del seu suposat origen lleidatà (1). Per aquest motiu resulta impròcedent parlar de composició dialogada, d'igual manera que hom no pot suposar dialogat el darrer capítol de *La Fi*, en el qual l'autor conta el que li digué «un notable prom mercader de Barcelona».

L'edició. — Reprodueix el ms. esp. 554 de la B. N. de París, escrit vers l'any 1598. L'editor ha modificat molt poc aquesta còpia: gairebé s'ha limitat a transcriure-la segons les normes de «Els Nostres Clàssics». Això és causa que hom hi observi algunes paraules ortografiades de faisó molt estranya, per exemple: *manezat* (*menaçat*), com també paraules que no foren compreses pel copista. Hauria estat, certament, arriscat i poc útil de refer el llenguatge de *La Fi*, per ajustar-lo al del seu original. En canvi creiem que hauria estat convenient de corregir algunes lliçons, que semblen deformacions d'un copista tardà i poc expert, com les que anotem a continuació: 24, 2. Diu: *de d'uy de més*. Corr.: *d'uy més*. 49, 6. Diu: *dispersí*. Corr.: *dispersà*. 51, 8. Diu: *e, per que, en allo*. Corr.: *e que e, a*. 57, 12. Diu: *malenthonia*. Corr.: *malenconia*. 64, 18. Diu: *e aixi's fou de fet*. Corr.: *e aixi's feu de fet*, o bé puntueu: *e axis fou d. f.* 64, 20. Diu: *malventhonias*. Corr.: *malenconies*. 66, 17. Diu: *molt cuytades*. Supliu: *[per]molt. c.* 69, 10. Diu: *ne temptàs moure's*. Corr.: *no t. m.* 75, 13. Diu: *sols*. Corr.: *sol*. 103, 13. Diu: *perquè tant*. Corr.: *per tant*. 118, 9. Diu: *yversionament*. Corr.: *yversosament*. 120, 18-19. Cal supri-

(1) «La causa qui'm ha mogut en scriure tan llarga e tan diffusament aquesta gesta...».

mir: *e qui havia en odi los cathalans*, que repeteix la frase anterior. 121, 22. Diu: «e tots, del gran al poch, en llurs cases pròpies *finien* amplemment llur libertat». Corr.: ...*fruien*... aquesta correcció és justificada per raons paleogràfiques, car en dues altres ocasions el ms. de París substitueix equivocadament *r* per *i*: *barbie* per *barbre* (vegeu pàg. 159, correccions), i a més la *u* es pot confondre fàcilment amb la *n*. 122, 19. Diu: *linor* (?). Corr.: *lívor*. 125, 19. Diu: *e com per nostre senyor Deu*. Corr.: *e com n. s. D.* 132, 22. Diu: *mon*. Corr.: *nom*. 134, 4. Diu: *perent*. Corregir: *puneix*. Aquesta correcció és imposada pel context i pel passatge de Valeri Màxim, que l'autor de *La Fi* retreu en aquest indret. (Cf. Valeri Maximo, ed. Miquel i Planas [*Nova Biblioteca Catalana*], vol. I, pàg. 31). 139, 24. Diu: *mastinagues*. Corr.: *monçonegues*. 143, 2. Diu: *lo patriarcha en la Affrica*. Corr.: *lo Petrarca e. l. A.*

Algunes construccions anòmales, com les que segueixen, no ens han semblat de correcció tan segura com els passatges anteriors. Les anotem a continuació per si es tractés de corrupcions de text. 54, 25: *no'l volie condecendre*. 58, 25: *metre-li ho en rahó*. 59, 3: *entès auriem*. (Correcció: *entès avem?*). 68, 4: *no'n degollassen tot*. (Corr.: *no'u d. t., o no d. tots?*)

Afegim algunes paraules, que no hem trobat en el Diccionari Aguiló i que no tenim documentades, però que ens sembla que hauria calgut de fer figurar en un glossari especial, com les següents: 48, 24: *disijectar* (Corr.: *disjuntar* (?)). 51, 7: *enpessat*. 75, 21: *tanague*. 126, 6: *butfariada*, etc.

En la interpretació del text senyalem les següents discrepàncies: 36, 12. Puntuaríem: *apparta's d'ell e perlongue's...* 58, 5. Puntueu: *comprave, ja quina...* 73, 15, 16, 17. Proposem, sense que, per això, la creguem absolutament segura, aquesta correcció: «Que'ns dolem molt del cas vostre, he'ns planyem molt e molt del vostre infortuni, he'ns done de parer...». 119, 19. Puntueu: «e los quals teníem e reputàvem per enemichs capitals nostres, quí és la major confusió...». 121, 8. Supliríem la preposició: «tostemps ha agut e ha natural odi la nació castellana [a]nostra natio cathalana». Fem observar, de passada, que en aquesta edició de *La Fi* s'observa certa irregularitat pel que fa a les lletres suplertes. 126, 10. Hi ha una lliçó inintel·ligible. «ja *valie* extracta e confusa...». Pel sentit sembla que la lliçó acceptable seria: «ja *seria* e, e c...». 127, 20. Des d'ací fins a la fi del capítol, creiem que cal posar alguns punts d'interrogació o d'admiració. 127, 20-23: «¿La casa del comte de Prades... après a què és venguda?» 128, 5-12. «¿La casa dels nobles de Muncada... a què és ara venguda?» 129, 6, «...auctoritat e magestat!» 130, 7, «¿en mans de qui és caiguda?» o bé aquesta altra puntuació: «en mans de q. e. c., confusa e destroïda la veig». 130, 10-11. Deu puntuar se: «cases grans e opulentissimas, favoridas e de molt stat, jatsie no ha molt triumphassen...». 130, 16. Després de «destroyda» semblen faltar les paraules «la veig», o la paraula «és», que acaben altres paràgrafs d'estructura semblant a aquests. 142, 24. L'expressió «porch senglar», que, com fa observar el Sr. Salas, al·ludeix al perill turc, sembla treta de les profecies que en l'època que fou escrita *La Fi* corrien a Catalunya sobre fets diversos, com les guerres de Joan II, Ferran el Catòlic, l'amenaça turca, etc.

XXXIV i XXXVIII. RAMON LLULL, *Llibre de meravelles*. Volum I. A cura de Mn. SALVADOR Galmés, 1931. — Vegeu en pàg. 533 del present ANUARI.

Sèrie B. Volums en quart.

1. FRANCESC EIXIMENIS, *Terç del Crestià*. Volum I. A cura dels PP. MARTÍ DE BARCELONA i NORBERT D'ORDAL, O. M. Cap., 1929. — Vegeu pàg. 543 del present ANUARI.

2. FRANCESC EIXIMENIS, *Terç del Crestià*. Volum II. A cura dels PP. MARTÍ DE BARCELONA i NORBERT D'ORDAL, O. M. Cap., 1930. — Vegeu en pàg. 543 del present ANUARI. — P. BOHIGAS.

GIESE, W.: *Anthologie der geistigen Kultur auf der Pyrenäenhalbinsel (Mittelalter)*. Mit Erläuterung und Glossar. Veröffentlichungen des Ibero-Amerikanischen Instituts. Bibliothek der Ibero-Amerikanischen Auslandskunde. Reihe A: Handbücher. Hamburg und Berlin, Hanseatische Verlagsanstalt, 1927, xvi + 375 pàgs.

Amb aquesta antologia, el Dr. Giese es proposa d'oferir als estudiosos alemanys una visió, a base de textos, de l'evolució cultural de la península ibèrica durant l'Edat Mitjana, com a preludi d'una *Geschichte der geistigen Kultur auf der Pyrenäenhalbinsel (Mittelalter)*. Els textos

escollits s'extenen des de l'època de Prudenci, Orosi i Sant Isidre fins a l'any 1492; les llengües són — criteri de totalitat geogràfica i històrica — el llatí, l'àrab, l'hebreu (traduïts aquests dos a l'alemany), el català, l'espanyol, el portuguès i el basc. El Dr. Giese té bona cura d'agrupar els textos per segles, i, dins de cada segle, per gèneres; al davant de cada fragment no s'oblida de posar la millor bibliografia sobre l'obra de què es tracta. Els autors catalans més importants desfilen per les pàgines d'aquesta antologia. És de doldre, només, que alguns noms surtin completament canviats, com Guillermo de Bergadán, Hugo de Mataplana, Guillermo de Mur; tenint en compte, però, el respecte que Giese mostra sempre per als patronímics dels nostres reis, no sabria atribuir a res més que a les fonts per ell utilitzades — en aquest cas el llibre de Milà i Fontanals sobre els trobadors, amb la tendència anticientífica de traduir els noms, pròpia de la seva època — aquesta inexactitud en la denominació dels nostres trobadors. Una altra cosa completament inadmissible, per antihistòrica, és la numeració dels reis segons el compte aragonès; els vells monarques catalans es donaven sempre, com a reis de la confederació, la numeració catalana. Les lletres que Giese publica com de Jaume II, Pere III, Iolanda de Bar i Martí, són pròpiament de llurs secretaris; és excessiu, doncs, de donar-les com a textos reials i no com a prosa cancelleresca. Jordi Rubió, en una interessant recensió publicada als *Estudis Universitaris Catalans*, vol. XIII, 1928, pàgs. 250-252, fa encara algunes remarques que cal tenir en compte.

Es indubtable que aquesta antologia farà bons serveis als universitaris alemanys que es dediquen a estudis sobre qualsevol de les nacions peninsulars i llur història i literatura. La seva amplitud, la bona i suficient informació bibliogràfica per a cada autor de qui publica fragments, els glossaris espanyol, portuguès, català i provençal posats al final del llibre, i, sobretot, la cordial simpatia i la sòlida erudició amb què l'autor tracta les nostres coses, fan d'aquest llibre un recull indispensable per a la iniciació en els estudis hispànics. — R. A. i S.

AUDIAU, Jean: *Nouvelle Anthologie des Troubadours*, revue et accompagnée d'un glossaire et d'un index par René Lavaud. Paris, Delagrave, 1928. 395 pàgs.

Aquesta nova antologia trobadoresca, que l'autor no pogué arribar a veure publicada, té un objecte completament diferent de les de Jeanroy i Anglade. La del professor de la Sorbona no porta textos, sinó absolutament traduccions i, segons expressa en lúcida introducció, un dels objectes que persegueix és demostrar la força poètica d'En Bernat de Ventadorn i de Pere Cardenal, i que la poesia dels trobadors, ben triada, no té la monotonia de què se l'ha titllat. L'antologia d'Anglade, més acostada a la d'Audiau, era desproveïda de notes. En l'obra que comentem, Audiau presenta una bona tria de textos en llengua original, acompanyada de traducció francesa. Les obres van classificades per gèneres literaris: cançons corteses, cançons humorístiques i cançons de croada, sirventesos, complantes, albes, romanços i pastorel·les, ballades i danses. Van encapçalades per unes notes biogràfiques precises, notes i bibliografia abundant, glossari i taula alfabètica dels autors continguts en l'antologia.

Pel qui vulgui tenir una idea de les obres més il·lustres de la producció trobadoresca durant prop de dos segles, aquesta antologia és, ara com ara, la millor. No porta variants, però esmenta, al començament de cada poesia, les edicions fetes. Unes notes posades a la fi en completen la utilitat. En els *Estudis Universitaris Catalans*, XIV (1929), pàgs. 195-197, examinarem les poesies d'autor català contingudes en aquesta bella i abundosa antologia. Donem ací per reproduïdes les petites remarques que allí férem.

René Lavaud, que volgué revisar aquestes pàgines de l'antologia tan ben ordenada pel seu company, mereix el nostre agraïment. — J. M. T.

Antologia. Col·lecció d'Escriptors catalans moderns. Barcelona, 1928-1930.

Com una continuació, per als temps moderns, de la gentil biblioteca de textos medievals *Els Nostres Clàssics*, l'Editorial Barcino s'ha emprès la publicació d'aquesta col·lecció d'escriptors escollits. Durant els anys que abraça el present ANUARI han aparegut els següents volums:

1. *Els iniciadors de la Renaixença.* Volum I: *La Poesia.* Text per Just CABOT. Introducció de Ll. NICOLAU D'OLWER. 208 pàgs.— Comprèn poesies d'Ignasi i Antoni Puig i Blanch, un anònim, Josep Robreño, Carles Bonaventura Aribau, Joan Cortada, Miquel Anton Martí, Joaquim Rubió i Ors, Abdon Tarrades, Tomàs Villarroja, Antoni de Bofarull i Brocà, Josep Sol i

Padrís, Tomàs Aguiló, Marian Aguiló, Vicenç Boix i Víctor Balaguer. Al recull de cada autor precedeix una notícia bio-bibliogràfica. El text, transcrit en ortografia actual, conserva totes les característiques morfològiques, lèxiques i sintàctiques pròpies de cada autor. En la introducció, després de queixar-se de l'injust oblit dels escriptors del segle XIX i de propugnar per un contacte directe del públic amb els que van fer reviure la llengua catalana, el Sr. Nicolau d'Olwer examina aqueix moviment literari i valora cadascun dels iniciadors de la nostra renaixença. És injusta, al meu parer, la inclusió de Marian Aguiló en aquesta llista de precursors. «La llengua d'Aguiló», diu Manuel de Montoliu, amb el qual coincideixo plenament en aquest aspecte, «resplendeix com una perla en mig de la sorra que arrossega el tèrbol corrent poètic dels altres companys seus que figuren en l'Antologia. No; l'Aguiló no és un precursor; en tot cas és un anticipat» (*Breviari Crític*, vol. III, Barcelona, 1931, pàg. 242). Fora d'això, només lloances mereix el criteri que ha presidit aquesta tria i l'encert amb què hom ha sabut realitzar-la. Enriqueixen el llibre uns quants gravats i facsímils de periòdics, de portades i d'autògrafs.

2. *El teatre català anterior a Pitarrà*. Text i notes de Melcior FONT. 194 pàgs. — Publica les següents comèdies: *El sarau de la patacada, o Juan i Eulàlia* (bilingüe), *Lo jaio de Reus* (catalana) i *L'alcalde sabater* (quasi tota en català) de Josep Robreño; «*La casa de dispeses*» o sigui «*La calumnia descubierta*» (bilingüe) de Francesc Renart i Arús, i *Lo rei Micomicó* (catalana) d'Abdon Tarrades. Com en el volum anterior, una lleugera biografia dels autors precedeix llurs obres. (Serà oportú de recordar ací les noves dades que, sobre la tràgica mort d'En Robreño, donà a conèixer el Sr. R. d'Alòs-Moner, en els *Estudis Universitaris Catalans*, XIII (1928), 549, amb la publicació d'una carta de Josep Ignasi Robreño, fill del popular saineter, a Maurici Roca, on conta amb esgarrifosos detalls la mort dels seus pares). Són també interessants els gravats i portades reproduïts en aquest volum. Cal lloar la bona cura amb què s'ha fet la impressió, desmentida una sola vegada, en dir, en la nota preliminar: «En el present recull antològic ens referim només al teatre profà, diguem-ne literari o semiliterari de les primeries del segle X^e» (*sic!*).

3. Emili VILANOVA, *Pobrets i alegrets*. 216 pàgs. — És reproduït el text de l'edició de 1887, precedit d'una brevíssima nota sobre la personalitat de l'autor.

4. F. MASPONS I LABRÓS, *Lo Rondallaire*. Volum I. 160 pàgs. — F. Maspons i Labrós fou un pacient excursionista que recollí molta de la nostra riquesa folklòrica en els seus aplecs de contes populars. Es de remarcar que la seva tasca es redueix a la recerca i transcripció fidel — tan aproximada com és possible — de les rondalles, i que mai no el tortura cap desig de donar a les concepcions populars una escaient vestimenta artística. Podem fiar-nos, doncs, de la seva sinceritat i admetre aquests textos com a material folklòric de primera mà (cf. la meua recensió dins *La Paraula Cristiana*, XII (1930), 522 i 523). En aquest primer volum trobem vint-i-sis contes, precedits del discret pròleg amb què Maspons i Labrós encapçalava la seva edició de 1871 i en el qual s'examinen algunes relacions amb altres rondalles — bé de terres forasteres, bé de la nostra literatura de l'Edat Mitjana — i es detallen llurs característiques essencials.

5-6. Angel GUIMERA, *Epistolari*. Recull i anotació per Enric CUBAS I OLIVER. 304 pàgs. — Un recull documental del més alt interès és el que ens ofereix aquest volum doble d'*Antologia*: cent-cinquanta lletres del gran dramaturg, trameses als seus familiars i millors amics. Des de les seves cartes castellanques de 1863 fins a les darreres de 1922, hom pot veure tota una vida agitada i vibrant: les seves activitats teatrals, el seu inconformisme polític, el seu catalanisme indefallent, etc. Una de les coses més colpidores, per al lector d'avui, és la condemna que fa dels actes vandàlics del 1909, en una lletra adreçada al seu oncle Isidre. En aquest volum ha estat respectat el text fidelíssimament, a diferència dels anteriors de la col·lecció, on s'havia modificat l'ortografia. Les raons que hom exposa són prou convincentes. És més: jo crec que ja seria hora que fos empresa una edició crítica de les figures més representatives de la nostra renaixença literària (Verdaguer, Guimerà, Maragall), amb l'ortografia pròpia de cada autor, amb anotació de les variants de manuscrits i edicions, amb estudis seriosos del lèxic, etc. Les notes del Sr. Cubas a les lletres del recull que ens ocupa i la taula alfabètica final, en la qual figuren els noms propis de persones, llocs, entitats, obres, premsa, etc., citats en el llibre, faciliten la ràpida consulta i utilització de l'*Epistolari*. Els facsímils amb què s'obre el volum, augmenten notablement el seu caràcter documental. — R. A. i S.

Quaresma de Sant Vicent Ferrer predicada a València l'any 1413. Introducció, notes i transcripció per Josep Sanchis Sivera Canonge de la Catedral de València. Barcelona, 1927. LVIII pàgs. + 1 f. + 358 pàgs.; 5 fototípies. (Publicació de la «Institució Patxot».)

Fa més de trenta anys que Don Roc Chabàs, canonge de València, publicava en la *Revista de Archivos...* uns suggestius articles sobre els sermons catalans de l'apòstol valencià. Nombrosos extrets de la gran col·lecció continguda en quatre volums manuscrits de l'Arxiu Capitular de València, ens revelaven l'interès lingüístic i de document d'època que tenien el Sermons en vulgar de sant Vicenç, es pot dir desconeguts. La seva gran fama de predicador arreu de les terres que ell va evangelitzar havia fet prodigar les edicions llatines. Els originals catalans, en canvi, malgrat la popularitat del sant a la seva pàtria, havien restat negligits tot seguint la mateixa sort de la llengua. D'ençà d'aquella revelació, l'obra en vulgar de sant Vicenç ha adquirit un gran relleu dins la història de la llengua catalana. Ha estat el canonge Sanchis Sivera seguidor, en tants aspectes, de l'obra de Don Roc Chabàs qui ha volgut satisfer l'interès i la curiositat que havien despertat els extrets publicats en aquella ocasió a què ens hem referit. Ultra altres treballs i transcripcions que està preparant per donar a conèixer, ens ha fet gustar l'interessant conjunt de la *Quaresma*.

La *Quaresma* predicada en 1413 és independent de les «Reportacions» o sermons que estudià En Chabàs. Es tracta d'un altre ms. conservat al mateix arxiu valencià (Ms. 275) escrit, segons les conclusions del canonge Sanchis Sivera, abans d'ésser predicat pel sant, el qual curava de l'ordenació i preparació dels seus treballs, de la confecció de la peça oratòria, de la determinació dels punts que havia de tractar en el sermó. Els sermons de la *Quaresma* són, doncs, de composició directa de sant Vicenç, dictats a alguns dels seus acompanyants; o, si foren escrits per la seva mà mateixa, després van ésser copiats en el volum actual. Això a diferència dels quatre volums de les «Reportacions», prèdiques, segurament escrites per algun d'aquells oients que formaven part del seguici del sant i que transcrivien fidelment el llenguatge de fra Vicenç amb les seves paraules de circumstàncies, onomatopeies i pintorescos recursos oratoris que usava el gran predicador per fer més eficaç l'exposició de les seves doctrines. La *Quaresma*, per tant, té un llenguatge més eixut en general que les «Reportacions», de les quals, d'altra banda, Don Roc Chabàs va triar els passatges més pintorescos i colpidors. I tanmateix la importància de la *Quaresma* és considerable, té una gran unitat, ni hi manquen comparacions ben gràfiques, exemples i apòlegs, relacions de fets contemporanis que li donen una gran vivacitat.

Els 53 sermons de què consta la *Quaresma* són homilètics, llevat de cinc de panegírics. Llur punt central sol ésser sempre la Bíblia; altres fonts eclesiàstiques, poc abundoses, són sant Agustí, sant Gregori, sant Ambrós, sant Jeroni, Voragine, el *De Vitis Patrum*, etc. El lector que recordi que sant Vicenç tenia una forta preparació teològica i filosòfica, que fou anotador de sant Tomàs, professor de filosofia, trobarà una certa disparitat entre aquesta formació intel·lectual del sant i el to dels sermons; certament aquest és molt menys elevat del que hom podria esperar. Respecte això cal llegir la nota del senyor P. M. Bordoy-Torrents sobre l'art de predicació de sant Vicenç, inclosa oportunament en la Introducció del volum. Segons les normes de predicació que llegim en el seu tractat *De vita spirituali*, el predicador ha d'actuar sempre com un pare entre els seus fills, i en conseqüència amb paraula cordial, senzilla, a vegades casolana, plena de concrecions i, per tant, amarada d'imatges i d'exemples i davallant, sense ofensa de ningú, a casos particulars.

El Canonge Sanchis Sivera il·lustra amb oportunes notes la història de la predicació de la *Quaresma* amb documents de l'època, per exemple els que es refereixen a la conversió i bateig de l'alfaquí Azmet Hannaxa, que prengué el nom mateix del sant. També en la Introducció, ultra la inclusió de la nota escrita per En Bordoy-Torrents que hem citat, s'inclou una notícia bibliogràfica de sant Vicenç Ferrer, manuscrits i edicions.

La transcripció del manuscrit és fidel, salvant alguna petita errada que ni val la pena d'esmentar. Suficients, en general, les notes al peu de plana, amb les quals són verificats passatges de la Bíblia i altres citats en els Sermons. Al final del volum hi ha tres taules i concordàncies dels sermons de la *Quaresma* amb altres reculls de predicació del sant valencià; llistes de textos de la Sagrada Escriptura, Index onomàstic.

L'edició, com totes les que ha sufragat la Institució Patxot, és d'una presentació digna, bella i àdhuc fastuosa; a això ajuden les cinc fototípies que reproduïxen retauls quatrecentistes amb la figura del sant i la seva predicació, i pàgines de tres reculls manuscrits dels seus sermons.
— R. D'A.-M.

SAN VICENTE FERRER: *Sermón del Viernes de la Cruz*. Introducción y notas del P. FR. MAXIMILIANO CANAL, Salamanca. Establecimiento tip. de Calatrava, 1927, 110 pàgs.

BACH I RITA, P.: *The works of Pere Torroella. A Catalan writer of the fifteenth century*. New York, Instituto de las Españas en los Estados Unidos, 1930. xx + 332 pàgs.

Aquest llibre, sens dubte, contribuirà a esclarir força la personalitat de Pere Torroella i a formar una idea més justa que la que fins ara havíem tingut sobre la seva vàlua literària. En aquest sentit són apreciables els capítols de la introducció que s'ocupen de la vida d'En Torroella i de la qüestió feminista suscitada entorn del seu nom. Referent a aquest poeta no es conserven gaires notícies. Les conservades, però, ens demostren que la seva vida fou llarga i que estigué al servei del Príncep de Viana i de Joan II. Això, i haver passat molt de temps fora del seu país, explica el seu bilingüisme.

Bach i Rita demostra, també, com és d'injustificada la fama d'antifeminista que el *Maldezir* ha valgut a Pere Torroella. Aquest, més tard, compongué un *Razonamiento en deffension de las donas contra los maldizientes, por satisfaccion de unas coplas que en dezir mal de aquellas compuso*, per tal de reparar els efectes de la seva obra difamatòria.

Devem remarcar, així mateix, encara que sigui només de passada, la influència d'Ausiàs Marc damunt del nostre poeta, aspecte, aquest, que fóra interessant d'estudiar més aprofundidament.

Bach i Rita, però, ultra l'estudi del seu poeta, fa en la introducció un esbós de l'evolució de la literatura catalana anterior a ell, i aquí sí que hauríem desitjat que l'autor s'hagués preparat millor, o bé hagués sotmès la seva obra a la revisió d'unes persones més coneixedores de la matèria que els jutges de la seva tesi. El nombre d'inexactituds que comet Bach i Rita és extraordinari, i el pitjor del cas, és que es tracta moltes vegades d'errors gravíssims. N'hem senyalat alguns en la nostra recensió dels *Estudis Universitaris Catalans* (XVII, 1932, pàgines 320-325), i això ens dispensarà de tornar-ho a fer ara (1).

Sobre la manera com Bach i Rita edita les obres de Torroella es podrien, també, fer algunes observacions. Estem d'acord amb una certa regularització de l'ortografia dels textos antics, quan aquesta no té interès per a la fonètica, però ens sembla excessiu posar tots els accents. Així mateix, creiem que hauria estat preferible d'incorporar al text algunes variants que corregeixen certs passatges alterats, i numerar les poesies per tal de fer més fàcils les cites. Advertirem, finalment, que Bach i Rita no pogué publicar les poesies de Torroella, contingudes en els cançoners de la *Hispanic Society*, per tal com aquesta entitat se'n reserva la publicació. Respecte a alguns indrets de les obres de Pere Torroella, que ens han semblat mal compresos pel seu editor ens remetem altra vegada a la nostra recensió dels *Estudis Universitaris*.—P. B.

ANDREAE CAPELLANI REGII FRANCORUM: *De Amore libri tres*. Text llatí amb la traducció catalana del segle XIV. Introducció i notes per Amadeu PAGÈS. Sociedad Castellonense de Cultura. Llibres rars i curiosos. Castelló de la Plana, 1930. xxiv + 217 + cxxi pàgs.

La Societat Castellonenca de Cultura, un dels millors centres de treball de les terres valencianes, ha editat novament aquest text trescentista, que s'havia atribuït al canceller Domingo Mascó, encarat amb el text llatí segons l'edició d'E. Trojel (Copenhaguen, 1892) actualment intrombable.

El Sr. Pagès, que té cura de l'edició, examina, en un interessant pròleg, les relacions de l'original amb la versió catalana; després exposa els seus dubtes, molt ben fonamentats, que el traductor fos Domingo Mascó, doctor en lleis i vice-canceller del rei; anota, a continuació, la influència del *De amore* sobre la nostra poesia medieval (estudi que caldria aprofundir, potser, per escatir si verament són degudes a André le Chapelain o a llocs comuns literaris de l'època, les analogies que hom troba en les obres dels autors citats pel Sr. Pagès i en molts dels altres poetes medievals catalans; algunes de les segures constatacions de l'erudit rossellonès podrien molt bé iniciar el camí).

En el text hem de lamentar la poca cura en la correcció, que ha motivat una colla d'errades, algunes d'elles atribuïbles a la impremta, ja assenyalades per mi en l'*Anuari de l'Oficina*

(1) Devem només fer notar, donant en això raó al Sr. Bach i Rita i rectificant-nos a nosaltres mateixos, que existeix una traducció catalana de les *Ètiques* d'Aristòtil, feta probablement en el s. xv. És independent, però, de la versió llatina de l'Arctí. La traducció catalana es conserva en el ms. 296 de la Biblioteca de Catalunya.

Romànica, III (1930), 333-336, i pel Sr. Pere Bohigas en els *Estudis Universitaris Catalans*, XVII (1932), 319.

En felicitar la Societat Castellonenca de Cultura per la continuïtat en el seu bell esforç, em sap greu de no poder-ho fer sinó amb reserves al Sr. Pagès, d'altra banda tan conegut, ací i a fora, pels seus meritíssims treballs sobre la cultura catalana. — R. A. I S.

Llibre d'Amorettes. Atribuït a un ermità de Montserrat del segle XIV. Monestir de Montserrat, MCMXXX. — *Mistics de Montserrat*, vol. V, 122 pàgs. 8^{av}. [Pròleg de Dom Anselm Albareda].

Sobre aquest tractadet místic publicarem una nota en *Estudis Universitaris Catalans* (volum XVI, pàgs. 378-380). Allí comentàvem l'èxplícit de l'obra, on es diu que ha estat escrita en francès per un ermità. També donàvem compte del ms. 6291 de la Biblioteca Nacional de Madrid, que conté aquesta obreta, el qual havia pertangut al canonge Jaume Ripoll i es considerava perdut.

Posteriorment hem pogut comprovar la certesa del que diu l'èxplícit al·ludit. En el *Grundriss* de Gröber, trobarem, en efecte, la notícia d'un text del ms. fr. 23111, de la Biblioteca Nacional de París, que començava com el nostre tractat. Gràcies a la gentilesa del bibliotecari del Departament de Manuscrits d'aquella biblioteca, M. Philippe Lauer, hem pogut tenir còpia del comentament del text francès, amb la qual cosa la seva identitat amb el text català resta fora de dubte.

En l'edició que comentem, el text ha estat publicat en idioma modernitzat. Aquesta circumstància i l'efectiva bellesa de llenguatge d'aquesta obreta ens fan desitjar vivament veure'n aviat l'edició crítica, que el P. Albareda anuncia en el seu pròleg. — P. B.

ANGLADE, Joseph: *Les Flors del Gay Saber*. — Memòries de l'Institut d'Estudis Catalans. Secció filològica. Vol. I, fasc. 2. Barcelona, 1926. 92 pàgs.

Chronicle of the Reign of King Pedro III of Aragon. A. D. 1276-1285 by Bernat DESCLOT. Translated from the original Catalan by F. L. CRITCHLOW. Princeton University Press, 1928, XVI + 386 pàgs.

Traducció dels capítols de la Crònica de Desclot referents al regnat de Pere el Gran. La precedeix una interessant introducció, ben nodrida de dades (cfr. la recensió de Jordi Rubió als *Estudis Universitaris Catalans*, vol. XIV (1929), pàg. 376). (Vegeu pàg. 431 del present ANUARI.)

ALCOVER, Miguel: *El Conquistador y la isla de Mallorca*. Imprenta de Guasp. Palma de Mallorca, 1929. VIII + 138 pàgs. + 3 làms.

Aquesta obra, on ens és oferta, segons l'autor, una «traducción literal de la Crónica Real y de la de Desclot, entrelazados los dos textos, y completados con los nombres y explicaciones topográficas de los sitios donde se desarrolló la gloriosa epopeya», està dedicada «al serenísimo Don Jaime de Borbón y de Battemberg en el séptimo centenario de la gloriosa reconquista. 1229-1929». Amb això potser ja n'hi hauria prou perquè hom es fes càrrec de la seva valor. El P. Alcover, però, indica que «la narración histórica, como en sus clásicas fuentes, va desnuda de arreos estilísticos, en forma algo ruda y vulgar, sencilla y candorosa, como cosa salida espontáneamente del fondo de una raza heroica». Manca afegir que està escrita en un espanyol d'un arcaisme un punt còmic, i que l'autor fa com si desconequés la bibliografia científica que sobre Jaume I ha aparegut en el present segle. — R. A. I S.

GUIDONIS TERRENI: *Quaestio de magisterio infallibili Romani Pontificis*, quam edidit P. Bartholomæus M. Xiberta. (Opuscula et textus historiam ecclesiae eiusque vitam atque doctrinam illustrantia. Series Scholastica, edita curantibus M. Grabmann et Fr. Pelster, fasc. II.) 32 pàgs.

VIVES, Juan Luis: *Diálogos de...* Traducidos en lengua castellana por el doctor CRISTÓBAL CORET Y PERIS. Nueva edición. Corregido el texto, mejorada la traducción y añadidas también algunas notas por un discípulo. Madrid, Imp. La Raza, 1928. IV + 266 pàgs.

VIVES, Lluís: *Introducció a la Saviesa*. Trad. per Mn. JOAN AVINYÓ. (Col·lecció popular Barcino, 54, Barcelona, 1929.) 85 pàgs.

CATALÀ DE VALERIOLA, Bernardo: *Autobiografía y Justas Poéticas*. Precedidas de un prólogo por D. Salvador Carreres Zacarés y de una introducción del Barón de San Petriillo. (Acción Bibliográfica Valenciana.) Valencia, 1929. xcvii + 386 pàgs.

La Vida del gloriós pare Sant Ieronim doctor e illuminador de Santa Mare Església advocat celestial dels llibreters. Extreta de una obra estampada en la ciutat de Barcelona per Pere Posa l'any M.CCCC.LXXXII. Barcelona, Anglada, 1928. 12.^u, 16 pàgs.

The astrological works of Abraham ibn Ezra. A literary and linguistic study with special reference to the Old French translation of Hagin, by Raphael Levy. Baltimore, 1927. 174 pàgs. (*The Johns Hopkins Studies in romances literatures and language*, vol. VIII).

Ens interessa remarcar que l'autor juntament amb la versió francesa de les obres astrològiques d'Abenezra, es fixa en altres versions antigues especialment les catalanes que li serveixen per a fer importants confrontacions lexicals.

ABRAAM BAR HIIA. *Llibre revelador. Meguil'lat Hamcgal'lè*. Segons l'edició del text revisat i prologat pel Dr. Juli Guttmann. Versió de l'hebreu per J. Millàs i Vallicrosa... Barcelona, Editorial Alpha, 1929. 2 ff. + LVIII + 254 pàgs. + 1 f. (Biblioteca Hebraico-Catalana, Vol. I).

Amb aquesta obra s'inicia una sèrie que certament aportarà molts elements per a la història — tan poc coneguda encara entre nosaltres — de la cultura hebraica a la Catalunya medieval i que és deguda al mecenatge del Sr. Francesc Cambó. La figura de Sabassorda — sobrenom aràbic amb què sol ésser citat el nostre Abraam bar Hiiia — ha estat amb raó escullida per a iniciar la col·lecció, atès el seu valor científic, el seu caire de traductor d'arab al llatí (col·laborà al menys, amb el famós Plató de Tivoli), la seva antiguitat mateixa. El Sr. Millàs ens dóna una nota molt erudita sobre aquest il·lustre barceloní — a Barcelona va viure preferentment — a base de les notícies que sobre la seva vida i la seva producció s'han pogut aplegar fins avui. Són escasses les biogràfiques, però, en canvi, la llista de les seves obres és ben explícita. El *Llibre revelador*, per altre nom també *Llibre dels Termes*, és objecte d'un estudi especial del Dr. Guttmann, el qual es fixa sobre tot en les seves fonts, antiga literatura que s'hi refereix i bibliografia del seus manuscrits. Quant a la versió de J. Millàs és clar que ens caldrien coneixements especials en la matèria tractada per a poder donar una impressió personal. Tantmateix els treballs que té fets el traductor i la seva probitat científica, ens donen la garantia que la seva labor és feta a consciència i digna de la sèrie en què apareix. — A.-M.

HISTÒRIA LITERÀRIA

NICOLAU D'OLWER, Lluís: *Resum de literatura catalana*. Col·lecció popular Barcino, 32. Barcelona, 1927. 132 pàgs.

Reedició, posada al dia i amb una continuació per la literatura moderna, de la *Literatura Catalana: Perspectiva general* (publicacions de «La Revista», 11. Barcelona 1917). Bibliografia triada, al final (cf. la recensió de Jordi Rubió, als *Estudis Universitaris Catalans*, XIII, 1928. 258-259).

NICOLAU D'OLWER, Lluís: *Paisatges de la nostra història*. Biblioteca Llibertat. Barcelona, 1929. 212 pàgines.

Comprèn els següents treballs, publicats anteriorment en llocs diversos: *Trobadors catalans*. — *Del diàleg en la poesia catalana medieval*. — *Entorn de Ramon Llull*. — *La poesia de gesta a Catalunya*. — *Valor nacional de la Crònica d'En Desclot*. — *L'esperit català de la Crònica d'En Ramon Muntaner*. — *Un altre cronista català medieval*. — *Aspectes d'Eiximenis*. — *Les obres de Bernat Metge*. — *Anselm Turmeda*. — *Al marge de «Tirant lo Blanc»*. — *«L'avara povertà»*.

RIBA, Carles: *Els marges*. Publicacions de «La Revista», 60. Barcelona, 1927. 288 pàgs.

Recull d'articles crítics, entre ells: *L'oració de Roiç de Corella*, *En Ramon Muntaner home d'imperi*, *Pròleg a una antologia de Jacint Verdaguer*.

SCHEEBEN, H. Chr.: *Das geistliche Leben (Vinzenz Ferrer)*. Albertus Magnus Verlag, Dominikanisches Geistesleben, vol. 6.

Curta biografia.

HUGUET, A.: *San Vicente Ferrer en Alcañiz*. Cultura Valenciana, vol. 6 (1931), pàgs. 52-59.

JOHANNET, R.: *St. Vincent Ferrer (1350-1419)*. Bruges, Desclée et De Brouwer, 1930, 52 pàgs.

JOSÉ M.^a POU Y MARTÍ, O. F. M.: *Visionarios, beguinos y fraticelos catalanes (siglos XIII-XIV)*. Vic, Editorial Seráfica, 1930, 534 pàgs.

Aquest important treball del P. Pou havia estat publicat en forma d'articles a l'*Archivo Ibero Americano* (vols. XI-XXVI). Ha estat un encert d'aplegar-los en un sol volum, que no és un tiratge a part, sinó una refosa i una nova edició posada al corrent de les darreres recerques.

Prenent com punt de partida la figura de Joaquim de Fiore amb les seves idees apocalíptiques, l'autor ens dóna una visió ben extensa de la difusió de les doctrines espiritualistes, i sovint herètiques, en què va degenerar la forta reacció contra l'esperit mundà cap al segle XII i XIII. Les doctrines espiritualistes tingueren gran nombre de seguidors a les terres catalanes pel seu veïnatge i comunitat d'interessos amb les terres occitanes. L'inquiet i tossut A. de Vilanova, un dels corifeus de més relleu de tot el moviment espiritualista, amb els seus plans de reforma i les seves prediccions apocalíptiques dintre les directives marcades per l'abat Joaquim, contribuï en gran manera a què el moviment dels espirituals o *fraticelli*, beguins, visionaris (sovint aquestes denominacions es confonen o s'entrellacen) fos particularment intens entre els catalans. Com no podia menys d'ésser, l'orde de Sant Francesc amb la seva fracció espiritualista, va ésser camp apropiat a la difusió de les idees de pobresa i de vida evangèlica exagerada, i per això no és estrany que en elles van incórrer figures d'il·lustres franciscans de les terres catalanes, els uns declaradament heretges, d'altres més o menys desviats de la recta ortodòxia, o visionaris o afectes a les idees escatològiques.

El camí que s'ha avançat en els últims temps respecte l'estudi d'aquell moviment d'heretges, de sectes i de visionaris, ha estat considerable. Parlem de Catalunya únicament i basta comparar els capítols corresponents dels *Heterodoxos Españoles*, de Menéndez y Pelayo, amb allò que avui sabem sobre la matèria, de la qual cosa és un índex eloqüent l'obra del P. Pou. La qual, però, no solament ens proporciona el resultat de les investigacions dels que l'han precedit i a les quals dóna nou valor, sinó que aporta altres materials, fruit de recerques pròpies en diversos arxius, com el de la Corona d'Aragó i el Vaticà, o de l'aprofitament de fonts impreses, fins ara poc conegudes. Aquesta obra interessa la història de Catalunya sota diversos aspectes: no és el menys interessant el de la nostra història literària, atès que per ell desfilen noms importants de les nostres lletres, raó per la qual ens en ocupem en aquest departament de l'ANUARI.

Després del capítol I, dedicat a exposar el Joaquinisme, concepte del que foren els *fraticelli* i els beguins, i les doctrines sobre la pobresa i el Joaquinisme a Catalunya, el següent capítol — un dels més importants i extensos de l'obra — és dedicat a Arnau de Vilanova i Frederic de Sicília. La semblança llur és basada, es pot dir, damunt les aportacions de Finke, però la transcripció d'alguns textos arnaldians no publicats encara, la detallada exposició de les doctrines escatològiques d'Arnau, les relacions d'un i altre personatge amb els franciscans espiritualistes i altres circumstàncies fan que aquest capítol sigui essencial, sobre tot per al coneixement de la personalitat del teòleg llec que era Arnau de Vilanova.

Dels tres capítols següents dedicats als beguins de Mallorca, del Rosselló i de Catalunya i València, sobressurten, entre altres, les pàgines consagrades a aquella singular figura de l'Infant-captaire Felip de Mallorca (cap. III), tan íntimament relacionat amb Fr. Angel Clareno, caigut en veritables extravagàncies a l'igual que la seva germana Sanxa, reina de Nàpols,

empresos l'un i altre per la exageració de les idees místiques; les dedicades a altres beguins o heretges mallorquins, a base de butlles inèdites transcrites; els processos contra els beguins del Rosselló i del Llenguadoc (cap. IV).

En altre capítol, el VI, l'autor s'ocupa de tres religiosos que «tot i que no van professar idees heterodoxes, definides llavors com tals per l'Església, no obstant van defensar a la Cúria pontifícia d'Avinyó la pobresa absoluta de Crist i dels seus Apòstols». Un d'ells és fra Jeroni de Catalunya, bisbe de Cafa o Caffa a la Crimea devés 1317, i abans predicador per les terres de Grècia i per l'extrem Orient, on fou bisbe sufragani de Tartària. La vida d'aquest gran missioner català (contrincant de Clarenó) encara és poc coneguda: abans havien estat biògrafs seus, gairebé únics, el P. Atanasio López (*Revista de Estudios Franciscanos*, III, 1909) i el P. G. Goluvovich, *Biblioteca Bio-Bibliografica della Terra Santa e dell'Oriente francescano*, sobre tot en III i IV. (Vegeu ANUARI VI, 859, i VII, 355); el P. Pou torna sobre el mateix argument que sap il·lustrar amb nou interès.

Rellevant és al cap. VII, la figura de fra Pons Carbonell estudiada pel P. Pou amb l'aportació de documents inèdits. Ens sembla inútil la feina que s'ha donat l'autor en tornar a parlar de la confusió ocasionada pel P. Z. García Villada amb l'atribuir a fra Pons Carbonell el formulari d'un *magister Pontius Provincialis* de mitjan segle XIII. Ja en altres ocasions s'ha fet observar l'error de l'historiador jesuïta que no es va adonar que es tractava del conegut Ponce le Provençal d'Orleans. En el mateix capítol, el P. Pou dona a conèixer una butlla inèdita relativa a fra Bernat Fuster, de Mallorca, de la mateixa manera que en el cap. VIII dedicat als *fratitelli* fra Arnau Muntaner i fra Felip Berbegal se'ns donen d'altres igualment inèdites. Creiem que el fra Juan de Latón de la pàg. 243 és J. de Lladó, o Lledó.

Fra Joan de Rocatallada ocupa el capítol IX. L'autor justifica aquesta inclusió en l'obra, tot i que no fos català, per la notable influència que les seves profecies exerciren a Catalunya, ja en vida seva, quan el comte-rei Pere III regia els destins de Catalunya. I ací hem de manifestar l'estranyesa que ens ha causat el fet que el benemèrit autor català digui: «Pedro IV de Aragón, o III como otros le llaman con innecesaria confusión de la Historia Moderna.» No cal fer una nova disquisició del perquè seguim la manera de comptar a la catalana — igual que feia el mateix Cerimoniós.

El capítol següent, el X, és el més llarg de l'obra i està dedicat a l'infant fra Pere d'Aragó, amb gran còpia de documents inèdits dels arxius de Barcelona i, sobre tot, del Vaticà. És indubtablement la millor monografia de conjunt que tenim a hores d'ara sobre la figura venerable del príncep il·lustre, assenyat conseller, bon religiós. Si l'autor l'inclou ací és degut, naturalment, a les seves visions i profecies que a última hora li van ocasionar mals de cap: el mateix comte-rei Pere III, nebot seu, manà fer una informació per teòlegs eminents, sobre les revelacions del seu avoncle a qui tant va considerar sempre. Aquesta informació interessant, conservada en un ms. del Vaticà, és publicada pel P. Pou.

Menys novetat ofereix el capítol XI, en el qual és estudiada una altra gran figura de l'orde franciscana a Catalunya, l'enciclopedista Francesc Eiximenis. Tanmateix la seva bio-bibliografia està ben resumida i tractada. Eiximenis, tot i ésser autor ortodoxe, pagà tribut, com és cosa coneguda, a les manies profètiques del seu temps, i ultra això algunes pàgines de la *Vida de Jesucrist*, com ja observa el P. Pou, tenen punts de semblança amb l'*Arbor vite crucifixæ* del corifeu espiritual fra Ubertí de Casale.

La personalitat d'un altre escriptor català, fra Joan Eximeno, bisbe de Malta, és estudiada en el capítol XII. Aquest eminent teòleg, confessor de prínceps, figura també en la història de les idees espirituals en quant fou conseller i confessor del dissortat comte d'Urgell, a la casa del qual tant de predicament tenien les profecies, i traduï al català l'obra d'Ubertí de Casal, al qual elogia també i parafraseja en la *Quarentena de Contemplació*. La sèrie de documents amb què fra Samuel d'Algaida, traspasat darrerament, havia enriquit la biografia de l'antic Menoret Mallorquí, el seu coterrani, és ací augmentada amb altra documentació inèdita de l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

El XIII i darrer capítol és ocupat per fra Anselm Turmeda, sobre el qual ja en altra ocasió el mateix P. Pou havia aportat alguna dada nova interessant. Ací es circumscriu a exposar tot el que se'n sap del frare renegat, del qual tanmateix no s'ha dit encara la darrera paraula. El seu pas d'una religió a una altra degué ésser un procés més aviat llarg i complicat, com creiem que es pot deduir de les seves obres mateixes. Causa de l'apostasia fou indubtablement una crisi de la seva intel·ligència més que de la seva moral, com observà Agustí Calvet i subratlla el P. Pou,

però no menys clar ens sembla també que hi hagué raons d'indole moral que l'induíren a abraçar una religió fàcil en el domini de les passions. No cal dir que si En Turmeda troba lloc en aquest llibre és degut a les seves profecies, les quals tanmateix no poden situar-se de cap manera dintre la línia marcada pels espiritualistes i visionaris que han anat desfilant en el decurs de l'obra. La qual termina amb un apèndix on és transcrita una llarga refutació d'un libel anònim català, desgraciadament perdut, sobre la renovació de l'Església per mitjà de l'esperit i regla de Sant Francesc, escrit a les primeries del pontificat de Joan XII. Aquesta refutació, conservada en el ms. Vat. lat. 1106 de la Biblioteca Vaticana, és un memorial del bisbe fra Guiu de Terrena i l'inquisidor dominicà fra Pere de Palude.

Veus ací un resum d'algunes de les pàgines més notables d'aquesta obra amb la qual el P. Pou ha fet un gran servei a la història de les idees religioses i literàries a Catalunya. — R. D'A. M.

GONZÁLEZ PALENCIA, Angel: *Historia de la literatura arábigo-española*. Colección Labor. Barcelona, 1928. 356 pàgs. + 6 làmines.

Referències a Ramon Llull i a Anselm Turmeda.

RELACIONS AMB ITÀLIA

ARTURO FARINELLI: *Italia e Spagna*. Torino, Fratelli Bocca, 1929. — Volume I: *Petrarca in Ispagna. Boccaccio in Ispagna. L'umanesimo italo-ispánico e la Biblioteca del Santillana*. Volume II: *Rapporti culturali e letterari nei primi secoli. Gli Aragonesi a Napoli. Ispanesimo nel '500; Rinascimento e decadenza. Tasso in Ispagna. La Spagna, il Conti e altri ispanisti del '700. Spagna contemporanea vista da un ispanista d'Italia. Appendici*. (De la col·lecció *Letterature moderne*. Studi diretti da Arturo Farinelli. XX, XXI.)

L'il·lustre acadèmic d'Itàlia, Prof. Farinelli, aplega en aquests densíssims volums alguns assaigs, estudis, recensions, apareguts en llocs diversos i en l'espai de molts anys. Això sols seria ja suficient motiu per subratllar la utilitat d'una obra on podem llegir i aprofitar amb comoditat aquests treballs que tanta llum han fet a la història de les relacions entre les dues penínsules germanes, i que nosaltres hem hagut de consultar a tothora. No solament és el que diu l'autor, sinó allò que suggereix. Però ell ens ofereix, demés, aquests estudis retocats i, en moltes pàgines, refets, de manera que l'obra *Italia e Spagna* té molt sovint l'interès de la novetat. La bibliografia, sobretot és allò que està més posat al dia.

Quant a les relacions entre Catalunya i Itàlia, particularment en l'aspecte literari, aquesta obra conté gran còpia de notícies fruit d'anys i anys de pacients recerques amb il·lustracions que sols l'extensa i sòlida doctrina del Professor Farinelli ens podia donar.

En el primer volum ens interessien d'una manera especial els dos primers capítols, *Petrarca in Ispagna* i *Boccaccio in Ispagna*. L'interès del primer no cal ponderar-lo a tots aquells que havien ja llegit treballs anteriors — ací refosos — sobre la fortuna de Petrarca en les lletres hispàniques, i particularment en la literatura catalana. «Gran filòsof e gran moralista doveva apparire assai presto il Petrarca ai Catalani», i en efecte, aviat aquests van conèixer, van llegir i van transcriure obres doctrinals petrarquesques, potser més que cap altra el *De remediis utriusque fortunæ*; i van conèixer i comentar i imitar *I Trionfi*, i de les seves àrides llistes de personatges recordaven noms; les *rime*, com és sabut, obtingueren encara més fortuna.

El llarg estudi *Note sul Boccaccio in Ispagna nell'età media*, publicat en 1906, així com un altre de semblant sobre el *Corbaccio*, d'un any abans, són també refosos en un llarg capítol que comprèn la major part del volum. Les influències de determinades obres llatines del Boccaccio com, en primer lloc, el *De claris mulieribus* i, amb menys intensitat, els *De casibus*, *De genealogiis deorum* i algun altre, són presentades per l'autor amb gran erudició. El mateix cal dir respecte les obres en vulgar: la *Fiammetta*, tan gustada pels catalans; la *Teseide*, poc coneguda; el *Filostrato*, l'*Amorosa visione* i, sobretot, el *Corbaccio* com cap altra obra del Boccaccio imitada i plagiada, més encara que el mateix *Decameron* tan bellament traduït en la nostra llengua. La documentació aportada i comentada per Farinelli es pot dir completa.

En el segon volum l'article *Rapporti culturali e letterari nei primi secoli*, és el que conté més dades interessant la història literària i cultural i política catalana en les seves relacions amb

les terres italianes. L'autor hi reproduïx, posada al dia, una seva antiga recensió (1894) sobre la memòria de B. Croce *I primi contatti fra Spagna e Italia*. Aquests contactes foren, de primer, ben escassos, en general de caràcter eclesiàstic i els relatius a la presència de connacionals nostres a Itàlia on anaven a estudiar (Universitat de Bologna), però també hi ha les relacions de Catalunya amb les repúbliques marítimes italianes. Al tornar del segle XIII i en el XIV les relacions foren ja més freqüents i intenses: a l'hora que figures com Arnau de Vilanova i R. Llull creuen la Península i escampen llurs doctrines i hi fan sequaços, l'expansió de les nostres armes és causa que aquells contactes esdevinguin més íntims i les relacions mútues comercials s'intensifiquin, i es vagi preparant la influència de les lletres italianes sobre les nostres. — L'article *Cenni sul dominio degli aragonesi a Napoli* és ampliació, també, de recensions d'articles de B. Croce, ben interessant, com ja es pot suposar.

No cal dir que en els articles a què no ens hem referit explícitament les notícies sobre fets de la història literària de Catalunya, o matèries connexes, no són escassos. Així succeeix, per exemple, en aquest segon volum, amb les serenes observacions, riques d'idees, sobre l'*Ispanesimo nel cinquecento; Rinascimento e decadensa*, on hi ha molt a espigolar, encara des del punt de vista català, i molt a aprendre; d'altra banda no podem passar en silenci que en *La Spagna contemporanea vista da un ispanista d'Italia* hi ha pàgines — les darreres — dedicades particularment a la cultura catalana moderna amb una elogiosa al·lusió a l'INSTITUT. L'article data ja de bastants anys, però encara es llegeix amb interès.

Com passa en obres d'aquesta mena, dintre la producció extensa i multiforme del Prof. Arturo Farinelli, una recensió seva esdevé sovint tot un nou tractat, en una nota trobareu les fonts d'informació més variades i freqüentment més difícils de trobar, inaccessibles, sinó és a l'autor per al qual la literatura comparada, l'estudi de les relacions entre els diversos pobles no guarden secrets, en recompensa, es diria, a l'entusiasme amb que Farinelli treballa per l'acostament dels uns amb els altres. Tanta és la densitat dels materials emprats en treballs de la índole dels que formen aquests dos volums d'*Italia e Spagna* que a voltes hom desitjaria descarregar-los un xic d'erudició. Afortunadament l'obra va acompanyada d'índexs de noms. Assenyalar errors que s'han escolat de tant en tant, ocasionats per la mateixa vastitat de la matèria tractada i de la bibliografia que ha calgut reunir, fóra tasca fàcil de lluïment que no volem fer; ultra constituir un treball minucios que ací fóra desplaçat, tampoc no trauria cap mèrit a la gran producció del Prof. Farinelli. En aquesta obra, unida amb altres de similars, *Dante in Spagna, Francia, Inghilterra, Germania...* (Torino 1922), *Divagazioni erudite* (Torino 1925) i, també, *Viajes por España y Portugal* (Madrid 1921 i 1930), són aplegades notícies i fonts per a la història de la cultura i de la civilització catalanes en relació amb altres terres en quantitat tan gran com mai ningú no ho havia fet fora de Catalunya. — R. d'A.-M.

ROBERTO ROSSI: *Dante e la Spagna. — La Spagna nella storia, nella cultura e nella politica nei tempi di Dante. La «Lingua d'Oc», Castiglia, Aragona, Navarra e Portogallo, nella Divina Commedia. Precursori e imitatori. Codici e studi danteschi in Spagna.* — Milano, A. Milesi e Figli [1929]. 264 pàgines.

Després d'haver donat un cop d'ull a aquest volum, extens, i tot recordant el subtítol i encara més l'índex que precedeix els seus capítols, ens ha vingut a la memòria el famós vers del Dant: *lunga promessa con l'attender corto*. Certament tot altra cosa esperàvem d'aquest llibre de títol tan suggestiu. Es tracta d'una obra feta sense preparació i que no aporta cap novetat a la història del dantisme a la Península ibèrica. Perquè si quelcom hi ha d'aprofitable és allò que l'autor reporta d'alguns autors que s'han ocupat doctament de la mateixa matèria, com són C. Rathfon Post, Farinelli, Casella. Tota la resta, es pot dir, és plena de confusionisme, de desordre, de consideracions balderes allunyades del tema a què s'hauria de limitar el llibre. Aquest tema — diu R. R. — no ha estat mai aprofundit i això l'ha portat a «començar pel principi i no sols a documentar les notícies precises i minucioses de l'Alighieri sobre la Península ibèrica, sinó també a encapçalar amb una mena de recapitulació general de la història espanyola en relació als interessos i als contactes amb l'Itàlia, des de les antiguitats més remotes fins als principis dels tres-cents». I en efecte, els primers capítols porten les següents rúbriques: *La lingua d'Oc nel «De vulgari eloquentia», Elementi spagnoli in Roma antica, Le relazioni delle due penisole nell'alto Medioevo, Nel secolo di Dante*, i en cada un d'ells l'autor s'allarga — millor, s'allargassa — excessivament per fer veure aquelles relacions entre les dues penínsules. Tot

plegat, més d'un centenar de pàgines, es podria reduir a un breu capítol, i en canvi podria completar-se el tema amb moltes altres dades que l'autor hauria pogut trobar fàcilment en obres de diversos hispanistes italians d'avui. I què direm del fet que R. R. estigui tan poc al corrent de la bibliografia històrica espanyola essencial? Cal dir només que font seva principal en aquest sentit, és el *Compendio* de Picatoste! Ja no parlem del confusionisme que hom observa en tractar del cas de la llengua d'Oc en Dant.

Res de nou en els capítols dedicats a exposar les al·lusions i passatges del Dant respecte els diversos regnes hispànics. Ací com en tot el llibre causa estupor el nombre considerable de fragments de la *Commedia* que l'autor transcriu; ben pocs, tanmateix, tenen relació amb la nostra Península. Incompleta la llista de manuscrits dantescos a Espanya en el capítol que duu aquesta rúbrica mateixa i sense novetat igualment els dedicats a Precursors, i a Imitadors i Cultors del Dant a Espanya on regnen el desordre i les digressions com arreu de l'obra. La precipitació o poca cura en la seva redacció fa, demés, que en girar els seus fulls (això és el que hem fet en realitat, cap atractiu no hi hem sabut trobar) hom observi noms mal transcrits: «De Wolf» en lloc de «De Wulf», «Pierre Mandonnet» transformació de «Père Mandonnet», etc.; o que hom llegeixi amb sobresalt el nom de Rubió i Lluch entre els poetes seguidors del Dant al segle xv (p. 248). Sortosament tornem a trobar el mateix nom del nostre col·lega entre els catalans que intervingueren en 1921 en la commemoració dels 700 anys de la mort del diví poeta. Perquè el llibre es clou amb un apèndix sobre *El centenari dantesco del 1921 in Catalogna*, escrit com l'autor confessa, servint-se de les belles ressenyes que Mario Casella, va dedicar-hi al seu dia, ressenyes plenes de simpatia per Catalunya. També R. R. demostra ací i en tot el seu llibre forta inclinació per Catalunya i per tota la nostra Península. I això sempre és d'agrair. — R. d'A. M.

ARTURO FARINELLI: *L'Obra de Giovanni Boccaccio (Conferències)*. Versió catalana de Maria Maltese d'Alòs-Moner. Barcelona [La Renaixensa], 1929. 86 pàgs.

Hi són aplegades les lliçons que l'autor va donar a l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS l'any 1922 sobre diversos aspectes de l'obra de Boccaccio (vegeu ANUARI, VII, pàg. 369), i que es trobaven escampades en dues publicacions catalanes. Particularment en la sisena (pàgs. 75-86) hi ha interessants referències a la fortuna del Boccaccio en la literatura catalana. — A.-M.

ARTURO FARINELLI: *Viajes por España y Portugal*. Madrid 1920 [1921]-1930, 2 vol. (Junta para Ampliación de Estudios e Investigaciones científicas. Centro de Estudios Históricos).

En altre lloc (*Estudis Universitaris Catalans*, 1930, XVI, pàgs. 201-203) ens hem ocupat d'aquest gran repertori. Ací volem fer remarcar el fet que ell constitueix, en certa manera, com un immens recull bibliogràfic de treballs referents a la Península ibèrica en els aspectes més variats. Les suggerències que es desprenen d'aquell enfilall de notes, apunts, extrets de memòries de viatgers, d'epistolaris, etc., li donen un gran abast i un positiu interès. La història de la cultura catalana i de la seva civilització hi troba moltes fonts d'informació poc conegudes o poc aprofitades fins avui. — A.-M.

WHYTE, Florence: *The Dance of death in Spain and Catalonia*. A Dissertation presented to the Faculty of Bryn Mawr College in partial fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy. Baltimore, Weverley Press, Inc. 1931.

En parlar de la versió catalana de la *Dansa de la Mort*, l'autor es fixa d'una manera especial en una nota posada per Pere Miquel Carbonell al final de la seva còpia d'aquest text, en la qual hom diu que un tal «Joannes Climachus sive Climages», doctor i canceller de la Universitat de París, fou l'autor de la *Dansa*. Aquest personatge no és cap invenció d'En Carbonell, car en un sermó de Marc Berga, que figura en *De exequiis, sepultura et infirmitate Regis Joannis Secundi*, s'esmenten uns versos, també transcrits per En Carbonell al final de la *Dansa de la Mort*, atribuïts al mateix «doctor parisiensis nomine Joannes Climachus vulgo Climages». La identificació d'aquest personatge, però, és sumament difícil, i els esforços ben orientats de Florence Whyte per tal de fer llum sobre la seva personalitat, no han donat cap resultat positiu.

El més interessant per a nosaltres de l'obra de Whyte és l'ample estudi que fa del poema llatí *Ad Mortem festinamus*, que es conserva en el *Llibre Vermell* de Montserrat. En el fet que

aquesta obreta, a semblança d'altres poemes del mateix *Llibre Vermell*, sigui destinada als peregrins per a ésser ballada, F. W. creu veure-hi el principi de l'associació de l'element «mort» amb l'element «dansa». En la nostra recensió d'aquesta obra dels *Estudis Universitaris Catalans* (XVII, pàg. 325) hem donat la nostra opinió sobre aquesta teoria. Devem afegir, ara, que Millares, en *Contribución al «Corpus» de códices Visigóticos*, anuncia l'estudi d'un text conservat en un còdex visigòtic toledà, que segons ell, és la versió llatina més antiga que es coneix del tema de la *Dansa de la Mort*. Aquesta descoberta, per ella sola, desfà la teoria de Whyte.

Tampoc estem d'acord amb la data, vers 1300 ó 1350, que Florence Whyte assigna al *Romiatge del Venturós Pelegrí*. És molt més fonamentada l'opinió de Milà, que suposa que aquest poema és d'entrat el segle xv. — P. B.

Die Legende von Barlaam und Josaphat auf der Iberischen Halbinsel. Untersuchungen und Texte von Gerhard MOLDENHAUER. (Romanistische Arbeiten, herausgegeben von Dr. Karl Voretzsch, XIII. Max Niemeyer Verlag. Halle (Saale). 1929.) VIII + 186 + VI + 348 pàgs.

En aquesta obra del Dr. Moldenhauer, Privatdozent a la Universitat de Bonn, trobem, repartides en dues parts, investigacions sobre la llegenda oriental de Barlam i Josafat dins les literatures portuguesa, espanyola i catalana, i textos d'aquestes versions.

L'autor examina, en una introducció, la forma cristiana de la llegenda de Buda, i comença tot seguit l'estudi de les diverses versions espanyoles tretes de fonts llatines, la procedència i significació de la llegenda en les obres de D. Juan Manuel, en *La Historia del Cavallero Cifar*, en *El Libro de los Enxemplos* de Clemente Sánchez de Vercial, en *El Libro de los Gatos*, *El Espejo de los Legos* i *La confisión del Amante* de Joan Goer i en les obres teatrals espanyoles. En altres capítols són examinades les versions portugueses i catalanes.

D'aquestes últimes esmenta el Dr. Moldenhauer cinc manuscrits i dos impresos (de 1494 i 1575) de la *Llegenda àurea*. Els manuscrits es conserven en el Museu Episcopal de Vic, Arxiu de la Corona d'Aragó (ms. 113 de Ripoll), Biblioteca Universitària de Barcelona (21-2-18), Bibliothèque Nationale de Paris (esp. 44) i Biblioteca de l'Escorial (N-III-5). Amb ells compara l'autor el text provençal de la Bibliothèque Nationale (fr. 9759), per plantejar si els textos catalans són traducció del provençal o del llatí, problema que ja havia preocupat Paul Meyer, Anglade, Morel-Fatio, i per a la solució del qual Moldenhauer indica quatre possibilitats, sense decantar-se per cap d'elles (vegeu, sobre aquest punt, la recensió de Pere Bohigas, *Revista de Filologia Espanyola*, XVII, 1930, 69-73). En el *Recull de Eximplis e Miracles, Gestes e Faules, ordenades per A. B. C.*, en el *Crestià* d'Eiximenis i en sermons de Sant Vicenç pot hom trobar paràboles de Barlam i records de la llegenda.

Com a conclusió, el Dr. Moldenhauer situa temporalment i geogràfica la llegenda de Barlam i Josafat a la Península Ibèrica.

En la segona part hom publica els següents textos espanyols: *El libro de la vida de Barlan e del rrey Josapha* (tret del ms. 2-G-5 de la Biblioteca de Palau, de Madrid), la taula dels capítols de la *Historia de los dos soldados de Christo Barlaam y Josafat* (Madrid, 1609), la *Ystoria del abad Barlaam* (segons el ms. 12689 de la Bibl. Nac. de Madrid), i fragments de l'*Espejo de los Legos* dels ms. 117 i 94 de la Bibl. Nac., confrontats amb el text llatí del ms. 39882 (2) del British Museum. De les versions catalanes publica els textos dels mss. de Vic i de l'Arxiu de la Corona d'Aragó i el començament i final, a dues columnes, de l'edició barcelonina de 1494 i del text provençal del ms. fr. 9759 de la Bibl. Nat. A tenir en compte les rectificacions de Bohigas, en la citada recensió, a aquesta edició dels textos catalans.

El Dr. Moldenhauer ha fet, amb la seva obra, una bella aportació a l'estudi de l'expansió dels temes orientals en la nostra literatura. — R. A. I S.

SANTORRE DEBENEDETTI: *Tre secoli di studi provenzali (XVI-XVIII)*. Firenze, Bemporad, 1930. 40 pàgs. (Estratto dal volume *Provenza e Italia* pubblicato a cura del Comitato per le onoranze a Federico Mistral.)

Aquests tres segles d'estudis provençals es refereixen a Itàlia. Ja en 1911 l'autor havia escrit un volum de matèria semblant, això és, *Gli studi provenzali in Italia nel cinquecento* i en 1924 a l'*Archivum Romanicum* un article sobre *Notizie e documenti per la storia degli studi romangi nei secc. XVI-XVIII*. Si parlem ací del seu treball *Tre secoli* és perquè al costat de figures de literats il·lustres italians (Colocci, Bembo, Castelvetro, Barbieri, Tassoni, Redi, Crescim-

beni, Tiraboschi, entre altres) hi apareixen noms de catalans a començar pel barceloní Benet Garet (Cariteo); el qual «amava leggerli (els poetes provençals) in un suo prezioso *Libro limosino*, traeva da essi poetiche ispirazioni, e col nipote Bartolomeo Casassagia, il quale per essere anch'egli catalano» podia conèixer tant o millor que ell el provençal, «più d'una volta innanzi alle belle pergamene miniate era stato visto da Pietro Summonte e da altri intento a discutere del migliore et del peggiore di questi tali poeti». Aquests dos literats haurien estat els iniciadors del retorn a Itàlia de l'interès per la poesia dels trobadors. Un altre barceloní, Antoni Bastero, l'autor de la *Crusca provenzale* «si riannoda col provenzalismo italiano, sia per aver attinto in Roma il gusto delle cose provenzali, sia specialmente per i contributi di notizie biografiche seri e documentati que porta al libro del Crescimbeni, e per il Vocabolario toscano-provenzale, rimasto inedito, composto al fine di completare quello della Crusca». El Prof. Debenedetti, basat en les monografies de Milà i Fontanals i Rubió i Ors, fa oportunes remarques sobre el valor dels estudis provençalistes d'En Bastero dintre el procés de la història d'aquells estudis a Itàlia. L'última figura recordada per l'autor és la d'un altre català: el P. Joaquim Pla, el Bibliotecari de la Barberina «il miglior poliglotta, forse, che fosse allora in Italia», que ajudà a la traducció dels textos provençals que figuren a l'obra del Tiraboschi, *Origine della poesia rimata*. L'article de l'il·lustre professor de la Universitat de Torí, tan erudit i minuciós en totes les seves obres, és una important contribució als precedents i als precursors dels moderns estudis provençalistes que Raynouard iniciava un segle enrera. — A.-M.

Letter of the marquis of Santillana to Don Peter, constable of Portugal, With Introductions and Notes by ANTONIO R. PASTOR and EDGAR PRESTAGE. Oxford, 1927.

Divideixen els autors la introducció en dues parts: *The author of the letter* i *The recipient of the letter*.

Respecte al marquès de Santillana, després de reproduir el famós retrat d'ell i la seva esposa que estava a l'hospital de Buitrago, va resseguir la seva biografia fins allà on és possible. En la introducció s'estudien, sobretot, les obres.

La carta, com se sap, és adreçada al conestable Pere de Portugal, també autor i traductor de llibres, tan lligat amb la història de Catalunya, al qual el marquès de Santillana dedicà la col·lecció de les seves obres. La revolució catalana va oferir en 1463 a Pere de Portugal els regnes d'Aragó i Sicília, que acceptà. El rei va morir de tisi a Granollers, després d'haver estat derrotat a la batalla de Prats de Rei, el 18 de febrer del 1465.

L'edició de la lletra del marquès és molt acurada; amb tipografia clara i distribuïda amb els XXI apartats usuals: «Comiença el Prohemio e Carta que'l marquès de Santillana enbió al condestable de Portugal con las obras suyas». Si el text és bo, les notes són generalment insuficients i poc precises, per exemple *Los Votos del Pavón*: «All trace of a Spanish compositions dealing of the subject has been lost». No hi ha dubte que si els autors haguessin cercat més, haurien trobat els rastres. — J. M. T.

PONS, Joseph-Sébastien: *La littérature catalane en Roussillon au XVIIe et au XVIIIe siècle*, Toulouse, Edouard Privat, Paris, Henri Didier, 1929. xxii + 400 pàgs.

El Sr. Pons ens ofereix en aquest llibre un excel·lent resum del període de la decadència de la literatura catalana al Rosselló, fruit de nombroses recerques, en les quals ha pogut aplegar bon nombre de materials dispersos, fins ara no massa ben coneguts. El seu treball està dividit en quatre parts, en cadascuna de les quals examina un tema diferent.

La primera d'elles s'ocupa de les lluites lingüístiques que tenen lloc en territori rossellonès: primer, entre el català i l'espanyol, després amb la intervenció del francès, en ésser secessionat de Catalunya aquell territori; hom constata com la llengua catalana evoluciona vers un estat de castellanització, que es converteix, més tard, en afrancesament. La figura literària principal, en temps del predomini de la literatura en llengua espanyola, és Andreu Bosch, autor dels *Titols d'honor de Catalunya*, on és feta una bella defensa de la llengua catalana.

En la segona part, titulada *Els Místics Rossellonesos*, trobem unes notes sobre la religió popular i l'art religiós i sobre les obres de Pere Nicolau, Francesc Llot i Ribera, Honorat Ciuró, Francesc Marès, Lluís Guilla, Simó Salomó i Melcior Gelabert.

Constitueix la tercera part un estudi dels goigs i llur transmissió. Després d'exposar sucintament la derivació i evolució d'aquesta mostra de literatura esdevinguda tan popular, el

senyor Pons estudia l'origen i formació, les metàfores dels goigs, els goigs i la religió popular, i la influència de l'espanyol i del francès.

La darrera part va dedicada al teatre religiós. Successivament es parla del cicle de la Passió, de la influència espanyola, de l'esperit i particularitats de l'espectacle, de l'afrancesament i el seu procés en els homes més representatius.

El resum que l'autor fa, al final del llibre, de tot el que ha exposat, ens sembla utilíssim.

En una recensió publicada a l'*Anuari de l'Oficina Romànica*, II (1929), 11-13, vaig anotar algunes petites inexactituds, que no cal repetir ací.

Aquest interessant estudi, d'una valor inapreciable per al qui vulgui conèixer a fons aquest període de la literatura catalana, ha vingut a fer reviure unes obres i uns autors arreconats per l'oblit. Cal felicitar efusivament l'autor d'una tasca tan meritòria, no solament per la sòlida erudició que hi ha demostrat, sinó també per la gran simpatia amb què ha volgut realitzar-la. — R. A. i S.

C[HARLES-VICTOR] L[ANGLOIS]: *Jean de Bassoles, frère mineur en Histoire Littéraire de la France*, XXVI (1927), pàgs. 349-355.

L'erudit autor recull totes les notícies — certament escasses i no totes segures — que hi ha sobre aquest teòleg franciscà, deixeble de Duns Escot, i mort en 1333, tingut per alguns per català (Joan Bassols). Les seves obres autèntiques o suposades són: *In quatuor libros sententiarum, Miscellanea, Loci philosophici*. — A.-M.

IVARS, Andreu: *Francesc Ferrer, poeta valencià del segle xv*. València, 1930. — 28 pàgs.

En aquesta *plaquette*, extreta dels *Anales del Centro de Cultura Valenciana*, l'autor vol provar la valencianitat del nostre poeta Francesc Ferrer. Inlluït per prejudicis localistes, que disminueixen la valor de tota obra científica, l'autor oblida, en molts dels seus arguments, que la denominació de català tenia a l'Edat Mitjana — i té avui encara a tot arreu, tret de València — un sentit de totalitat de les terres de parla catalana. Podria ésser que el Francesc Ferrer autor del *Conhort* fos valencià, però això no privaria que se'l nomenés català. No és pas un sentiment d'absorció el que mena els nostres erudits a nomenar *catalans* els escriptors que han utilitzat, per a llur producció, la llengua *catalana*, sinó un desig de precisió científica; i és llàstima que el P. Ivars, a qui devem monografies ben interessants, se'ns presenti en aquest aspecte com un indocumentat qualsevol. No serà inoportú de recordar, ací, aquelles paraules amb què Jordi Rubió comentava la posició d'alguns estudiosos valencians davant la denominació de la cultura que ens agermana a tots: «Si la bategem amb el nom de catalana, no és pas per un estret sentiment localista, ni molt menys amb intenció de menysvalorar l'aportació valenciana al ric patrimoni que és l'orgull de tots. No volem ferir cap susceptibilitat i no pertanyen a la nostra companyia els que no les respecten en tot el que tenen de legítim. Però bé hem de donar un nom genèric a la cultura que trobà la seva expressió en la llengua que tots parlem en el Principat, Mallorca i València, i aquest nom no pot ésser altre que el que històricament pertoca a l'idioma que li dona personalitat. Negar les varietats dialectals que el vivifiquen, fóra pueril. Entestar-se a enlairar-les a una altra categoria, fóra suïcida... No tenim pas la *monomania* de voler apropiari-nos tot el que és valencià, ni tampoc la cega vanitat d'incorporar ho al territori del vell Principat. Li alcem un lloc d'honor en un temple molt més ample, dins del qual tothom hi cap, en el lloc que per jerarquia li pertoca.» (*Estudis Universitaris Catalans*, XIV, 1929, 391.)

D'altra banda, el Sr. Massó i Torrents, en el seu *Repertori de l'antiga literatura catalana*, volum I, pàg. 452, ens parla de l'existència de dos poetes anomenats Francesc Ferrer: un d'ells, oriünd del Principat, al qual assigna una producció entre els anys 1420 i 1470, i un altre, valencià, amb una producció probable entre 1440 i 1519. El P. Ivars els confon en un de sol. El que ara caldria, per a servir lleialment la nostra història literària, seria precisar documentalment, fins allà on fos possible, la biografia de cadascun d'aquests dos Ferrers. El P. Ivars, no cal dirho, seria el més indicat per a dur a cap aquesta tasca.

En aquest fullet hom publica una llista de les obres conegudes sota el nom de Francesc Ferrer. En apèndix, reproduïx la *Demanda feta per frare Pere Martínez als trobadors de València, e fon disputat en la sala de València, e donà una correga d'or al millor dient*, i la resposta de Ferrer, i una lletra del poeta a Rois de Corella. — R. A. i S.

P[AUL] F[OURNIER]: *Gui Terré (Guido Terreni), théologien en Histoire littéraire de la France*, XXXVI (1927), pàgs. 432-473, 653-655.

La figura del il·lustre escriptor carmelità perpinyanès ha merescut, com altres autors catalans, figurar en la gran obra francesa, certament no sols per raó d'ésser nascut en terra avui pertanyent a l'estat francès, sinó al seu valor dintre la història de l'escolàstica medieval. La seva bio-bibliografia ha estat confiada a l'eminent canonista Paul Fournier, el qual ha utilitzat copiosament, com ja confessa, les monografies del P. Xiberta sobre Guiu Terré o Terrena (vegeu ANUARI VII, pàgs. 379-380). Tanmateix el treball de l'erudit francès es llegeix amb profit i no són escasses les noves aportacions que hom hi troba sobre la vida del seu biografiat, amb la utilització per exemple de documents papals publicats en les col·leccions franceses de registres dels papes. Així s'hi troben ampliacions respecte l'intervenció de fra Guiu, essent bisbe de Mallorca, en la qüestió jueva, i de l'actuació del mateix frare carmelità com inquisidor. També en la part bibliogràfica Fournier ha aportat algunes dades noves, que no dubtem seran aprofitades pel P. Xiberta en una gran obra de conjunt que està preparant sobre el seu insigne germà de religió, al qual ha seguit fent objecte dels seus estudis i recerques. L'article de Paul Fournier, publicat en obra de reputació tan merescuda com és la *Histoire littéraire de la France*, haurà contribuït a fer universalment conegut el nom del antic teòleg carmelità. — R. D'A.-M.

JAUME MASSÓ TORRENTS: Ateneu Barcelonès. *El Príncep de Viana i les seves relacions literàries*. Discurs llegit pel President... en la sessió inaugural del Curs Acadèmic de 1926-27 celebrada el 4 de desembre 1926. Barcelona [López Llausàs, 1927]. 22 pàgs.

IVARS, A.: *Ausiàs March y Juanot Martorell*. (Extret d'*Erudición Ibero-ultramarina*, Madrid, 1930.)

Vegeu la recensió del *Tirant lo blanch* en la pàgina 556 del present ANUARI.

ESTUDIS SOBRE LLUÍS VIVES

ALVENTOSA, J.: *Bibliografia vivista* (Anales Luis Vives [1930], pàgs. 1-27).

BONILLA Y SAN MARTÍN, Adolfo: *Luis Vives y la filosofía del Renacimiento*. Vol. I: *El hombre y la época*. Volum II: *Las doctrinas*. Vol. III: *Notas, apéndices, bibliografía*. Madrid, Espasa-Calpe, 1929. 289, 350 i 241 pàgs.

LLANOS Y TORRIGLIA, F. de: *Catalina de Aragón y Luis Vives* (Anales Luis Vives [1930], pàgines 48-71).

BATAILLON, Marcel: *Du nouveau sur J. L. Vives* (Bulletin Hispanique, XXXII, 1930, pàgines 97-113).

TORRÓ, A.: *El pensamiento pedagógico de Luis Vives* (Anales Luis Vives, 1930, pàgines 37-47).

NOLASC DEL MOLAR: *El comentari de J. L. Vives sobre les «Bucòliques» de Virgili* (Estudis Franciscans 43, 1931, pàgs. 5-22).

GETINO, L.: *Vitoria y Vives: Sus relaciones personales y doctrinales* (Anales Luis Vives, 1931, pàgs. 1-30).

CARRERAS Y ARTAU, T.: *La filosofía de Joan Lluís Vives* (Anales Luis Vives, 1931, pàgines 33-41).

DANIEL DE MOLINS DE REI: *Doctrina de Lluís Vives sobre la injusticia de la guerra* (Miscel·lània Patxot, 1931, pàgs. 339-362).

DUDON, Paul: *La rencontre d'Ignace de Loyola avec Luis Vives à Bruges (1528-1530)*. (Estudios eruditos *in memoriam* de A. Bonilla y Sanmartin, II, 1930, pàgs. 153-161.)

GONZÁLEZ PALENCIA, Angel: *El Islam y Occidente*. Prólogo de D. Miguel Asín Palacios. Madrid 1931, 85 pàgs.

Reprodueix el discurs d'entrada a l'Acadèmia de la Història, que portava el títol *Influencia de la civilización árabe*. Notes sobre la influència d'aquesta civilització aràbiga en la vida i la cultura Occidental. Alguns apartats dedicats a Turmeda i a Lull.

Littere Virorum Eruditorum ad Franciscum Craneveldium. 1522-1528. A collection of original Letters with Notes and Commentaries by HENRY DE VOCHT. Louvain, Uytpruyst, 1928. xcix + 775 pàgs.

Epistolari Llorente. Correspondència rebuda de 1861 a 1911 per En Teodor Llorente Olivares. Ordenada i anotada per En Teodor Llorente Falcó. Volum I. *Cartes de Llevantins* (1861-1900). Volum II. *Cartes de Llevantins* (1901-1911). Biblioteca literària de l'Oficina Romànica, vols. I i II. Barcelona, Biblioteca Balmes, 1928 i 1930, 314 + 366 pàgs.

Aquests dos espessos volums de correspondència rebuda per En Teodor Llorente resulten molt variats. No pot imaginar-se quanta gent diversa es cartejava amb En Llorente i fins a quin punt una figura central com ell era, mantenia contacte amb una tal quantitat d'escriptors. Hi ha escriptors que tenen una correspondència força seguida, però la major partida ho són per una o dues cartes. És extraordinari el curt nombre de lletres escrites en català; és una minoria verament exigua.

El subtítol *Cartes de Llevantins*, decididament no ens agrada. Els valencians s'empesquen motius per no haver de dir valencià o català. De primer tots havíem de dir-nos llemosins, apel·latiu que era incongruent. Fa algun temps que, del fet que els castellans quan van a Alacant o a València diguin que van a *Levante*, hem quedat que tots plegats, inclòs el Rosselló i l'Alguer, som llevantins. Passi encara, això, pels del litoral, però ¿i els de terra endins, que encara no han vist el mar? ¿I les nombroses cartes datades a Madrid? Fastenrath, de Colònia, que es cartejava sovint amb En Llorente, no era pas llevantí, ni Eberhard Vogel, d'Aquisgrà, tampoc no ho era, com no ho era el rus, habitant a París, Isaac Pavlauski. — J. M. T.

BIBLIOGRAFIA

DOMÍNGUEZ BORDONA, J.: *Catálogo de los manuscritos catalanes de la Biblioteca Nacional.* Madrid, Blass, S. A. Tipogràfica, 1931.

Aquest catàleg és la primera obra d'aquest gènere, publicada per l'actual Patronat de la Biblioteca Nacional de Madrid. Anteriorment, en 1896, el Sr. Jaume Massó i Torrents havia ja publicat un catàleg de manuscrits catalans. Aquest catàleg, però, malgrat el seu valor positiu, resultava incomplet, per la qual cosa el treball del Sr. Domínguez Bordona és d'una gran oportunitat. N'hi ha prou en dir que el nou catàleg afegeix al del Sr. Massó més de quaranta manuscrits catalans, entrats anteriorment a l'actual unificació de signatures de la Biblioteca Nacional, sense comptar els manuscrits que vénen després del 13516, posteriors al dit canvi, i una nodrida col·lecció d'obres teatrals del segle XIX. Entre aquestes addicions cal destacar els manuscrits següents: 185. Ramon Llull, Llibre de doctrina pueril. Llibre de Filosofia de amor. — 1796. Francesc de Pertusa, Memorial de la fe cristiana. — 2084. Cròniques de Sicília. — 2215. Eiximenis, Segon del Crestià. — 3356. Mestre Joan, Tròtula. — 3365. Llull, Llibre de Consolació de l'Ermità. — 6291. *Libre de Vicis e de Virtuts*. Llibre de Floretes, etc. Sobre el contingut d'aquest manuscrit vegeu *Estudis Universitaris Catalans*, XVI, 379-380. — 6543. Privilegis de la vila d'Alguer. — 6660. Consolat de Mar. — 7811. Lletres i Actes de Batalla. *Tractat d'horde de cavalleria*, etc. Sobre aquest interessantíssim manuscrit vegeu Ivars, *Anales de Cultura Valenciana*, II, 54-62. — 8214. Fr. Ramon de Càpua, *Legenda de la meravellosa Santa Catarina de Sena*. — 8267. Vida de sant Jeroni. — 9152. Epístoles de Sèneca a Lucili. — 9562. Llum de Filosofia. Epístoles de Sèneca a Lucili, etc. — 10011. Tractat de Cirugia. — 10078. Arnau de Vilanova, Lo Regiment de Sanitat. Trad. de Berenguer Sarriera. — 10103. Llull, *Llibre de oració e de doctrina de amar*. — 11518. Jacme Domènec, Compendi historial, vol. III. — 11519. Privilegis de Barcelona. — 11522. Sant Pere Pasqual, Bíblia Parva. — 17651. Eiximenis, Llibre dels Angels. — 17675. Boccaccio, El Corbaccio, traduït per Narcís Franch. — 17711. Crònica Universal. És un compendi — amb importants alteracions — de l'*Speculum Historiale* de Vicenç de Beauvais i de la Crònica de Martí de Toppau. Arriba fins a Alfons el Magnànim. — 17801. Furs de Jaca i Osca. — 18396. Boeci, De Consolació. — 18444. Lletres de Batalla, etc. — Gairebé tots aquests manuscrits són anteriors al segle XVI.

Del catàleg de Domínguez Bordona cal treure el ms. 3805, que és en provençal. En canvi cal

afegir-hi el ms. 10235, amb una traducció catalana de la Crònica dels reis de França de «frare Gillem de Sant Dionís».

També podríem fer algunes remarques sobre la identificació d'alguns textos, i assenyalar algunes lectures defectuoses. Pensem fer-ho en un altre treball on seran estudiats amb més detall els manuscrits descrits per Domínguez Bordona. — B.

DOROTHEA WALEY SINGER: *Catalogue of Latin and Vernacular Alchemical Manuscripts in Great Britain and Ireland, dating from before the XVI Century by...* assisted by Annie Anderson [and by Robina Addis]. Brussells, Maurice Lamertin, 1928-1931. 3 vols. (Union Académique Internationale.)

A aquesta obra ens hem referit en la ressenya del moviment lul·lià, per tal com en les seves pàgines el nom de R. Llull — o pseudo Llull — apareix bastantes vegades cosa que no és d'estranyar tractant-se d'obres alquímiques. Afegirem ací que també hi figura Arnau de Vilanova amb diverses obres alquímiques conservades en bastants manuscrits en llatí i traduccions angleses i altres, anotats en els núms. 224-243, 802-804, 1002, 1003 i altres (extrets, citacions, etc.). En el mateix catàleg, si hom repassa amb cura l'índex de noms, es trobarà algun que altre nom interessant així mateix per a nosaltres, per exemple el d'un Franciscus Argilagues de València scriba d'una versió del *Tractatus de septem herbis septem planetis appropriatis* d'Alexius Africus (App. I, K. 3 iii).

D'aquest Catàleg, així com d'un de similar relatiu a manuscrits grecs de diversos països europeus, publicats l'un i l'altre sota els auspicis de la Unió Acadèmica Internacional, ens vam ocupar en aparèixer els primers volums. (Vegeu *Estudis Universitaris Catalans*, XII, 1928, pàgines 537-540). No hem pas de repetir ací, que no és lloc tan apropiat per a fer-ho el que llavors vam dir tot fent l'elogi d'una i altra sèrie i manifestant alguna reserva sobre el mètode seguit en la confecció del Catàleg de la Senyora Singer. Hem de repetir només que el nom d'Arnau de Vilanova apareix també alguna que altra vegada en la sèrie grega. — R. D'A.-M.

MARIANO AGUILÓ Y FUSTER: *Catálogo de obras en Lengua Catalana impresas desde 1474 hasta 1860* por... Obra premiada por la Biblioteca Nacional en el Concurso público de 1860 e impresa a expensas del Estado. Madrid, Sucesores de Rivadeneyra (S. A.), 1923 [1927]. xx + 1080 pàgs.

El patriarca de la llengua catalana renaixent no va tenir fortuna amb aquesta obra, com no la va tenir en altres publicacions seves empreses a llaor de la llengua i de la literatura catalanes que estimà com un enamorat fervent. La mort i altres circumstàncies no li van permetre el goig de veure acabades vàries de les seves obres. Entre elles una de les que més li interessà de dur a compliment va ésser aquest Catàleg, premiat a Madrid en 1860, amb la qual cosa — deia en el pròleg — va veure recompensat «el cariño puro y desinteresado que toda mi vida he profesado a esa desdeñada literatura... Si esta antigua literatura no inspirase, como todas las grandezas tempranamente caídas, una admiración y un amor mezclado de indefinible tristeza, si no fuese ella la lengua en que aprendí a orar y a manifestar lo más íntimo y sagrado de mis sentimientos, debía ser todavía el objeto privilegiado de mis estudios, puesto que hace más de diez y seis años me toca custodiar, primero en la Biblioteca de Barcelona, y después en la de Valencia, buena parte de los escasos monumentos que de esta literatura quedan en España». Això escrivia a ran d'ésser-li otorgat el Premi. Demanà que li fos concedit un ajornament abans de començar l'estampació de l'obra, «falso Catalogo» que havia de menester una darrera revisió. Fins l'any 1865 no es va començar a imprimir a Barcelona, però, per raons que no coneixem, sols s'estamparen 17 fulls, amb un total de 272 columnes (136 pàgs.). L'obra es va tornar a començar — ara estampada a Madrid, amb menys elegància — no sabem en quin any, però sí sabem que no es va terminar fins el 1923, segons la portada, més exactament en 1927, segons la coberta. No ens cal esbrinar les diverses causes que han retardat tant una obra que ha perdut una bona part de l'interès que hauria tingut apareguda a temps quan la bibliografia catalana feia les seves primeres passes. Sigui com sigui és lamentable aquest retard, que sembla un tort a la bona memòria de l'autor, traspasat 30 anys abans de l'aparició del llibre.

No fóra, doncs, just assenyalar tot allò que té d'envellida aquesta bibliografia, que segueix una classificació ja fora de temps, sovint desigual i rectificada i completada en molts punts avui, gràcies als avenços que la bibliografia ha fet en aquests últims anys en què el coneixement de

l'antiga literatura catalana, així mateix, ha progressat en tan alt grau. I malgrat tot l'obra de N'Aguiló, és i serà encara per molt temps una font d'informació preciosa per a bibliògrafs i amadors de les lletres catalanes, en moltes de les seves pàgines una antologia de textos antics: diguem-ho en honor de la gran tasca realitzada per l'apòstol de la nostra llengua.

El volum conté una introducció del fill de l'autor, senyor Angel Aguiló, el qual ha redactat així mateix els índexs, un dels quals és l'«Indice general alfabético lo más extenso posible con todas las referencias de nombres propios personales, topográficos, títulos, materias, etc., etc., que reducirá en gran manera las dificultades de cualquier busca». Un altre és d'impressors, classificats per localitats.

L'«Indice general» ocupa ell sol una tercera part de tot el volum i està redactat podríem dir *ad terrorem*. L'extensió incommensurable perjudica la seva consulta; d'altra banda hom no veu clarament el criteri que ha presidit a la seva confecció. Sembla redactat per qui no sàpiga què és una bibliografia, és ple d'inconseqüències i, per poc que hom s'hi fixi, hi trobarà àdhuc coses perfectament absurdes. Posarem alguns exemples del que diem. En l'índex trobem aquests mots: «Adulaments [gemechs e], núm. 235». Efectivament, en el llibre descrit amb aquest núm. es troba recòndita en mig d'un miracle de S. Jeroni la frase «e lo diable recomptant a els tota la manera del fet e demostrant los ab gemechs e adulaments ell esser pres e ligat ab cadenes...» (pàg. 153). Hom diria que l'autor de l'índex hagi volgut redactar unes concordàncies, però el cert és que no apareixen en ell el mot «gemechs» — que tampoc no faria cap falta — ni «cadenes», ni «diable», malgrat que aquest mot segons el passatge «En aquell temps com lo diable enclí e coratjós enemich del humanal linatge» del núm. 1072 (pàg. 319) compareix a l'índex. — S'hi troben moltes obres per les primeres paraules amb què s'iniciaren, vgr.: «Comença lo llibre appellat visió delectable... Vid. TORRA [Alfonso de la...], núm. 2769». Creiem això completament inútil sabut el nom de l'autor; en tot cas pot servir de referència: «Visió delectable». Cert és, però, que malgrat aquell «comença» i altres semblants, el Sr. Angel Aguiló és inconseqüent perquè a l'atzar trobo que el principi del núm. 2759 que diu: «Comença la historia de las amors e vida del cavaller paris: e d'Viana...» no figura en l'índex. — És absurd trobar registrat això que segueix: «Ecclesiastica sepultura y suffragio (privat de...), núm. 97». Es refereix a un passatge d'un Ritual on es diu que a un excomunicat que hagi donat senyals de contrició, etc., «se li donarà la absolució pera que no reste privat de Ecclesiastica sepultura y suffragis». Si s'acceptés com ho aquest criteri per què no fer constar a l'índex aquell mot següent «sepultura», tant més que hi ha registrats altres casos semblants com: «sepultura de gegans o de hebreus (malefics que son en)», «sepultura eclesiastica» (de la qual es parla en un passatge d'unes constitucions sinodals) o bé el mot «suffragis», del qual hi ha altre exemple que ha estat mereixedor de figurar en l'índex: «Suffragis (Quant lo cos del excomunicat fos ja enterrat, lo absoldrà abans de ferli los...) Vid. PASQUAL (D. Antonius...), núm. 97»? Més absurds potser són, i inexplicables, aquests dos altres casos: «Obras en lenguas provençal-catalana (don Francisco Xavier Borrull, oidor de la Real Audiencia... y el que sé haya reunido más...). Nota al núm. 818». Qui mai aniria a cercar aquest mot «obras»? «Offir (mon sacrifici pobre, yol te...). Vid. VINYOLES (Moss. Narcis), núm. 15». Hem anat a consultar el lloc de referència i hem vist que hi ha uns versos que diuen: «accepta y pren: mon sacrifici pobre / yol te offir: al peu de la creu sancta», etc. D'igual manera a l'índex hom hauria pogut posar aquell «sacrifici» i «creu», etc., etc.

Amb pocs exemples que hauríem pogut multiplicar certament, hom pot fer-se càrrec de la falta de tot mètode amb què està redactat l'«Indice General». Es ben de doldre que el treball d'En Marian Aguiló no hagi pogut ésser millorat en homenatge a la seva memòria veneranda. — R. D'A.-M.

EDUARD TODA I GÜELL: *Bibliografia espanyola d'Itàlia dels orígens de la Imprempta fins a l'any 1900*. — Castell de Sant Miquel d'Escornalbou, MCMXXVII-MCMXXXI, 5 voll. en 4.º.

Aquesta obra monumental descriu les següents publicacions: obres originals d'autors espanyols estampades a Itàlia, entenent per autors nacionals — diu l'autor — els «fills y nets d'espanyols nascuts a Itàlia, que han estampat allà sas obras conservant la llengua, lo nom o las aficions als estudis de nostre país; traduccions italianas o llatines d'obras d'autors espanyols, fetas per escriptors espanyols o italians; traduccions espanyolas d'obras italianas publicadas a Itàlia; obras d'autors italians que inserten texts espanyols originals o traduhits». Això dona idea tot seguit de l'abast d'aquesta bibliografia: les relacions extretes entre les dues penínsules llatines,

la influència espanyola durant segles damunt les terres italianes per força s'han de veure reflexades en una bibliografia d'aquesta mena. Qui recordi la *Bibliografia Española de Cerdeña*, publicada pel mateix senyor Toda en 1890 — que no és més que un preliminar de la present —, podrà comprendre que sols el mateix autor, tan coneixedor de la història del llibre hispànic a Itàlia, podia dur a cap una obra semblant, fruit alhora d'una constància, d'un patriotisme (el fet que la present bibliografia sigui publicada en català demostra, sobretot, aquesta virtut) i d'una força de voluntat verament admirables.

Es clar que la immensa majoria dels noms — ordenats per ordre alfabètic — d'autors, són castellans, de la gran època d'expansió espanyola pel món. Això i el tractar-se d'una obra bibliogràfica fa que no sigui el nostre ANUARI el lloc més indicat per a fer-ne una detallada recensió tal com l'obra mereix. Emperò no podem deixar de parlar-ne, puix que les referències a coses catalanes són més nombroses del que hom pot suposar de primer antuvi. D'altra banda un conjunt tan voluminós de notícies de llibres i d'escriptors, enriquides d'una gran erudició en les anotacions, té un abast que sobrepassa els límits d'una precisa bibliografia: influències i modes literàries, fortuna d'alguns gèneres literaris, dades per a l'estudi del *secentismo*, història de l'art en el llibre (les il·lustracions de l'obra són abundants), història de la impremta italiana, nuclis principals d'expansió hispànica o d'intensitat en l'estampació de llibres espanyols, etc. Són encara molts altres aspectes que apareixen de relleu a mida que hom avança en la consulta de l'obra. A continuació donarem una llista d'alguns noms o títols catalans o d'interès per Catalunya.

L'arquebisbe de Tarragona, Antoni Agustín (1516-1586), hi figura amb diverses edicions d'obres seves, a les quals cal afegir les notes d'altres fetes a la nostra península i encara en diversos països. Arnau de Vilanova compta en aquesta Bibliografia almenys amb trenta edicions. Del P. Mateu Aymerich (1715-1799), un dels jesuïtes expulsats l'any 1767, en són citades sis. El capítol dedicat a Ali-Bey el Abbassi o Domènec Badia i Lebllich (1767-1818) és un exemple del que es conté en la *Bibliografia Espanyola d'Itàlia*, de més a més de les notícies bibliogràfiques dels llibres que, d'acord al que hem dit al principi, constitueixen el material bàsic de l'obra. Després de la descripció de l'edició italiana dels Viatges d'Ali-Bey, el Sr. Toda anota totes les edicions que en coneix, en diverses llengües. Interessant la figura i bibliografia copiosa del P. Joan Andrés, valencià (1740-1817), conegut per la posteritat amb el nom de l'«Abate Andrés». El nom de Pere Anton d'Aragó (1611-1690), el gran bibliòfil donador a Poblet de la Biblioteca que dugué el seu nom, es presenta sovint en la *Bibliografia*, no solament per motiu de les edicions d'obres seves, sinó també pels molts llibres que van ésser-li dedicats. Antoni de Bastero i Lladó (1675-1757), l'erudit provençalista, és un dels catalans que més es van distingir a Itàlia. Es d'un gran relleu la figura de Joan Tomàs de Boixadors (1703-1780), General del Predicadors i Cardenal. L'obra *La Catalana punida* és traducció italiana d'un romanç barceloní del segle XVIII. De Gaspar Esteve, barceloní, prior de Santa Caterina i provincial de l'orde de Predicadors hi ha una edició romana de 1520 d'un seu *Tractatus in defensionem Ecclesiae*. De l'inquisidor Nicolau d'Eymerich (1318-1398) hi ha sis números, dels quals quatre edicions italianes del *Directorium Inquisitorum*, demés d'una altra de Barcelona (1503). Són ben poc corrents les edicions de Milan i Venècia de la *Cosmographia* del tarragoní Jeroni Girava (...-1556).

Del *Lunari* de Bernat Granollachs (1421-...) el Sr. Toda registra fins a vint edicions italianes (vegeu també l'apèndix). És molt nombrosa, així mateix, la bibliografia italiana de l'«abate Gustà», o sigui el jesuïta Francesc Gustà (1744-1816), un altre dels deportats a Itàlia. Del P. Baltasar Masdeu (1741-1820), també refugiat a Itàlia, són descrites dues edicions. Molt més fecund fou el seu germà de sang i de religió Joan Francesc (1744-1817) l'autor de la Història crítica d'Espanya, el qual figura no menys que amb una quarentena d'edicions de diverses obres originals o traduïdes. Encara d'un altre germà dels dos anteriors, Josep Antoni (1739-1810), són descrites dues edicions. Un altre il·lustre jesuïta català dels exiliats al segle XVIII és el P. Rafael Nuix i de Perpinyà (1741-1802): en la Bibliografia ocupa tres números. El barceloní Jeroni Pau, humanista i bibliotecari al temps d'Alexandre VI, hi està també representat dignament. Quatre són les edicions italianes de S. Ramon de Penyafort. Gran figura a Itàlia fou la del barceloní fra Tomàs Ripoll (1652-1747), altre General de l'orde dels Predicadors. Digne d'esment — perquè són rares les impressions en català fetes a Itàlia — és el Psalteri del valencià Joan Roig de Corella, estampat a Venècia en 1490. Una de tantes curiositats és la versió italiana de les *Ruinas de mi convento* (Milano 1857). Del *Tirant lo Blanch* figuren, naturalment, les tres edicions en llengua italiana estampades a Venècia. Joan Lluís Vives, el gran filòsof, té no menys que vint-i-cinc edicions entre llatines i italianes (vegeu l'apèndix). El Cardenal Vives, que residí tant de temps a Roma,

té una bibliografia nombrosíssima dels seus opuscles i obres de recopilació, estampats a diverses ciutats italianes. També són bastants les edicions de traduccions italianes de Jaume Balmes (vegeu l'apèndix).

Amb aquests noms, presos a l'atzar, n'hi ha prou perquè ens puguem fer càrrec de la gran quantitat de materials que conté aquesta obra, més del que el seu títol sembla prometre. El cinquè volum és compost dels següents índexs: Index de Cerimònies reials, això és, un segon apèndix (el primer és el final del volum quart) constituït per una bibliografia complement de la general, la qual registra la llista de publicacions fetes en italià o llatí relatives a cerimònies (naixements, viatges, casaments, funerals, etc.) en honor de monarques espanyols efectuades a Itàlia. Són, en total, prop de 500 números, alguns del més gran interès, sota diversos aspectes. Els altres índexs són, respectivament, d'autors, de títols, de llibreters i impressors, i de llocs. El de llibres i impressors va acompanyat de reproduccions de marques de molts d'ells, la qual cosa té un valor que no cal ponderar. En tot el decurs de l'obra les reproduccions, moltes d'elles d'una gran esplendidesa, àdhuc a dues tintes, donen un interès particular al llibre i en constitueixen un dels seus grans atractius.

Tant el susdit Index d'impressors i llibreters com el de llocs, donen idea palesa de la suma de notes per a la història de les impremtes de gran nombre de localitats italianes que es troben escampades en els cinc volums de la Bibliografia.

Una obra d'aquesta naturalesa no pot ésser mai completa, la qual cosa l'autor és el primer de reconèixer. A mesura que l'estampació de l'obra ha anat avançant «ens han arribat noves publicacions fetes per espanyols a Itàlia, que ja no ha sigut possible intercalar en sas pàgines, a menys de redactar un tercer Apèndix, a qual acabament hauríam també ensopegat ab noves deficiències». Així diu en una «Advertència final» que llegim en el volum darrer. El que no diu, però, és que al mateix temps la Biblioteca particular de l'autor, a Escornalbou s'ha anat enriquint amb molts dels exemplars descrits de manera que a hores d'ara, a publicació acabada, el fons hispano-italià d'aquella Biblioteca és molt més nombrós del que es podria deduir de les referències dintre la *Bibliografia*. I bé els 6358 articles de què ella consta (i què som lluny d'aquell pobre assaig de Enrico Laccaria, *Bibliografia italo-iberica*, Parte I. Edizione Carpi 1908, 2.ª ed...!) són un bell conjunt i una base per a noves aportacions i rectificacions que ara seran fàcils d'anotar, particularment donada l'indole de l'obra, recopilació de materials de tantes procedències i com tota bibliografia, difícilment perfecta. No tractem de fer-ho per la nostra banda. Altres han començat aquesta tasca. Recordem, per exemple, les addicions relatives a franciscans fetes pel P. Atanasio López en una llarga recensió a l'*Archivo Ibero-Americano* (anys 1928, 1930 i 1931).

Per acabar hem de manifestar la satisfacció que ens produeix de veure que una obra de tanta empenta començada en 1927, quan l'autor vorejava els setanta-tres anys, després d'un intens treball — ens diu en la primera pàgina — que durava feia cinc anys, hagi pogut veure's terminada, feliçment superada una no menys penosa tasca d'impressió a raó d'un volum per any. D'aquesta manera l'autor ha pogut veure realitzat allò que havia estat un somni de gran part de la seva vida, puix que en començar la impressió feia quaranta anys que havia començat a reunir els materials de l'obra. Fem vots perquè aquesta no sigui la darrera producció de l'il·lustre mecenes a qui tant tenen que agrair el nostre INSTITUT i la Biblioteca de Catalunya.—R. D'A.-M.

[JOAN B. BATLLE]: *Primeres actes del Gremi de Llibrers de Barcelona establint la festa de Sant Geroni en 1553*. Barcelona, L'Arxiu [1929]. 8 pàgs.

Documents ja publicats anteriorment.

Festa de la Cultura Montserratina. Monestir de Montserrat, MCMXXXI. In-12°, 64 pàgs. (*Festes jubilaris 1031-1881-1931*, núm. IX).

A la ressenya de la festa, que consistí particularment en una exposició de tot allò que de més selecte i important conté la rica biblioteca del Monestir, segueix el text de la Conferència que el P. Anselm M.ª Albareda va donar aquell dia — 20 de setembre — sobre *El llibre a Montserrat (del segle XI al segle XX)*. En poc espai s'hi troben dades interessants, algunes d'una gran novetat, sobre el tema. Ho són, per exemple, les relatives als primers llibres que posseï — en nombre relativament gran — el monestir de Santa Maria tot just fundat, llibres procedents del *scriptorium* de Ripoll. Se sap que al segle XII, també a Montserrat mateix, hi havia un *scriptorium* productor de llibres. Dom Albareda fa una exposició ràpida de mss. que hi ha hagut a Mont-

serrat als segles successius (algun com el famós *Llibre Vermell* avui conservat en el mateix lloc), de la impremta de finals del segle xv i principis del xvi, de la producció dels monjos de Montserrat durant els segles successius, de la destrucció de la biblioteca l'any 1811, de la reconstrucció, als nostres dies, d'aquella biblioteca i amb ella de la nova tipografia montserratina, sèries de publicacions en curs, etc. És, tot plegat, el sumari d'un dels capítols més gloriosos de la història de la cultura a Catalunya. — R. D'A.-M.

ALBAREDA, Anselm M.: *Bibliografia dels monjos de Montserrat (segle xvi)*. — Monestir de Montserrat, MCMXXVIII, 301 pàgs., fol.

Aquesta bibliografia dels monjos de Montserrat en el segle xvi comprèn 34 noms d'autors o traductors, sens comptar algunes obres anònimes. Part d'aquesta producció s'ha perdut, i la seva existència tan sols ens és coneguda per dades d'autors posteriors. Tampoc no tota aquesta producció montserratina arribà a ésser impresa, ans pel contrari figuren en la present bibliografia obres que solament ens han pervingut en manuscrits.

El P. Albareda fa precedir la seva obra d'un pròleg, en el qual exposa el seu concepte de bibliografia i judica la importància de l'obra dels monjos de Montserrat en el segle xvi. Respecte al primer punt, el P. Albareda pren els mots *obra literària* en la seva accepció més ampla. La descripció d'una obra literària constitueix l'objecte bibliogràfic. «Res no excloem — diu — per raó de la qualitat més o menys remarcable, ni per raó de la quantitat més o menys exígua». Queden, però, naturalment excloses les lletres isolades, quan no formen epistolaris.

Planejada l'obra d'aquesta manera, i donada la competència del P. Albareda, hem de creure que la *Bibliografia dels monjos de Montserrat*, ens ofereix, almenys en conjunt, un quadre complet de l'activitat literària montserratina en el segle xvi, període durant el qual Montserrat està subjecte a la congregació de Valladolid. Això explica que el nombre d'autors castellans de Montserrat sigui bastant respectable. Cal dir, però, en honor d'ells, que llurs obres no solament revelen una activitat sorprenent, sinó, també, un amor ostensible a llur residència.

Repasant els títols de la bibliografia del P. Albareda hom s'adona, així mateix, de la difusió extraordinària, que obtingueren algunes de les produccions montserratines del segle xvi. Veiem, per exemple, com l'*Exercitatorio de la vida espiritual* de l'abat García de Cisneros, publicat a Montserrat en 1500, fou traduït al llatí, italià, francès, anglès, alemany, i recentment ho ha estat al català. D'aquesta obra, entre 1500 i 1925 se n'han fet 29 edicions. I el mateix podríem dir d'altres escrits del mateix autor, que figuren en la Bibliografia del P. Albareda. Cal només recordar que aquesta obra dedica 81 números a l'abat García de Cisneros.

També és curiós el cas de la *Historia y Milagros de Montserrat* de Pere de Burgos, traduïda a l'alemany, italià i francès, i de la qual el P. Albareda registra 17 edicions, compreses entre els anys 1514 i 1671.

En altres camps de l'activitat literària i científica els monjos de Montserrat ofereixen exemples remarcables. Són dignes d'esment els poemes llatins del P. A. Brenach, conservats en un manuscrit de la Biblioteca Episcopal vigatana, entre els quals n'hi ha un titolat *Saxia. Descriptio Montiserrati*. També són dignes d'esment els *Dialogi de omnibus Grammaticae praeceptis* del P. Gonçal de Sojo — català, segons els antics catàlegs, malgrat el seu nom —, que s'imprimiren a Barcelona en 1571; la *Teórica y Práctica de Boticarios* del germà llec Antoni Castell, publicada a Barcelona en 1592; la paràfrasis amb exposició i glossa dels salms de David, titulada *Harpa de David*, del P. Benet Vila, publicada per primera vegada a Barcelona pels anys 1538-1540, i els estudis bíblics del P. Jeroni Lloret. De la seva *Sylva Allegoriarum sacrae Scripturae*, la Bibliografia del P. Albareda registra setze edicions, compreses entre els anys 1570 i 1574, publicades a Barcelona, Venècia, París, Colònia i Lió. Per tal com es tracta d'una obra en la nostra llengua té força interès l'anònima traducció de la *Vita Christi* de Sant Bonaventura, impresa a Barcelona per Rosembach en 1522. Aquesta edició, a més, duu curiosos gravats.

El P. Albareda descriu en el n.º 130 de la seva Bibliografia *La Vida y Conversión de Santa Magdalena* de fra Pere de Chaves, impresa a Barcelona per Pere Mompezat en 1549. J. R[ubió] en una recensió del llibre d'Albareda publicada en *Estudis Universitaris Catalans*, XIII (1928), pàg. 546, ha fet algunes observacions a l'esmentada descripció, prenent per base un dels exemplars de *La Vida y Conversión de Santa Magdalena*, de l'edició de 1549, que hi ha a la Biblioteca de Catalunya. Per tal que d'ara endavant no hi pugui haver dubte sobre alguns detalls d'aquest llibre puntualitzem els següents extrems: 1.º Com indica el Sr. Rubió, en un

dels exemplars de la Biblioteca de Catalunya no foren estampats els folis que duen les signatures +₁v, +₂, +₇v i +₈. En aquest exemplar, doncs, manquen un gravat i tres pàgines de text, que són en els altres exemplars de l'edició que hem vist. 2.^{on} El P. Albareda equivoca efectivament l'exponent de les signatures, el qual deu ésser 8, en lloc de 4. Això no obstant, el plegat del llibre és en 4.^{rt}, de manera que cada quadern consta de dos plec de paper, segons insinua el Sr. Rubió.

En la part gràfica de la Bibliografia del P. Albareda no s'ha estalviat res. Hi ha facsímils de la major part de les edicions que descriu, la qual cosa completa força l'interès de l'obra. — P. BOHIGAS.

FUENTES, Celedonio: *Escritores dominicos del reino de Valencia*. Valencia, 1930. 375 pàgines.

LINGÜÍSTICA

Diccionari Enciclopèdic de la Llengua Catalana, amb la correspondència castellana. Nova edició, redactada segons les Normes de l'«Institut d'Estudis Catalans», la qual conté tots els vocables, modismes i aforismes, mots tècnics de ciències, arts i indústries, biografies de personatges cèlebres, antics i moderns, nom i descripció de poblacions, rius i muntanyes de les comarques on és parlat el català en qualsevol de les seves variants. Volum I. Barcelona. Salvat, editores, S. A., 1930. XII + 908 pàgs. — Comprèn les lletres A - C.

UNIVERSIDAD DE BARCELONA. FACULTAD DE FILOSOFÍA Y LETRAS. *Diccionario Balari. Inventario lexicográfico de la Lengua Catalana*, compilado por el Dr. D. José Balari y Jovany y dispuesto para su publicación por el Dr. D. Manuel de Montoliu. Barcelona, Elzeviriana.

RESA, Joan de: *Vocabulari valencià-castellà*. L'Estel. València, 1929. 86 pàgs.

VALLÈS, E.: *Diccionari català-castellà-francès*. Edicions Pal·las. Barcelona, 1927. 1296 pàgines.

HUBER, Joseph: *Katalanische Grammatik. Laut-und-Formenlehre, Syntax, Wortbildung*. Heidelberg, Carl Winter, 1929. 336 + 9 pàgs.

FABRA, Pompeu: *La coordinació i la subordinació en els documents de la cancelleria catalana durant el segle XIV*. Memòries de l'Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica. Volum I, fasc. 1. Barcelona, 1926. 30 pàgs.

CASES-CARBÓ, Joaquim: *Assaigs de paleontologia lingüística catalana*. Barcelona, MCMXXIX. 156 pàgines.

L'autor recull en aquest llibre una sèrie de capítols que fan referència a la terminació *-ona* a Catalunya i voltants, a l'etimologia de *català* i *Catalunya*, i a la de *Lledó*, precedits de l'exposició d'algunes lleis fonètiques.

«Aquests assaigs», diu l'autor en la nota introductòria, «sense deixar la matèria exhaurida, em decideixo a publicar-los tals quals, amb totes les seves deficiències i imperfeccions, simplement com una contribució més a l'estudi de la història primitiva del poble català, molt especialment del període històric pre-romà i dels primers segles de la conquesta, dins el qual comencen d'aparèixer la major part dels noms estudiats. Verosímilment hi poden portar alguna claror.»

L'autor ha volgut adoptar-se a una fórmula de compromís, intermitja entre el treball de pura investigació i el de divulgació, i ha caigut en la falla d'aquesta mena d'obres: tenir poc interès per als uns i per als altres. El lingüista trobarà a mancar un rigorisme científic que és l'únic que dóna valor a aquests estudis; l'home del carrer no podrà seguir, pel multiplicament de cites erudites, la tesi que Cases-Carbó es proposa de desenrotllar.

Es aventurat, d'altra banda, llançar-se a hipòtesis i a teories iberistes o celtistes, quan tan poc és encara el que d'aquestes llengües primitives coneixem. Tanmateix, la seguretat amb què el Sr. Cases-Carbó vol moure's en aquests camps, ja implica per a nosaltres una desconfiança que la lectura del llibre no fa més que augmentar. — R. A. i S.

MEIER, Harri: *Beiträge zur sprachlichen Gliederung der Pyrenäenhalbinsel und ihrer historischen Begründung*. — *Hamburgener Studien zu Volkstum und Kultur der Romanen*, 3. — Hamburg, Friederichsen, de Gruyter & Co., 1930. — XII + 120 pàgs. 8.^{au} (Cf. *Estudis Universitaris Catalans*, XV [1930], pàgs. 174-176).

Aquesta obra es compon de dues parts: una part lingüística i una part històrica. Aquesta segona tracta d'explicar la diversitat de fenòmens fonètics que ofereixen els parlars de la Península Ibèrica, a base de la influència que hagin exercit els factors etnològics i històrics. El fonament de la teoria de Meier es formula dient que la causa principal de les diferències lingüístiques devem cercar-la en el transplament d'un llenguatge damunt de poble que no el parlen. L'argumentació de Meier és molt brillant i sedueix de primer antuvi, però quan es relaciona amb el material de què disposem, i sobretot amb els interessants documents dels segles X i XI estudiats per Menéndez Pidal, se la troba simplista i apriorística.

Meier afirma que les divisions administratives de l'època romana són el primer factor conegut que crea relacions entre els diversos parlars peninsulars, i per consegüent la concurrència i lluita de formes i les alteracions d'aquestes en llur distribució geogràfica. Partint d'aquest principi, i seguint els canvis operats en la divisió administrativa romana, Meier va distribuint els principals fenòmens fonètics que distingeixen els dialectes hispànics. Aquests fets, però, són interessants per l'aclariment d'algunes qüestions relatives al període pre-romànic de les llengües peninsulars. En canvi no ens resolen problemes fonètics molt concrets, com els que planteja Meier, el qual estudia d'una manera molt sumària i incompleta altres factors importantíssims per a l'estudi històric de la dialectologia peninsular, com els moviments demogràfics dels primers segles de la Reconquesta, i els fets culturals que en aquest període podien influir damunt del llenguatge. — P. B.

RUBIÓ I LLUCH, A.: *Del nombre y de la unidad literaria de la lengua catalana*. Discursos leídos ante la Real Academia Española en la recepción de D..., el día 23 de marzo de 1930. Barcelona, 1930. 62 pàgs.

OLEZA, J. de: *Zur Bestimmung der Mundart der katalanischen Version der Graalsage* (Codex 1,79 sup. Ambrosiana, Milà). Barcelona 1928. Biblioteca Balmes, 68 pàgs.

En la seva tesi doctoral, presentada a Bonn, el P. Oleza precisa la filiació mallorquina de la traducció catalana del Sant Graal. Especialment s'estudia l'article mallorquí i el *son* que precedeix els noms de cases de pagès.

AEBISCHER, Paul: *Études de Toponymie Catalane*. Memòries de l'Institut d'Estudis Catalans. Secció filològica. Vol. 1, fasc. 3. Barcelona, 1928. 165 pàgs.

J. CLAPÉS I CORBERA: *Els cognoms catalans. Origen i evolució*. Barcelona, 1929, 296 pàgs.

Mn. Clapés, que fins ara havia dedicat els seus ocis a la poesia i a la història, ha inaugurat amb aquest volum la seva activitat com a filòleg. Quan no segueix o plagia l'excel·lent llibre d'Albert Dauzat *Les noms de personne. Origine et évolution* (París 1925), s'equivoca lamentablement. Amb algunes de les remarques de Wilhelm Giese (*Volkstum und Kultur der Romanen*, V, 1932, 266-567) i d'Antoni Griera (*BDC*, XVIII, 1931, 167) n'hi ha prou perquè l'autor d'aquest llibre es convenci que la ciència és la cosa més allunyada d'un simple passatemps. Pecaríem d'insincers, però, si no indicàvem que l'índex que clou el volum, amb més de set mil cognoms, pot ésser aprofitat. — R. A. i S.

PAR, Anfós: «*Curial e Guelfa*». *Notes lingüístiques y d'estil*. Biblioteca lingüística de l'Oficina Romànica, I, Barcelona, 1928. 96 pàgs.

REVISTES:

— *La Academia Calasancia* (Barcelona). — NABOT I TOMÁS, Fco.: *El nombre del doctor Laverde Ruiz en Cataluña* (XXXVIII, 1929, pàgs. 134-136 i 199-203).

— *Academie e Biblioteche d'Italia* (Roma). — DE GREGORI, L.: *Manoscritti italiani o d'interesse italiano nelle biblioteche straniere. I Barcellona* (II, 1929-1930, pàgs. 345-450). Repertori dels manuscrits indicats en el títol de les biblioteques de la Universitat i de Catalunya.

— *Analecta Montserratensia* (Montserrat). — ALBAREDA, Dom Anselm M.^a: *Bibliografia dels monjos de Montserrat (segle XVI)* (VII, 1928, pàgs. 11-301). Vegeu la recensió a la pàg. 582.

— ALÒS MONER, Ramon d' [ha de dir MASSÓ I TORRENTS]: *Poesia catalana a la Verge per un hermità de Montserrat de la fi del segle XV* (VII, 1928, pàgs. 375-376).

— *Analecta Sacra Tarraconensia* (Barcelona). — LLAURÓ, Juan: *Los glosarios de Ripoll* (III, 1927, pàgs. 331-389). Estudia en una introducció la paleografia, els autors, fonts, etc., dels manuscrits 59 i 74 del fons de Ripoll de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, i publica algunes glosses.

— TEETAERT, Amadeus: *La doctrine pénitentielle de saint Raymond de Penyafort* (IV, 1928, pàgines 121-182). Examina la posició de sant Ramon de Penyafort en la història doctrinal i literària del sagrament de penitència i la seva doctrina penitencial.

— LLAURÓ, Juan: *Los glosarios de Ripoll* (IV, 1928, pàgs. 271-341). Conté una descripció dels còdexs, examen de les fonts, època i lloc de redacció, i publicació d'alguns glossaris.

— RIUS, Josep: *Cartes antigues de Sant Martí Sacosta* (IV, 1928, pàgs. 343-394). Publica una col·lecció de 34 documents llatins dels segles IX-XII, precedits d'un estudi cronològic de Sant Martí Sacosta i del seu arxiu.

— FLORI, M.: *De problemate critico secundum doctrinam Iacobi Balmes* (V, 1929, pàgs. 103-128).

— MILLAS I VALLICROSA, J.: Recensió de *Mittelalterliche lateinische Aristotelesübersetzungen und Aristoteleskommentare in Handschriften spanischer Bibliotheken* de Martin Grabmann (V, 1929, pàgs. 348-350).

— CAPDEVILA, Sanç: *De l'arxiu arxidiocesà de Tarragona* (VI, 1930, pàgines 295-296). Notícies de dos manuscrits: un antifonari del segle X i la Dialèctica de Petrus Hispanus.

— SERRA I VILARÓ, J.: *De l'arxiu particular de mossèn Serra i Vilaró* (VI, 1930, pàgines 296-303). Notícies d'un missal de la Col·legiata de Sant Vicenç de Cardona i d'un fragment visigòtic dels *Morals* de Sant Gregori el Gran.

— FARRE, Lluís M.: *La Concepció immaculada de la Verge segons Fr. Guillem Rubió, O. F. M.* (VII, 1931, pàgs. 95-138). — R. A. i S.

— *Anales de la Facultad de Filosofia y Letras de la Universidad de Granada*. — MARTÍN OCETE, Antonio: *Los incunables de la Biblioteca Universitaria de Granada* (núm. 3, pàgines 97-166). Entre els incunables esmentats trobem un *Vita Cristi* de Francesc Eiximenis i *Regimen Sanitatis* d'Arnau de Vilanova.

— E. B.

— *Anales del Centro de Cultura Valenciana* (València). — MONZÓ, A.: *Cartas de Don Pedro Caro y Maza de Lizana Marqués de la Romana a Don Gregorio Mayans i Siscar* (I, 1928, pàgines 123-142). Contenen notícies d'interès sobre el jansenisme a València i el culte del beat Ramon Llull.

— IVARS, A.: *Text de la versió valenciana de les lletres d'Alexandre el Gran al Rei Didimo i de les d'este a d'aquell* (I, 1928, pàgs. 153-168). No es limita a la publicació dels textos llatí i català de les lletres, sinó que estudia en els diferents apartats: I. Les llegendes sobre Alexandre el Gran, II. Versions llatines de les lletres i diverses publicacions de son text; III. Text llatí abreujat de les lletres; IV. Observacions de la translació valenciana de les lletres.

— SANCHIS SIVERA, J.: *Un códice de sermons de San Vicente Ferrer en Aviñón* (II, 1929, pàgines 35-53). Estudi del còdex de la Biblioteca del Museu Calvet d'Avinyó que conté els sermons de Sant Vicenç Ferrer, i transcripció dels temes de cada un d'aquests sermons.

— IVARS, Andreu: *Estage de Juanot Martorell en Londres* (II, 1929, pàgs. 54-62). Després d'algunes consideracions sobre els anys d'estada de Janot Martorell a Londres publica el text de les dues lletres de batalla escrites pel novel·lista català des d'aquesta ciutat.

— SANCHIS SIVERA, J.: *Bibliografia valenciana medieval* (III, 1930, pàgs. 33-56 i 81-132). Davant la importància i la extensió d'aquest treball i l'espai reduït que podem dedicar-li en aquesta enumeració d'articles, donarem una idea del seu contingut pels epígrafs que encapçalen cada un dels capítols: I. Importància del estudio de la Bibliografía medieval valenciana. — El «librarius». — Pergamineros, amanuenses o copistas, rubricadores, iluminadores y encuadernadores. — Ejercicio de estas profesiones. — Contratos que mediaban en la confección de libros. — Nombres de algunos industriales y artistas que intervenían en lo referente a la librería. — Mercado de libros en Valencia.

— Los Breviarios y Misales de confección valenciana. — Elevado precio de los mismos. — La Crónica de D. Jaime. — Gran aprecio que se tenía a los libros. — Nuestros artistas del libro ante la corte. — Trabajos de librería encargados por los reyes a los valencianos. — Restricciones para la exportación de libros. — Un pregón real; II. Cultura general en Valencia durante la Edad Media. — La enseñanza pública. — Libros traídos del extranjero y su precio. — Relación de libros pertenecientes al gran polígrafo Eximeniz. — Bibliotecas públicas o semipúblicas. — La biblioteca y libros de la Reina D.^{ta} María. — Inventarios de libros pertenecientes a clérigos y seglares. — Lo que se deduce de su lectura; III. La biblioteca de la Catedral. — Donaciones de libros y compras. — Inventarios de dicha biblioteca en 1418 y en 1476. — Conclusión. Com a apèndix publica dues ordenacions d'Alfons el Magnànim sobre la sortida de llibres del regne de València. — IVARS, Andreu: *Francés Ferrer, poeta valencià del segle xv* (III, 1930, pàgines 133-135). Vegeu la recensió a la pàg. 575. — FOGUÉS, F.: *Cómo se celebran las fiestas de Navidad en Carcagente*. Conté dades d'interès pel folklore valencià. — E. B.

— *Annales du Midi* (Toulouse). — ANGLADE, Josep: Recensió de *La Chanson de Sainte Foy* (XXXIX, 1927, pàgs. 175-9). Es tracta de les edicions Hoepffner-Alfaric i d'A. Thomas. Malgrat la dificultat d'establir un origen segur, els primers proposen Cuixà en el Conflent (Rosselló), com es poden proposar altres regions que la catalana. Es ben difícil de saber com parlaven en aquells segles remots, per més que sembla que el català ja fos mig format, segons es desprèn dels documents extra-literaris. — VIDAL, Pere: *Un faux «Chemin de Charlemagne» en Roussillon* (XXXIX, 1927, pàgs. 246-86). Aquest és un dels darrers estudis, sovint tan lúcids, d'En Pere Vidal. Explica com s'ha pogut formar la *Via de Carles*. Carles vol designar, en nombrosos documents, «lloc pedrós», com *quer* «pedra». Les etimologies fantàstiques, formades generalment en els segles XVI-XVII, abunden al Rosselló (per exemple, a la Cerdanya la vall de Carol, en relació amb Carlemany) com a tot arreu. — CALMETTE, J. (XXXIX, 1927, pàg. 355). Notícia de l'edició de les *Gesta comitum barcinonensium*, per Barrau-Dihigo i Massó i Torrents. — PAGÈS, A.: *La version catalane du Chastell d'Amour* (XXXIX, 1927, pàgs. 361-74). Aquest text del ms. 381 (abans 377) de Carpentras, que havia divulgat l'edició del *Castell d'Amor* deguda a N'Oliva de Vilanova en 1910, ha estat republicada per Am. Pagès. *Castell d'Amor* és un títol convenient, per bé que el text no en dugui: poden considerar-se unes preguntes i respostes d'amor. En Pagès observa llurs semblances amb el *Chastel d'Amour* d'Alain Chartier. Per més que la traducció francesa és evident, hi ha diferències en el text català (diferències força lleugeres, però). En Pagès posa al peu el text francès tal volta original. — BOURCIEZ, E.: Recensió de *Recueil des actes des comtes de Provence appartenant à la maison de Barcelone, Alphonse II et Raimond Bérengier V (1196-1245)*, de Benoît. — CALMETTE, J.: Necrologia de Pere Vidal (XLI-XLII, 1929-30, pàgs. 209-211). — ANGLADE, J.: Recensió de *La Littérature catalane en Roussillon au XVIIe et XVIIIe siècles*, de J. S. Pons (XLI-XLII, 1929-30, pàgs. 301-305). — ANGLADE, J.: Recensió de *l'Abrégé de Grammaire catalane* d'En P. Fabra (XLIII, 1931, pàgs. 124-125). — JEANROY, A.: *Les études provençales du XVIe siècle au milieu du XIXe* (XLIII, 1931, pàgs. 129-159). Es un estudi capital, com tots els de Jeanroy. Passa revista a les produccions del provençalisme en els seus inicis, remarcant les obres i els treballs sobressortints amb una gran claretat. Col·loca al lloc que li correspon al nostre Bastero; remarca com costa, als autors, de prescindir de les mentides de Nostredamus; posa de relleu les dues obres de Diez que es completen i s'ocupa dels llibres de Rohegude i Raynouard. — LAMBERT, A.: *Jean Parix, imprimeur en Espagne (1472?-1478?), puis à Toulouse* (XLIII, 1931, pàgs. 377-391). Les obres impreses per Parix són raríssimes: en prenem nota, només, per la impressió, en 1489, de la traducció catalana de la *Visió delectable* d'Alfonso de la Torre. — CALMETTE, J.: *Un procès féodal aux Baléares en 1303* (XLIII, 1931, pàgs. 456-469). Calmette explica l'interessant document i la manera curiosa com s'han trobat altres documents que explicarien una relació entre els catalans i la Borgonya. — J. M. i T.

— *Anuari de l'Oficina Romànica de lingüística i literatura* (Barcelona). — GRIERA, A.: *Entorn de l'«Atlas linguistique de l'Italie et de la Suisse méridionale» de K. Juberg i J. Jud* (I, 1928, pàgs. 21-41 + 1 mapa). Tot referint-se a aquest treball, exposa els materials recollits sobre *lucertola* (sargantana), extret de diversos atlas lingüístics i d'una enquesta particular sobre les denominacions basques, catalanes i castellanés. — AEBISCHER, P.: *Essai sur l'ononastique catalane du IXe au XIIe siècle* (I, 1928, pàgs. 43-118). Estudia l'aparició i desenrotllament de cadascun dels tipus onomàstics. Examina els noms llatins, grecs, compostos, amb sufixos, germànics, de vila, la doble denominació. Bon avenç per a investigacions posteriors. — PAR, Anfòs:

«Curial e Guelfa». *Notes lingüístiques y d'estil* (I, 1928, pàgs. 119-150). Publicat a part, més extensament (cfr. pàg. 584). — CALVERAS, Josep: *Variants de les preposicions a, en, ab, en els dialectes catalans* (I, 1928, pàgs. 151-178). Vol contribuir a l'esclarament de les confusions fonètiques en la llengua parlada. Dóna unes variants d'Organyà i unes altres de La Galera. — MOLL, Francesc de B.: *Suplement català al Diccionari Romànich Etimològich* (I, 1928, pàgs. 179-240; II, 1929, pàgs. 7-72; III, 1930, pàgs. 9-72; IV, 1931, pàgs. 105-169). Es refereix al *Romanisches Etymologisches Wörterbuch* de Meyer-Lübke, que corregeix i completa en moltes parts. Amb un excel·lent índex al final, que facilita extraordinàriament les consultes. — GILI GAYA, S.: *Casos de etimologia popular en nombres de plantas* (I, 1928, pàgs. 241-246). Continuació d'un estudi sobre el mateix tema, publicat a la *Revista de Filologia Española* (VI, 1920, pàgs. 181-184). — MONTOLIU, Manuel de: *Sobre el primitiu text versificat de la Crònica de Jaume I* (I, 1928, pàgs. 253-336). Aquest nou treball de Montoliu reforça considerablement la seva tesi de textos versificats anteriors. Busca la llei rítmica en el decasil·lab francès i provençal, amb cesura a la sexta síl·laba, en lloc de cercar-ho en la mètrica irregular castellana. Reconstrueix 700 versos. Prova l'existència de poemes èpics i una influència, damunt d'ells, de la poesia francesa i provençal. — MOLL, Francesc de B.: *La flexió verbal en els dialectes catalans* (II, 1929, pàgines 73-184; III, 1930, pàgs. 73-168; IV, 1931, pàgs. 9-104). Exposava sistemàticament la flexió de setanta-quatre verbs catalans elegits com a típics, recollida personalment per Antoni M.ª Alcover en el llenguatge viu de cent quaranta-nou poblacions. N'han aparegut, fins ara, cinquanta-sis. — CALVERAS, Josep: *La forma «que» del relatiu català* (II, 1929, pàgs. 185-254; III, 1930, pàgines 177-243). — BOSCH, Vicent: *Vocabulari de Fons* (II, 1929, pàgs. 255-263). — MOLL, Francesc de B.: Recensions sobre *Diccionario Balari*. Inventari lexicogràfic de la Lengua Catalana compilado por el Dr. D. José Balari y Jovany y dispuesto para su publicación por el Dr. D. Manuel de Montoliu. Imp. Elzevieriana y Lib. Camí. Barcelona. Fascicles I-IV (418 + 196 pàgs.), que arriben de A fins a ESCULL; *Butlletí de Dialectologia Catalana*, publicat a despeses de la Institució Patxot. Barcelona; Pompeu Fabra, *La coordinació i la subordinació en els documents de la cancelleria catalana durant el segle XIVe* (Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica. Memòries. Vol. I, fasc. 1). Barcelona 1926, 30 pàgs.; Paul Aebischer, *Etudes de Toponymie catalane* (Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica. Memòries. Vol. I, fasc. 3). Barcelona 1928, 165 pàgs.; Joseph de Olesa, S. J., *Zur Bestimmung der Mundart der katalanischen Version der Graalsage* (Còdex 1. 79 sup. Ambrosiana, Mailand). Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde genehmigt von der philosophischen Fakultät der Rheinischen Friedrich-Wilhelms-Universität zu Bonn. Biblioteca Balmes. Barcelona 1928, 67 pàgs.; Alfonso Par, «Qui» y «que» en la Península Ibérica. En *Revista de Filologia Española*, XIII, pàgines 337-349, XVI, pàgs. 1-34, 113-147 (II, 1929, pàgs. 339-349). Amb excel·lents remarques a cadascun dels treballs examinats. — VIVES, Josep i ARAMON I SERRA, Ramon: *Bibliografia de llengua i literatura catalana* (II, 1929, pàgs. 353-375). Comprèn les principals publicacions sobre aquells temes aparegudes durant l'any 1929. — PAR, Anfòs: *La desinència -o de l'indicatiu present* (III, 1930, pàgs. 169-176). Exposava quina fou la inflexió de la -o de la primera persona singular de l'indicatiu present en la Romània i quin és l'estat actual del català; transcriu algunes frases llatinitzades i catalanes dels segles XIII a XVIII; dóna, per acabar, unes conclusions que resumeixen aquest estudi. — MENHARDT, H.: *Pharmacologie catalane* (III, 1930, pàgines 245-267). Publica un manuscrit català de la biblioteca del bisbat de Klagenfurt (Austria), amb remarques lingüístiques. — OLEZA, J. M. de: Recensió sobre *Diccionari català-valencià-balear*. Obra iniciada de mossèn Antoni M.ª Alcover. Tom I, redactat de mossèn A. M.ª Alcover y En Francesc de B. Moll. A-ARQ. Palma de Mallorca. Impremta de Mn. Alcover, 1930 (III, 1930, pàgs. 340-342). — ARAMON I SERRA, Ramon i VIVES, Josep: *Bibliografia de llengua i literatura catalana* (III, 1930, pàgs. 351-412). Comprèn els anys 1925-1930. — PAR, Anfòs: *Acotacions lingüístiques y d'estil a clàssichs menors catalans* (IV, 1931, pàgs. 171-187). Es refereix a les obres següents: *Libre dels set savis de Roma*, *Jacob Xalabín*, *La Comedia de Dant Allighieri* (versió d'Andreu Febrer) i *Partinobles*. — SERRA I VILARÓ, J.: *Persecució dels bandolers de Catalunya l'any 1616 (Relació manuscrita d'un dels perseguïdors)* (IV, 1931, pàgs. 189-240). Publica aquesta relació manuscrita, trobada en una casa dels voltants de Solsona i la fa seguir d'unes notes històriques. A continuació el P. Josep CALVERAS (pàgines 241-265) dóna començ a unes notes lingüístiques, amb l'estudi de l'ortografia del text. — HATZFELD, Helmut: *La expresión de «lo Santo» en el lenguaje poético de los románticos portugueses y catalanes*. B. *Cataluña* (IV, 1931, pàgs. 269-296). Segona part d'aquest estudi,

destinat als poetes catalans. L'autor s'ocupa d'Antoni i Ignasi Puig i Blanch, Joaquim Rubió i Ors, Víctor Balaguer, Marian Aguiló i Fuster, Teodor Llorente i Jacint Verdaguer. Al final, com a epíleg, resumeix els matisos del llenguatge poètic religiós dels romàntics espanyols, portuguesos i catalans.—GRIERA, A. i MOLL, F. de B.: Recensions, entre altres, sobre M. L. Wagner, *Studien über den sardischen Wortschatz*, I. Die Familie; II. Der menschliche Körper, mit 15 Karten. Genève 1930, 155 pàgs.; *Miscelánea Filológica dedicada a D. Antonio Maria Alcover con motivo de la publicación del «Diccionario Català-Valencià-Balear»*. Publicación del «Círculo de Estudios». Palma de Mallorca 1932, XX + 540 pàgs.; Dr. Joseph Huber, *Katalanische Grammatik*. Laut- und Formenlehre, Syntax, Wortbildung. Heidelberg 1929. Carl Winter's Universitätsbuchhandlung. XI + 226 pàgs. (IV, 1931, pàgs. 299-320). Amb moltes remarques.—ARAMON I SERRA, Ramon; VIVES, Josep, i MOLL, Francesc de B.: *Bibliografia de llengua i literatura catalana*. Fasc. III (IV, 1931, pàgs. 321-363). Continuació d'aquest recull bibliogràfic, agrupat per matèries. Correspon als anys 1930-1931.—R. A. i S.

— *Archivo Ibero-Americano* (Madrid). — IVARS, Andrés: Recensió dels *Contes i faules* de Francesc Eiximenis publicats a cura de Marçal Olivari (XXVIII, 1927, pàgs. 281-283). Amb interessants remarques.—IVARS, Andrés: Recensió del *Regiment de la cosa pública* de Francesc Eiximenis, publicat a cura del P. Daniel de Molins de Rei (XXIX, 1928, pàgs. 386-389). Amb comentaris i correccions a tenir en compte.—IVARS, Andrés: Recensió de *Le livre de l'expérience des vrais fidèles* de Santa Angela de Foligno, publicat i traduït per M.-J. Ferre i L. Baudry (XXIX, 1928, pàgs. 395-402). Amb referència a Eiximenis.—RUBERT, Conrado: *Fr. Guillermo Rubió, O. F. M.* (XXX, 1928, pàgs. 5-32; XXXII, 1929, pàgs. 145-181; XXXIII, 1930, pàgs. 5-42; XXXIV, 1931, pàgs. 161-170, 320-340). Apunts bio-bibliogràfics i exposició de les seves doctrines filosòfiques (concepte de Déu; existència, unitat i infinitat). — IVARS, Andrés: Recensió de *Fra Francesc Eiximenis* del P. Martí de Barcelona i de la *Doctrina compendiosa* de Francesc Eiximenis, publicada a cura del P. Martí de Barcelona (XXXII, 1929, pàgs. 276-281). El P. Ivars rectifica en alguns punts i completa en altres les dades bio-bibliogràfiques de l'estudi del P. Martí. En quant a l'edició de la *Doctrina Compendiosa*, confronta el text donat en l'edició d'*Els Nostres Clàssics* amb el del manuscrit 10265 de la Biblioteca Nacional de Madrid, per a concloure la superior d'aquest darrer. D'altres remarques sobre la transcripció i el glossari.—FARRÉ, Luis M.^a: Recensió de *Luis Vives y la Filosofía del Renacimiento* d'Adolfo Bonilla y San Martín (XXXIII, 1930, pàgs. 317-319). — LÓPEZ, A.: Recensió del *Catálogo de los manuscritos castellanos de la Real Biblioteca de El Escorial* de J. Zarco Cuevas (XXXIII, 1930, pàgs. 457-460). Amb referències a traduccions d'Eiximenis.—IVARS, Andrés: Recensió del *Breviloqui* de Joan de Gal·les, publicat a cura del P. Norbert d'Ordal (XXXIV, 1931, pàgs. 143-146). Assenyala la influència d'aquesta obra sobre Francesc Eiximenis.—CASTILLO, Jaime: Recensió de *Ramon Lull. A Biography* de E. Allison Peers (XXXIV, 1931, pàgines 305-315). Amb un resum detallat del contingut de l'obra de Peers, «en auxilio de aquells que no posean la llengua anglesa». — R. A. i S.

— *Archivum latinitatis medii aevi* (París). — NICOLAU D'OLWER, Lluís: *Quelques additions et corrections au «Glossarium» de Du Cange* (III, 1927, pàgs. 12-21). A base de documents catalans.—NICOLAU D'OLWER, Lluís: *Notes lexicographiques* (III, 1927, pàgs. 145-148). Quatre notes: I. *Patria*; II. *Irunculo*; III. *Oculus*; IV. *Mastratus, matratum, matraca*. — NICOLAU D'OLWER, Lluís: *Un glossaire de Virgile et Juvénal* (IV, 1928, pàgs. 104-113). Es al ms. 74 de Ripoll (de l'Arxiu de la Corona d'Aragó). — NICOLAU D'OLWER, Lluís: *Les glossaires de Ripoll* (IV, 1928, pàgs. 138-152). Continuació de les notícies dels mss. de Ripoll: II. *Catalogue des textes*; III. *Glossaire, IX*. — R. A. i S.

— *Archivum Romanicum* (Genève). — TODESCO, Venanzio: *Appunti sulla lirica di Ausias March* (XI, 1927, pàgs. 313-324). Després d'observar que les dues grans figures de la literatura catalana medieval són Ramon Llull i Ausiàs March, passa a parlar de la influència d'Ausiàs damunt els poetes posteriors, i insisteix en les inòcues comparances amb Petrarca, tractant-se de poetes de tant diferent producció. En Todesco és força absolut en dir que les més grans figures de la literatura catalana siguin les damunt dites, i afegeix que les altres figures són secundàries. Prescindeix, doncs, de les Cròniques, per exemple de la d'En Muntaner, de les novel·les, per exemple *Tirant lo Blanch*. En Ramon Llull, certament, és una estrella de primera magnitud que supera tots els altres autors catalans. Todesco no fa propiament un estudi de la lírica del poeta valencià; les seves lloances excessives, així com les comparances amb altres poetes, no tenen cap consistència; seria més interessant d'examinar el nostre Ausiàs March en la seva obra

mateixa, per conceptuosa i concentrada que sigui. Todesco, com en altre temps En Pagès, intenta de fer un estudi no de lírica solament, sinó d'originalitat o imitacions. Més enllà observa que la forma general de les cobles d'Ausiàs March és endecasíl·làbica: en això el poeta no va fer sinó continuar el ritme normal de gairebé totes les cobles dels poetes de l'escola de Barcelona, els quals, per llur part, no feien sinó seguir les cobles que eren d'usatge comtal de l'escola de Tolosa «Le lunghe tirate dei poeti precedenti», deu referir-se potser a la literatura narrativa, la qual és un gènere a part (que per cert l'Ausiàs va conrear en dues obres) i no té res a veure amb les usuals cobles de caràcter líric. L'estudi de Todesco és ple d'observacions notables i fines, les quals no podrien fer-se sense una lectura atenta d'Ausiàs March. Els exemples són molt ben triats i es mostra gran coneixedor de la matèria tractada. El sentit català de la lírica d'Ausiàs ha estat ben expressat per Rubió i Lluch, tot criticant l'obra d'En Pagès, *Auzias March et ses prédécesseurs*, en l'ANUARI DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, IV, 1911-12, pàgs. 729-738. De totes maneres el treball de Todesco és una contribució importantíssima a l'estudi d'Ausiàs. — KARL, Ludwig: *Beiträge zur Geschichte der Chirurgie im Mittelalter* (XII, 1928, pàgs. 48-500). Estudia *Theodoric der Katalane, Theodoricus von Cervià und Theodorus von Kalabrien*. En principi es podria creure que Teodoric el Català i Teodoric de Cervià eren una mateixa persona, que havia estat autor i compilador, entre altres, de dos tractats diferents. Per bé que es tracta d'obres redactades en llatí, de totes n'hi ha estat català; es troben en el manuscrit esp. 212 de la Biblioteca Nacional de París i en el ms. 312 de la Biblioteca de la Universitat de Gratz. L'autor, Ludwig Karl, havia dedicat estudis precedents a la història de la química a l'edat mitjana, però en el present profunditza més l'examen de les fonts que els mencionats escriptors podrien haver tingut presents en produir aquells tractats. — GRIERA, A.: *Les études sur la langue catalane* (XII, 1928, pàgs. 530-552). Tot fent-se càrrec de l'amplitud i dificultat del tema, passa revista als treballs lexicogràfics i utilització de documents (Aguiló, Alart, Milà, Balari) i constata la raresa dels estudis de filologia a la nostra terra per manca de preparació; després examina els estudis fets obeint a una millor orientació: *Estudis fonètics, Butlletí de Dialectologia Catalana i Biblioteca filològica*. De totes aquestes publicacions en detalla els articles. — BLASI, F.: *La Academia de los Nocturnos* (XIII, 1929, pàgs. 333-352). En aquest estudi Ferruccio Blasi es serveix dels nombrosos extractes que donà Salvà en el seu *Catálogo* mentre el manuscrit estava en la seva possessió. Es de doldre que Ferruccio Blasi no s'hagi pogut beneficiar de l'edició del *Cancionero de la Academia de los Nocturnos*, per Martí Grajales (4 vols., 1906-1912), acompanyat de notícies interessants sobre cadascú dels Nocturns. De totes maneres l'estudi de Ferruccio Blasi és utilíssim i rublert de fines observacions amb l'examen d'influències que ningú, fins ara, havia fet. Per fer una pintura prou viva de la València literària li manca bibliografia. Sembla estrany que amb tan pocs elements hagi produït Ferruccio Blasi un estudi tan profund. — WARTBURG, W. von: Recensió del *Diccionari català-valencià-balear* d'A. M. Alcover i F. de B. Moll (XIII, 1929, pàgs. 402-406). Creu que s'haurien hagut d'ajuntar tots els esforços lexicogràfics acoblats per gent diversa, per a fer un gran diccionari. — BLASI, F.: *Un sirventese contro Carlo d'Angiò* (XV, 1931, pàgs. 35-46). Aquest sirventès no cal dir que és favorable a l'infant Pere d'Aragó; per consegüent, aquesta obra anònima ha d'ésser produïda abans de la mort d'En Jaume I (1276). La conspiració de les Vespres Sicilianes contra la dominació francesa s'anava preparant i va esclatar en 1280, quan En Pere II era ja rei. Ferruccio Blasi atribueix tímidament el sirventès a P. Lanfranc, el qual és autor d'un sonet dintre el mateix estil, i presenta una edició crítica acompanyada d'una traducció. — J. M. i T.

— *Arxiu de Tradicions Populars* (Barcelona). — AMADES, Joan: *Jocs de paraules* (fasc. I, pàgines 17-25). — NAVARRO I CABANES, Josep: *Notes per a un article fallero* (fasc. I, pàgines 39-41). Sobre el costum de les falles o fogueres de València. — SERRA I BOLDÚ, Valeri: *La matança del porc* (fasc. I, pàgs. 41-50). Estudia aquest costum amb les formes que presenta a diferents indrets de Catalunya i amb l'auxili de l'imatgeria popular i de la iconografia. — CAPMANY, Aureli: *El tradicionalisme en els jocs i joguines de la infantesa* (fasc. I, pàgs. 50-56). — SERRA I BOLDÚ, Valeri: *Les llegendes de Sant Nicolau* (fasc. II, pàgs. 73-78). Explica diferents aspectes de la popularitat d'aquest Sant a la nostra terra relacionats amb els d'altres països. — NADAL, Alfons: *Reminiscències àries en els costums funerals cristians* (fasc. II, pàgines 92-93). — BLASI I VALLESPINOSA, F.: *Representacions escèniques de Setmana Santa* (fascicle II, pàgs. 94-100). Tracta de les processons de Verges, de Rupit, de Constantí i d'altres indrets, de balls populars de Corbera del Llobregat, de la processó del Divendres Sant a Tarragona i de representacions i misteris de Setmana Santa. — AMADES, Joan: *Les dances de Vila-*

nova (fasc. II, pàgs. 100-103). — RAGUER, Tomàs: *La col·lecció folklòrica de l'arxiu de Ripoll* (fascicle II, pàgs. 111-112). — GRIERA, Antoni: *Estudi de la llengua i etnografia* (fasc. III, pàgs. 129-131). — VAIREDA I OLIVES, Pere: *L'element cavalleresc en les llegendes* (fascicle III, pàgs. 132-134). Estudia diverses llegendes basades en termes amatoris i heroics. — SERRA I BOLDÚ, Valeri: *Romansos i ventalls* (fasc. III, pàgs. 137-147). Descriu diferents tipus de romansos populars des del segle XVI i els orígens i formes diverses de ventalls. — BOUZA BREY, F.: *Juegos y costumbres infantiles del Valle de Arán* (fasc. III, pàgs. 155-157). — BOSCH, Xavier: *Fires, mercats i aplecs a la Segarra Alta* (fasc. III, pàgs. 158-164). — FARNÉS, S.: *Dues cultures*. Consideracions sobre la cultura tradicional o popular i la literària, el folklore, etc. (fasc. IV, pàgs. 193-199). — LLORENS I JORDANA, Rodolf: *Sobre una llegenda popular medieval* (fasc. III, pàgs. 200-201 i IV, pàgs. 266-274). Treball presentat a la Càtedra de Teoria de la Literatura i de les Arts de la Universitat de Barcelona, en el qual són estudiades les diverses fonts de dues llegendes medievals sobre uns peregrins a Sant Jaume de Galícia. — SERRA I GRAUPERA, Joan: *Consuetuds parroquials de Santa Maria del Mar* (fasc. IV, pàgs. 224-227). — SERRA I BOLDÚ, Valeri: *Els antics corredors d'orella i llur pietat* (fasc. IV, pàgs. 229-235). Tracta de les pràctiques religioses dins l'organització gremial barcelonina coneguda per corredors d'orella, corredors reials de camí, etc. — FELIU, Lluís G.: *Les llegendes d'encantament en el Penedès* (fasc. V, pàgs. 257-260). — VAYREDA I OLIVAS, Pere: *Supervivències de festes agrícoles primitives* (fasc. V, pàgs. 284-298). — SERRA I BOLDÚ, Valeri: *Els amors rurals a través de la cançó popular* (fasc. V, pàgs. 302-306). — E. B.

— *Boletín de la Academia de Buenas Letras de Barcelona*. — CARRERAS I ARTAU, Tomàs: *Orígenes de la filosofía de Raimundo Sibiuda (Sabunde)* (XIII, 1927-1928, pàgs. 2-27). — MONTOLIU, Manuel de i CASAS, José María: *Cervantes i sus elogios a Barcelona* (XIII, 1927-1928, pàgs. 35-140). — MOLINÉ I BRASÉS, E.: *Apèndix al epistolari d'En Marian Aguiló* (XIII, 1927-1928, pàgs. 157-162).

— *Boletín de la Academia de la Historia* (Madrid). — OLMOS CANALDA, Elías: *Catálogo de los códices de la Catedral de Valencia* (XCI, 1927, pàgs. 390-469; XCII, 1928, pàgs. 218-333). Notícies de tres-cents manuscrits, acompanyades de moltes làmines. — MATEU Y LLOPIS, F.: *Joseph Miquel Barthomeu, cronista del Reino de Valencia (1626)* (XCII, 1928, pàgs. 179-183). Dóna notícies d'aquest cronista, gairebé desconegut. — CASTAÑEDA, Vicente: *Por su amor a los libros...* (*Cuento para bibliófilos*) (XCII, 1928, pàgs. 325-432). Amb reproducció de textos i moltes làmines i facsímils. Sobre la poca valor científica d'aquest treball del Secretari de l'Acadèmia de l'Història espanyola, vegeu la recensió del senyor Jordi Rubió dins els *Estudis Universitaris Catalans*, XIV, 1929, pàg. 201. — FLORIANO, Antonio C.: *Fragmento de unos viejos anales (1089-1196)* (XCIV, 1929, pàgs. 133-162). Publica un tros d'uns annals conservats a l'Arxiu Municipal de Terol, que Floriano creu que són d'una vella crònica a la qual haurien acudit l'autor de la *Crònica de San Juan de la Peña* i Zurita. En tres parts examina el document i la seva valor històrica, en fa un examen paleogràfic i indica com és feta la seva transcripció. Amb índexs de noms propis i geogràfic i quadre general d'abreviatures. — ROJO ORCAJO, Timoteo: *Catálogo descriptivo de los códices que se conservan en la Santa Iglesia Catedral de Burgo de Osma* (XCIV, 1929, pàgs. 655-792; XCV, 1929, pàgs. 152-314). Notícies de 204 còdexs, amb abundància de reproduccions. — MUIR WHITEHILL, Jr., Walter, i PÉREZ DE URBEL, Justo: *Los manuscritos del Real Monasterio de Santo Domingo de Silos* (XCV, 1929, pàgs. 521-601). Amb molts facsímils. — FOULCHÉ-DELBOSC, Isabel, i PUYOL, Julio: *Bibliografía de R. Foulché-Delbosc* (XCVII, 1930, pàgs. 963-1125). Important pels estudis i recensions d'obres catalanes. — ZARCO CUEVAS, Julián: *Catálogo de los manuscritos catalanes, valencianos, gallegos y portugueses de la Biblioteca de El Escorial* (XCIX, 1931, pàgs. 65-224). Notícies de 52 còdexs catalanes y valencianos, com diu l'autor, basant-se, no «en las modalidades del idioma, sino más bien en el lugar o región donde se escribieron y en la patria y naturaleza de los autores de ellos». La Bibl. Escorialense guarda textos catalans de gran importància. — R. A. I S.

— *Boletín de la Academia Española* (Madrid). — JULIÀ MARTÍNEZ, Eduardo: *Problemas lingüísticos en el reino de Valencia* (XV, 1928, pàgs. 39-46). Dóna unes *Observaciones sobre la flexión verbal*. — PAR, Alfonso: *Representaciones teatrales en Barcelona durante el siglo XVIII* (XVI, 1929, pàgs. 326-346, 492-513, 594-614). Notícies i llistes d'obres representades, extretes de l'Arxiu de l'Hospital de Santa Creu. Es refereixen als anys 1718-19, 1729-31, 1774-1775, 1777-81, 1783-94. — JULIÀ MARTÍNEZ, Eduardo: *Representaciones teatrales de carácter popular en la provincia de Castellón* (XVIII, 1930, pàgs. 97-112). Notes sobre la classe de

representacions que hi hagué en aquestes terres catalanes. La reproducció del sumari dona una bona idea del contingut: I. *Representaciones en las fiestas religiosas de los Santos Patronos (Compañías de Cómicos, Representaciones por vecinos)*; II. *Representaciones anuales (Corpus Christi, Santos Inocentes, San Antonio Abad, La Asunción de la Virgen)*; III. *Representaciones fortuitas (Baile de Torrente, Representaciones de carácter bélico)*; IV. *Conclusiones*. Al final no deixa de presentar-se l'autor com a bon provincià, en assenyalar que la «provincia de Castellón» hauria d'haver posseït bones mostres de teatre medieval, per ésser «colocada entre Cataluña y Valencia» (sic!) i haver-se desenrotllat en aquestes les representacions teatrals. — R. A. i S.

— *Boletín de la Biblioteca Menéndez Pelayo* (Santander). — ARTIGAS, Miguel: *Catálogo de los manuscritos de la Biblioteca* (X, 1928, pàgs. 375-410). Continuació. A anotar el núm. 293, que conté poesies del Rector de Vallfogona. — GIMÉNEZ SOLER, Andrés: *La crònica catalana de Bernardo Boades* (Núm. extraord. en homen. a D. Miguel Artigas, 1931, vol. I, pàgs. 17-31). Creu que la Crònica de Boades és obra d'un falsari del segle XVII. Conté els apartats: *Fecha verdadera de la crònica; ¿Quién fué o pudo ser el falsario?; El cronicón de Liberato; ¿Qué se propuso el falsario?; El nombre Bernat Boades; La edad media en la Crònica de Boades; Conclusión*.

— *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura* (Castellón). — NAVARRO CABANES, José: *Unas notas acerca de la Prensa en Castellón* (VIII, 1927, pàgs. 303-311). — SEGARRA Y ROCA, Miguel: *Xert o Chert* (IX, 1928, pàgs. 119-121). Discuteix sobre com s'ha d'escriure el nom d'aquest poble. Al contrari de mossèn Manuel Betí, que opta per Xert, ell es decanta per Chert, amb arguments que creu irrefutables, però que són molt discutibles. — PAGÈS, Amadeu: *Chansons provenço-catalanes du XIVe siècle en l'honneur du «Precieux Corps» de Jésus Christ* (IX, 1928, pàgs. 185-197). Pagès declara que, quan va publicar aquestes cançons en la Romania l'any 1915, va equivocar-se de creure-les dedicades al Sagrat Cor de Jesucrist. Sembla que sigui ell mateix el qui se n'hagi adonat, éssent així que tots els qui veieren la primera publicació, a Catalunya, verificaren l'errada. De passada anotarem que és impossible que mai els nostres esmentessin un primer vers d'una quarta cobla, sinó el primer de la primera; ho diem perquè la retreta del record de *Com hom és la mar quan s'i sent perillar* no era altra que la de l'identíc primer vers que alguns manuscrits donen a Pons d'Ortafà. Aquestes set cobles, fetes per «alguns homes de València» tenen la particularitat d'ésser datables; varen ésser excitades pel cardenal l'infant En Jacme (1346-1396) mentre era bisbe de València (1369). Éssent arquebisbe de Tarragona a la seva mort, va construir-s'hi un dels més notables sepulcres d'aquella catedral. La imatge jacent de l'infant cardenal és d'una veritat corprenedora i constitueix una de les obres més perfectes que es conserven a Catalunya. — ALMELA I VIVES, F.: *Pomell de bibliòfils valencians* (X, 1929, pàgs. 175-202). Reuneix notes sobre l'Arauxí, súbdit expoliat, Joan Mas o el llibre encadenat, Joan Bta., el Bisbe de Segorb, Joan Aracil, el llaurador que llegia, Pere Joan Trilles, altra mena de llaurador, Martínez de la Vega, oncle i nebot, Vicent Victòria, el pintor que mentia, Manuel Martí, l'exiliat d'Alacant, Francesc Pérez Bayer, fundador de la Biblioteca Universitària de València, Antoni Ponz, que llegia al llit, Joaquim Marín i Mendoza, traductor, Salvà, pare i fill, Josep Bernat i Baldoví, satíric, Joan Nadal i Josep Enric Serrano i Morales, el valencià que no era de València. Aquestes quinze biografies, d'epígrafs prou suggestius, tenen una especial atracció de lectura. — PRIMITIU, Nicolau: *De palentoponimia: Albalat* (XI, 1930, pàgines 191-193). Estudia l'etimologia d'aquest mot. Creu que *at* indica situació, i *albal* = *el val* o *el vall*. Per tant, *Albalat* significa que està en una vall o junt a una vall. — GASPARETTI, Antonio: *Un trattato di Mascalcia del secolo XV in lingua catalana* (XII, 1931, pàgs. 289-318). Tractat de manescalía del qual es conserven dos manuscrits: un a la Biblioteca Comunal i altre a la Nacional de Palerm; és escrit per Manuel Diez, en temps d'Alfons el Magnànim; dona les rúbriques del tractat i un glossari. — J. M. i T.

— *Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana* (Palma de Mallorca). — LLABRÉS, Gabriel: *Documento inédito de Ramón Lull (1271)* (XXI, 1926-27, pàgs. 353-355). — COSTA I LLOBERA, M.: *Dos sermons lul·lians inèdits* (XXI, 1926-27, pàgs. 359-361 i ss.). — FURIÓ KOBŠ, Vicenç: *Images xilogràfiques mallorquines* (XXII, 1928-29, pàgs. 103-108 i ss.). — ELLIS, Havelock: *Comentaris Lul·lians moderns: Ramon Lull a Palma* (XXII, 1928-29, pàgs. 305-310 i següents). Capítol setè del llibre *The Soul of Spain*, traduït per Joan Pons i Marquès. — G[ALMÉS], S.: *Bibliografia*. Recensió de la *Vita beati Raimundi Lulli* de B. de Gaiffier (XXIII, 1930-31, pàgs. 153-154). — PONS I MARQUÈS, J.: *Lul·lisme* (XXIII, 1930-31, pàgs. 245-246 i ss.). Notícies de llibres, revistes i altres, referents a Ramon Llull o al lul·lisme.

— *El Bon Pastor* (Barcelona). — VIVES, Josep: *Un tractat eucarístic català del segle XV* (VII, 1930, pàgs. 400-410). Publica la part doctrinal i primera del tractat contingut en els folis 94 v.-116 del ms. 53 de la Biblioteca de Catalunya.

— *Bulletin Hispanique* (Bordeaux). — BOURCIEZ, Edouard: Recensió de *Curial e Güelfa. Notes lingüístiques y d'estil*, d'Anfòs Par, Biblioteca Balmes, Barcelona, 1928 (XXXI, 1929, pàgines 277-278). Bourciez creu que Par hauria hagut d'explicar alguns dels fets que assenyala: la substitució dels plurals masculins en *-es* per *-os*, per exemple (que Bourciez creu d'influència castellana). Més que felicitar-se de veure l'autor anònim conservar la tradició (respecte als finals *-ats*, *-ets*, *-its*, de la 2.ª pers. plur.), Par hauria hagut d'examinar si aquest autor es retarda i és voluntàriament arcaïtzant. Finalment, Bourciez acusa aquest estudi com la *Sintaxi catalana* del mateix autor, d'ésser tendenciosa, car Par s'ha creat un ideal de *puresa clàssica*, al qual voldria referir-ho tot; i es pregunta: «Est-il bien prudent, au nom de passé, de résister plus ou moins à l'évolution qui entraîne les idiomes vivants? Et qui oserait dénier ce titre à une langue dans laquelle viennent d'être écrits, il n'y a pas si longtemps, des poèmes comme ceux de Verdaguer?» I, naturalment, podria afegir-se: una llengua que posseeix, en la actualitat, uns escriptors tan clàssics com Carner, Riba, Lòpez-Picó. — BATAILLON, Marcel: *Du nouveau sur J. L. Vives* (XXXII, 1930, pàgs. 97-113). Treball redactat amb motiu de la publicació del llibre *Literae virorum eruditorum ad Franciscum Craneveldium. 1522-1528*. (A Collection of Original Letters with Notes and Commentaries by Henry de Vocht, Louvain 1928). Bataillon, basant-se en les lletres de Vives incloses dins aquest recull, examina la seva estada a Lovaina; esborra el dubte de Bonilla (*Luis Vives y la filosofia del Renacimiento*, 160-162) tocant a l'anada a València, que no es realitzà; parla del matrimoni de Vives amb la filla de Bernat Valldaura, i dona una data que omple una llacuna en la biografia del filòsof valencià: el 10 de maig de 1525 retorna a Bruges, a casa seva, després d'una estada a Anglaterra; transcriu les consideracions de Vives sobre el repudi de Catarina d'Aragó per Enric VIII d'Anglaterra i sobre la detenció d'ell mateix. Són interessants, també, els comentaris de Vives sobre la guerra de Francesc I amb Carles V i la presó del papa, les seves idees sobre un concili general que refermés l'església i posés fi, potser, al poder temporal dels papes. Bataillon acaba examinant els punts de contacte de Vives amb Erasme; malgrat la serenitat i la menor polemicitat de l'obra vivista, Vives es troba al costat d'Erasme «parmi ce tiers parti qui ne veut alliance ni avec les orthodoxes autoritaires ni avec les luthériens violents». — CIROT, G.: Recensió de *Ramon Llull, A Biography*, by E. Allison Peers, M. A. London, Society for promoting Christian Knowledge. New York and Toronto 1929. XVII, 454 pàgs. (XXXII, 1930, pàgines 277-281). Sembla que Cirot es decanti a admetre les teories de Ribera i Asín, tocant a la influència aràbiga sobre Llull, en contra les reserves de Probst i d'Allison Peers (en el llibre d'aquest últim que Cirot menciona). — CIROT, G.: Recensió de *Die Legende von Barlaam und Josafat auf der iberischen Halbinsel*. Untersuchungen und Texte von Gerhard Moldenhauer. Romanische Arbeiten, XIII. Halle 1929 (XXXIII, 1931, pàgs. 52-55). Una remarca final, que pot interessar per a l'estudi de la provenença de la llegenda a la Península: en la llista de biografies que comprenia el *Liber illustrium personarum* del franciscà Juan Gil de Zárate, es troben els noms Barlaam i Josafat. D'on ho hauria tret Gil? Del *Speculum historiale* de Vincent de Beauvais? De la *Legenda aurea* de Jacques de Voragine? Cirot s'inclina pel *Speculum* o pel manuscrit 9783 de la Biblioteca Nacional de Madrid. — LATTIN, Harriet Pratt: *Notes on Catalanian history in the 10-11th centuries* (XXXIII, 1931, pàgs. 325-328). La tercera d'aquestes notes, dedicada al preu dels llibres a Catalunya en el començ del segle XI. — R. A. I S.

— *Bulletin of Spanish Studies* (Liverpool). — CARRERAS LASTORTAS, LUIS: *El poeta Manuel de Cabanyes* (IV, 1927, pàgs. 143-155). — GONZÁLEZ LLUBERA, Ig.: *Notas sobre la literatura hispano-judaica* (VI, 1929, pàgs. 4-9).

— *Bulletí de Dialectologia Catalana* (Barcelona). — AMADES, J.: *Essers fantàstics* (XV, 1927, pàgs. 1-80). Estudia l'aloja, la bruixa, els encantats, el follet, el pare llop, el maneró, els gegants, el simiot, el diable, els dracs, el basilisc, el serpent, la sirena i el nitus. — GRIERA, A.: *Feines i costums que desapareixen* (XVI, 1928, pàgs. 1-40). Examina el matrimoni i l'escalfar el llit, passar la bugada, la filosa, el formatge, el forn i la pastera, el sedàs, la pasta i el pastar, la raola, el llevat i la coca, i les ofertes. — GRIERA, A.: *El Diccionari dels dialectes catalans (Ressenya retrospectiva)* (XVI, 1928, pàgs. 41-53). — GRIERA, A.: Recensions de *Der Sprach-atlas als Forschungsinstrument* i *Sprach- und Sachatlas Italiens und der Südschweiz* de K. Jaberg i J. Jud (XVI, 1928, pàgs. 54-71). Referències al català. — SALLEN, A.: *Els noms*

de les plantes (XVII, 1929, pàgs. 3-45). Llista de noms catalans, acompanyats dels noms científics i d'alguns aclariments. — KUEN, H.: *Kat. «colze»* (XVII, 1929, pàgs. 46-50). Explica la derivació *colze* de CUBITU per influència de *polze*. Examina també les raons d'algunes variants dialectals. — BARNILS, P.: *Més materials de contribució a l'estudi del català d'Alacant* (XVII, 1929, pàgs. 51-56). Dues notes: I. Sobre el parlar d'Elx; II. Sobre el parlar d'Almoradí. Amb aportacions lexicals. — AMADES, Joan: *El culte a la pedra* (XVII, 1929, pàgs. 57-65). Parla de supersticions populars referents a diverses pedres. — AEBISCHER, Paul: *A propos de deux noms de rivière catalans «Gavarra» et «Gavarressa»* (XVII, 1929, pàgs. 66-78). Estudi detingut d'aquests noms. — GRIERA, A.: *Triptic: La naixença, les esposalles, la mort* (XVII, 1929, pàgines 79-135). Aplega de mots, costums, tradicions, dites populars, supersticions d'aquests tres moments de la vida humana. En *La naixença* examina l'embaràs, els desigs, naixença, l'aliment dels infants, els nadons, el baptisme, els compares, els padrins, la padrina, la comare, els noms dels infants, vocabulari infantivol i vestit de l'infant. En *Les esposalles* s'ocupa dels preparatius de les esposalles, festejar, demanar la noia, consentiment, capítols, enjoiar, presents del nuvi, la ruptura, concos i ties, les amonestacions, camí de l'església, l'acompanyament, personatges de l'acompanyament, la lligacama, els garrots, mul de les robes, la cavalcada, embarassar els camins, galejar, pagar la banda, l'escalbari, la barrera, el tribut de casament, el nuviatge, la núvia, el nuvi, el jou, refranys populars del casament, marit i muller, presents als nuvis, la pluja de confits, el brou, el pa d'ànies, brufar els nuvis, els caramells de Gòsol, mofes als vidus que es tornen a casar, els esquellots. El tercer capítol *La mort*, comprèn: els preparatius per la mort i la mort, el mort, comunicar la mort d'algú, vestir el mort, el transport del mort, el dol, camí del cementiri, el fosser, la sepultura i l'enterrar, les ofertes, els sufragis pel difunt, i àpat. — GRIERA, A.: *Litúrgia popular* (XVIII, 1930, pàgs. 1-98). Extens estudi lingüístico-folklòric. Comprèn: I. Els cicles de Nadal i de Pasqua; II. Festes i costums de l'any eclesiàstic i mots que hi fan referència. — GRIERA, A.: *El silló* (XVIII, 1930, pàgs. 99-100). Explica la matisació fonètica que ha desfet l'homonímia entre *selló* (= *bastet*) i *silló* (= *càntir*), matisació que no és deguda a una casualitat, sinó condicionada per la necessitat de distingir el càntir del bastet. — GRIERA, A.: *Mallorquí «son»* (XVIII, 1930, pàgs. 100-101). Reforça amb exemples la teoria de Rokseth que el *son* mallorquí que compareix davant de noms de lloc procedeix de SOLUM, contra l'opinió de Mn. Alcover, que creu que s'ha d'explicar per un *això*. Explica la pèrdua de la *l* per l'homonímia amb *sol* < SOLE, i el fet de no passar a *sou* perquè ja hi ha el *sou* < SOLIDU. La *n* final de *son* és la de l'article personal *En* (cfr. *can* < *ca* (= *casa*) + *En*). — GRIERA, A.: Recensió dels *Etudes de Philologie hispanique* de Pierre Fouché (XVIII, 1930, pàgs. 102-103). — AMADES, Joan: *Astronomia i meteorologia populars* (XVIII, 1930, pàgs. 105-138, 217-313). Vocabulari referent a creences, dites, supersticions i pràctiques quimèriques populars, relatives a la ciència còsmica en els seus variats aspectes. L'autor indica que el seu objectiu «és més folklòric que lexicològic», i que el seu recull serà incomplet. Hi ha una bona aplega de dites populars. — GRIERA, A.: *Notes eivissenques* (XVIII, 1930, pàgs. 139-140). Sobre els mots *sageta* (llamp), *trava* i *travó* (grillons de ferro que, passats per les potes dels animals, els priven de moure's i de fugir lluny), *olibassa* (òliba), *perdigot* (perdiueta), *porxo*, *casa*, *casa d'abelles*. — GRIERA, A.: *Nota empordanesa* (XVIII, 1930, pàgs. 140-141). Hi ha un moment d'homonímia, a l'Empordà, entre *fred* < FRIGIDU i *fret* < FRETU (que després passa a *freu*), i és per distingir-los que hi ha la diferenciació d'article. *El fred* (< FRIGIDU) pren l'article femení per influència de *la calor*. — GRIERA, A.: *Noms de boscos* (XVIII, 1930, pàgs. 141-142). Hi ha noms genèrics de boscos que han donat origen a noms de muntanyes, de llocs i de pobles: *mata*, *garriga*, *lucus*, *silva*, *salu*, *brogilos*. — GRIERA, A.: *Transfusió lexical* (XVIII, 1930, pàgs. 142-146). Petits vocabularis que il·lustren com es fa la transfusió de la llengua, d'un estament o ofici cap a un altre, i com s'obté la creació de paraules o significats nous. — GRIERA, A.: *Notes pallareses* (XVIII, 1930, pàgs. 146-149). Sobre l'etimologia de *Pallars* i alguns casos típics del parlar d'aquesta contrada. — GRIERA, A.: *Bibliografia* (XVIII, 1930, pàgs. 150-192). Ressenya les principals publicacions de filologia romànica aparegudes darrerament. — AEBISCHER, Paul: *Le catalan «turó» et les dérivés romans du mot prélatin «*taurus»* (XVIII, 1930, pàgs. 193-216). Estudi dels mots romànics emparentats amb *turó*, de llur significat i de llur etimologia. — GRIERA, A.: *Nota rossellonesa* (XVIII, 1930, pàgs. 314-315). Explica la desaparició de *noi* «jove», «nen», davant *noi* «fill de gitano»; de *vit* «cep», davant *vit* «membre viril» (el qual ha restat només en *vit de bou*); de *conill*, davant *llapi*; d'*àvia*, davant *avidona*. — GRIERA, A.: *El bronze d'Ascoli* (XVIII, 1930, pàgs. 315-316). Notes de toponímia catalana. — GRIERA, A.: *Borges*

(XVIII, 1930, pàgs. 317-318). Suggestions sobre un possible origen celta *barga* per a *borja*. — KLESPPER, Otto: *Beiträge zur Syntax alkatalanischer Konjunktionen* (XVIII, 1930, pàgines 321-421). En dues parts estudia el *quomodo* en català antic, l'*on*, i les conjuncions temporals, causals, consecutives, finals, condicionals i concessives. — GRIERA, A.: *Tortosa i l'Ebre* (XVIII, 1930, pàgs. 422-423). Sobre les etimologies d'aquests noms. — GRIERA, A.: *Algunes característiques del català de Manresa* (XVIII, 1930, pàgs. 423-426). Notes sobre *la tria*, *camí de ral*, *oliva vera*, *quistó*, *moll*, *moixó*. — GRIERA, A.: *Utzet-Olot* (XVIII, 1930, pàgs. 426-427). L'autor creu que s'ha de relacionar el mot *Olot* amb *utzet* (= bosc d'alzines, alzinar). — GRIERA, A.: *Característiques del català de Girona* (XVIII, 1930, pàgs. 427-429). Quinze notes fonètiques i morfològiques. — AEBISCHER, Paul: *Toponymie et épigraphie: L'origine du nom de «Perpignan» et le gentilice «Perperna»* (XIX, 1931, pàgs. 1-18). L'autor rectifica el que havia exposat en anteriors treballs sobre aquesta qüestió de toponímia; més que creure el *Perpinyà* nom de persona derivat del de lloc, es decanta ara per l'admissió del fet contrari: un *Perperna* sortit de Barcelona o Tarragona hauria donat nom a la vila rossellonesa. — COROMINES, Joan: *Notes etimològiques* (XIX, 1931, pàgs. 19-42). Explica les etimologies dels mots *abrusar*, *això*, *allò*, *arraulir-se*, *bleix*, *bòria*, *daler*, *desempallegar-se*, *eixarreït*, *eixartell*, *enravenar*, *ensopegat*, cat. esp. *esquilar*, *gronsa*, cat. ant. *llagui*, *mandró*, *obi*, *revifar*, *sitja*, *tòfona*, *trau*, cat. ant. *vijares* i *xixell*. L'autor acompanya cada mot del seu equivalent francès i alemany, bell costum que voldríem veure estès entre els nostres etimologistes. — CASTELLÀ I RAICH, Gabriel: *Vocabulari de la indústria d'adobar pells per a sola* (XIX, 1931, pàgs. 43-63). Recollit a Igualada, ciutat on «té una mena de vella tradició la indústria d'adobar pells». — AMADES, Joan: *Vocabulari dels pastors* (XIX, 1931, pàgs. 64-240). Ultra els vocables referents a la cria i a la guarda del bestiar de llana, cabrú, boví i porquí, exposa també els que afecten a les indústries que se'n deriven quan són exercides pels pastors o llurs familiars. Acompanyen notes sobre els usos o costums dels pastors, fragments de cançons populars i proverbis d'ús pastoral. Amb il·lustracions. — GRIERA, A.: *Noms d'algunes malalties* (XIX, 1931, pàgs. 241-256). Explica alguns mots que apareixen al manuscrit de París de la versió catalana de la *Cirurgia* del metge Tederic. — SPITZER, Leo: *Etimologies* (XIX, 1931, pàgs. 257-258). Dóna les de català *colrar* i esp. *andròminas* «falòrnies, mentides», cat. *andròmines* «coses o paraules enutjoses», «trastos», «estris», etc. — GRIERA, A.: *Mel de sa cara* (XIX, 1931, pàg. 258). *Mel de sa cara* «pómulo», conservat a Menorca, seria un arcaisme, el primer component del qual, *mel*, derivaria de *malum* «poma». — GRIERA, A.: Recensió dels vols. II i III del *Sprach- und Sachatlas Italiens und der Südschweiz* de K. Jaberg i J. Jud. (XIX, 1931, pàgs. 259-266). Dóna una llarga llista de mots extrets de l'Atlas que «fan conèixer de visu la influència extraordinària exercida pel català damunt els dialectes sards». — R. A. I S.

— *Estudis Franciscans* (Barcelona). — MARTÍ DE BARCELONA: *Notes i documents. 1. Fra Pere Tomàs (XIV). Doctor strenuus et invincibilis* (XXXIX, 1927, pàgs. 90-103). — Examina la vida i les obres d'aquest menoret català. — MARTÍ DE BARCELONA: *Fra Francesc Eiximenis, O. M. (1340?-1409?)* (XL, 1928, pàgs. 437-500). — Comprèn: *Esbós biogràfic*. — *Escrips de mestre Eiximenis (Obres autèntiques; Obres dubtoses; Obres perdudes; Obres espúries o suposades)*. — *Personalitat literària*. És interessant, sobre aquest estudi, la recensió de Pere Bohigas als *Estudis Universitaris Catalans*, XIV (1929), pàgs. 368-370. — MIQUEL D'ESPLUGUES: *La vocació política de Balmes* (XLII, 1930, pàgs. 33-48). Comentaris al llibre *Balmes, la Libertad y la Constitución* de J. M. Ruíz Manent. — MARTÍ DE BARCELONA: *De codicografia franciscano-catalana* (XLII, 1930, pàgs. 69-79). Anota uns manuscrits que contenen versions catalanes poc conegudes de les següents obres de Sant Bonaventura: *Lignum vitæ* (Bibl. de Catalunya, 413), *Dieta salutis* (Bibl. de Catalunya, 471), *Meditationes vitæ Christi* (Arx. Cor. Aragó, fons Sant Cugat, 78), *Stimulus amoris* (Bibl. Univ. València, 92-1-29). També són indicats dos manuscrits que contenen dues versions catalanes independents del *Breuiquium de uirtutibus antiquorum principum atque philosophorum* de Joan de Gal·les. — BOHIGAS, Pere: *Idees de fra Francesc Eiximenis sobre la cultura antiga* (XLII, 1930, pàgs. 80-85). Reproducció d'aquest estudi, publicat abans a la *Miscel·lània Crexells*. — AVINYÓ, Joan: *La ideologia agustiniana Alma Mater del sistema científic lul·lià* (XLII, 1930, pàgs. 357-378). Exposar que l'argument de congruència de sant Agustí es troba sistematitzat en la doctrina del descens de l'enteniment de Ramon Llull. — GRABMANN, Martinus: *Quaestiones tres Fratris Ferrarii Catalani O. P. doctrinam S. Augustini illustrantes ex Codice Parisiensi editae* (XLII, 1930, pàgs. 382-390). — SAMUEL D'ALGAIDA: *Un sermó inèdit del beat Ramon Llull sobre sant Agustí* (XLII, 1930,

pàgines 493-496). Tret del manuscrit 31 de la Bibl. Prov. de Palma de Mallorca. — NOLASC DEL MOLAR: *El comentari de J. L. Vives sobre les «Bucòliques» de Virgili* (XLIII, 1931, pàgines 5-22). — DANIEL DE MOLINS DE REI: *Notes sobre la «Lletra caiguda del cel». Les versions catalanes en prosa* (XLIII, 1931, pàgs. 53-94). Estudi que aporta notícies de nous textos als que R. Aramon i Serra publicà, sobre el mateix tema, als *Estudis Universitaris Catalans*, XIV, 1929, pàgs. 279-298. Comprèn els capítols: *Història de la lletra. Les recensions occidentals de la lletra. Les versions catalanes. Les recensions orientals*. En apèndix són publicats sis textos catalans i un de llatí. — ANDREU DE PALMA DE MALLORCA: *Les idees jurídiques lul·lianes* (XLIII, 1931, pàgs. 177-189). Fragments d'una obra en preparació. — NOLASC DEL MOLAR: *Notes sobre alguns escrits de l'abat Oliva (971?-1046)* (XLIII, 1931, pàgs. 281-286). Escrit per a una conferència, l'autor comenta la personalitat d'Oliva com a predicador, com a escriptor d'epístoles i com a poeta. — MARTÍ DE BARCELONA: *Un opuscle del Pseudo-Beda, traduït al català* (XLIII, 1931, pàgs. 338-353). Publica la *Manera de contemplar en la Passió de Nostre Senyor Jesuchrist segons les VII hores del jorn*, extreta d'un manuscrit del segle XV guardat a l'Arxiu dels Caputxins de Sarrià. — SAMUEL D'ALGAIDA: *Tres sermons de Bartomeu Catany, framenor de Mallorca (segle XVe)* (XLIII, 1931, pàgs. 407-421). Es tracta de sermons llatins conservats a la Bibl. Prov. de Mallorca. — R. A. i S.

— *Estudis Universitaris Catalans* (Barcelona). — COLL I ALENTORN, Miquel: *Notes per a l'estudi de la influència de les cançons de gesta franceses damunt la crònica de Bernat Desclot* (XII, 1927, pàgs. 46-58). Inventari i anàlisi detingut de les manifestacions, inequívokes o tàcites, de la influència de l'epopeia carolíngia sobre el fidel cronista de Pere el Gran. El senyor Coll i Alentorn examina el parentiu del cap. 136 de la *Crònica* (on es parla d'una lluita entre un rei de França i un rei dels llombards anomenat Desideri) amb la *Chevalerie Ogier de Danemarque*, i indica que Desclot, més que a aquest poema, pot al·ludir a algunes *chansons* anteriors, referents a la lluita de Carlemany amb Desideri, rei de Llombardia. Altres referències que el Sr. Coll estudia són les següents: la conquesta de Constantinoble per Carlemany (per tal com el basileus era enemic de l'Església), la qual és relacionada amb el *Fierabras* provençal, després d'una confrontació amb diversos textos èpics francesos; la conquesta d'Espanya per Carlemany, possiblement en relació amb la *Crònica de Turpi*, o amb poemes avui perduts sobre la conquesta, o amb els primers versos de la *Chanson de Roland*; la comparació del rei Pere i els seus cavallers amb Rol·land en el cap. 159 de la *Crònica*; la semblança de la fugida del rei de Mallorca del seu palau de Perpinyà (cap. 135) amb un episodi de la *Crònica de Turpi*. El senyor Coll i Alentorn compara també, sense voler esgotar la matèria, moltes frases i girs de la *Crònica* de Desclot que es troben usades, així mateix, pels autors de les *chansons de geste*. Tot plegat, una aportació ben interessant a l'estudi, cada dia més important, de les relacions de la nostra literatura amb la francesa. — MILLAS I VALLICRÒSA, J.: *Notes semitiques* (XII, 1927, pàgs. 59-67 + 4 pàgs. de làmines). Comprèn dos apartats: I. *Ceduletes en àrab vulgar d'origen aragonès*. II. *Petita llista d'un prestamista jueu*. — MARTORELL I TRABAL, F.: *Manuscrits dels PP. Caresmar, Pasqual i Martí a la Biblioteca del Convent de Franciscans de Balaguer* (XII, 1927, pàgs. 178-240). Notícies dels manuscrits procedents de l'antic monestir de les Avellanes, que es trobaven a Balaguer quan el Sr. Martorell redactà el seu catàleg, i que actualment han estat traslladats al convent franciscà de Vic, on hi ha l'Arxiu Provincial dels PP. Franciscans de Catalunya. Al final, un sumari del contingut dels 18 manuscrits. — ARAMON I SERRA, R.: *Un sermonari amb fragments rimats* (XII, 1927, pàgs. 241-269). Notícia del manuscrit 479 de la Biblioteca de Catalunya (procedent de la casa Dalmases), el qual conté un recull de sermons del segle XV, d'autor anònim. Transcripció dels fragments rimats i de les poesies incloses en els sermons. — GILI I GAYA, S.: *Un manuscrit fragmentari de la Crònica de Pere el Cerimoniós* (XII, 1927, pàgs. 270-276). Descriu un manuscrit del segle XV de la Biblioteca del *Centro de Estudios Históricos de Madrid*, al qual dona la sigla E, que conté, entre altres coses, una còpia, fins ara desconeguda, del llibre quart de la *Crònica* de Pere III. Relaciona les lliçons d'aquest manuscrit amb les dels que descriu el Sr. Massó i Torrents en el seu *Pla de publicació de les Cròniques Catalanes*. — R[UBIÓ], J.: *Regles pràctiques per a l'edició d'antics textos francesos i provençals* (XII, 1927, pàgs. 309-312). Dóna un extret del projecte de M. Mario Roques, presentat a la reunió de romanistes de París, el desembre del 1925, amb l'objecte d'unificar les regles d'edició dels antics textos francesos i provençals (publicat a la *Romania*, (LII, 1926, pàgines 243-249 i a la *Bibliothèque de l'Ecole de Chartes*, LXXXVII, pàgs. 453 i ss.). Indica la conveniència d'estudiar unes normes fixes per a ésser adoptades en les edicions d'antics textos

catalans. — NICOLAU D'OLWER, L.: *Un témoignage catalan du siège de Rhodes en 1444* (XII, 1927, pàgs. 376-387). Comunicació llegida al segon Congrés Internacional d'Estudis Bizantins (Belgrad, 11-16 d'abril de 1927). Edita, amb abundants notes, el *Romanç de l'armada del Soldà contra Rodes, fet per Francesch Ferrer*. Un esquema de la ciutat i costa septentrional de Rodes, tret de *La Cité de Rhodes* de Gabriel (París 1921-1923), amb la toponímia del *Romanç*, acompanya aquesta publicació. — BOHIGAS, Pere: *El repertori de manuscrits catalans. Missió a Anglaterra* (XII, 1927, pàgs. 411-457). Vegeu pàg. 547 d'aquest ANUARI. — COLL I ALENTORN, Miquel: *Dues referències interessants dins els proverbis de Guillem de Cervera* (XII, 1927, pàgines 461-466). Relaciona el proverbí 1176 amb la cançó de què parla el cronista francès Alberic de Trois-Fontaines, anomenada per Gaston Paris *Basin* o *Le Couronnement de Charlemagne*. El proverbí 1030 el creu derivat d'un tema èpic castellà, designat per Menéndez Pidal amb el nom de *La condessa traidora*; això rectifica, per tant, les afirmacions de Nicolau d'Olwer que a Catalunya es desconeixien les gestes castellanques. — RUBIÓ, J.: Recensió de *A Life of Ramon Lull*, now first translated from the Catalan with notes and a appendix by E. Allison Peers. London, Burns Oates & Washbourne Ltd, 1927. VII + 86 pàgs. (XII, 1927, pàgs. 476-478). El Sr. Rubió remarca dues errades en la traducció i exposa algunes consideracions suggestives sobre la datació de les incidències de la vida de Lull. Respecte a la prioritat del text llatí o català de la *Vida coetània*, on el Prof. Peers no s'atreveix a pendre partit, el Sr. Rubió es decanta decididament per la primera; i esmenta i combat la teoria del Prof. W. J. Entwistle (*Bulletin of Spanish Studies*, V, 1927, pàgs. 90-92) que el text llatí i català derivessin d'un text anterior, amb la qual cosa voldria explicar l'omissió, dins la *Vida*, de deu anys de la vida de Lull. — RUBIÓ, J.: Recensió de *Liber de acquisitione terrae sanctae*, ed. del P. E. Longpré, en *Criterion. Revista trimestral de filosofia*, Barcelona, III, 1927, pàgs. 266-278 (XII, 1927, pàgs. 478-481). Examina el contingut del llibre, amb interessants remarques. Al final, posa en dubte l'any 1309, admès per Pasqual, Gottron i Longpré com a data en què l'autor finí el llibre, i proposa la de 1310. — RUBIÓ, J.: Recensió de *The Book of the Ordre of Chyvaltry* translated and printed by William Caxton from a French version of Ramon Lull's «Le Libre del Orde de Cavayleria», together with Adam Loutfout's Scottish Transcript, edited by Alfred T. P. Byles. London, The early English Text Society, 1926. XVIII + 143 pàgs. (XII, 1927, pàgs. 481-482). Resumeix la completa informació bibliogràfica que l'autor dona en la introducció «per fer conèixer entre els nostres lul·listes la gran difusió que va tenir a Anglaterra el *Libre del orde de cavayleria*». — RIUS, Josep: *Més documents sobre la cultura catalana medieval* (XIII, 1928, pàgs. 135-170). Extrets principalment de l'Arxiu de la Corona d'Aragó. — BOHIGAS, Pere: *El manuscrit lat. 11550 de la Bibliothèque Nationale* (XIII, 1928, pàgs. 235-244). Rectifica l'atribució a Catalunya d'aquest manuscrit il·luminat, proposada per Lauer; Bohigas creu, amb Niver, que procedeix de Saint-Germain-des-Prés, on l'hauria pogut escriure un home del Migdia. — RUBIÓ, J.: Recensió de *l'Anthologie der geistigen Kultur auf der Pyrenäenhalbinsel (Mittelalter)* de W. Giese (XIII, 1928, pàgs. 250-252). Amb remarques a la part catalana del llibre. — DEZTANY, Lluís: *Dos inventaris pobletans del xvè segle* (XIII, 1928, pàgs. 403-419). De la col·lecció diplomàtica del Sr. Eduard Toda. Redactats l'any 1466, l'un a Poblet i l'altre a la seva filial del priorat de Sant Vicenç de València. — COLL I ALENTORN, Miquel: *El «Libre de les Nobleses dels Reys»* (XIII, 1928, pàgs. 485-524). Descripció detallada del ms. 487 de la Biblioteca de Catalunya, el qual conté un enfilall de cròniques i fragments d'altres obres de caràcter semblant. El Sr. Coll no es limita a examinar-ne el contingut, sinó que compara molts fragments amb altres cròniques, i intenta d'establir les diverses fonts d'on Francesc, l'autor, ha aprofitat quelcom. De les dades que tot això li dona, Coll i Alentorn dedueix que el *Libre de les Nobleses dels Reys* fou escrit cap a la meitat del segle xv. — BOHIGAS, Pere: *El repertori de manuscrits catalans* (XIII, 1928, pàgines 530-535). Vegeu pàg. 547 d'aquest ANUARI. — RUBIÓ, J.: Recensió de *Waffen nach der Katalanischen Chroniken des XIII. Jahrhunderts*, de W. Giese (XIII, 1928, pàgs. 542-544). Afegeix algunes dades trettes de documents de l'Arxiu de la Corona d'Aragó. — ALÒS-MONER, R. d': Recensió d'*Els iniciadors de la Renaixença*, vol. I, i d'*El Teatre Català anterior a Pitarra* (XIII, 1928, pàgs. 547-550). Publica un interessant document referent a la mort de Josep Robreño. — OTTAVIANO, Carmelo: *Ricerche Lulliane* (XIV, 1929, pàgs. 1-13). Publica *De agentia maiore, De aduentu Messiae* i el *Liber de modo applicandi nouam logicam ad scientiam iuris et medicinae*, de Ramon Lull, segons un còdex de la Biblioteca Ambrosiana de Milà. — NICOLAU D'OLWER, Lluís: *Escriptors llatins de Catalunya: Llobet Benet, abat d'Arles (1004)* (XIV, 1929, pàgines 70-75). Notícia d'aquest escriptor dels segles x-xi i publicació del seu sermó *in die*

Transfigurationis Domini. — MASSÓ I TORRENTS, J.: Recensió de la *Nouvelle Anthologie des Troubadours* de Jean Audiau (XIV, 1929, pàgs. 195-197). Algunes correccions. — RUBIÓ, J.: Recensió de l'*Excitatori de la pensa a Déu* de Bernat Oliver, editat per Pere Bohigas (XIV, 1929, pàgs. 198-199). Remarques i addicions a tenir en compte. — RUBIÓ, J.: Recensió de *Por su amor a los libros...* (Cuento para bibliófilos) de V. Castañeda (XIV, 1929, pàg. 201). — ARAMON I SERRA, R.: *Dos textos versificats en català de la carta tramesa del cel* (XIV, 1929, pàgs. 279-298). Examen de l'origen i expansió d'aquesta famosa carta, de la qual assenyala sis textos en català i un en castellà. Transcripció, a dues columnes, de les dues versions catalanes en vers que es conserven en els manuscrits 732 i 451 de la Biblioteca de Catalunya. — PAGÈS, Am.: *Le fabliau en Catalogne* (XIV, 1929, pàgs. 311-322). Examina amb detenció la *Disputa d'En Buch i son cavall*, els *Plavys del Cavaller Materó* i *El sagristà i la burgesa*, les úniques mostres de poesia narrativa plaent o lleugera, segons Pagès, que ens han restat dels escriptors catalans contemporanis de Pere III i els seus fills. — BOHIGAS, P.: Recensió de *Fra Francesc Eiximenis (1340?-1409?)* del P. Martí de Barcelona i de la *Doctrina Compendiosa* de Francesc Eiximenis, publicada pel P. Martí de Barcelona (XIV, 1929, pàgs. 368-375). Addicions i correccions. — RUBIÓ, J.: Recensió de la *Chronicle of the Reign of King Pedro III of Aragon. A. D. 1276-1285* by Bernat Desclot, translated from the original Catalan Text by F. L. Crichtlow (XIV, 1929, pàgs. 376-378). Proposa algunes correccions a la traducció. — VIELLIARD, Jeanne: *Nouveaux documents sur la culture catalane au moyen âge* (XV, 1930, pàgs. 21-40). Vint i cinc documents a afegir als publicats per Rubió i Lluch en els seus dos volums de *Documents per l'història de la cultura catalana mig-eval*. Els documents publicats per la Srta. Viellard donen notícies sobre el *Roman de Renard*, el *Roman de la Rose*, Antoni Canals, Jaume Domènech, Joan de Montçó i Ramon Carol. — BOHIGAS, Pere: *El Repertori de manuscrits catalans de la Fundació Patxot. Missió de Paris. Biblioteca Nacional (1926-1927)* (XV, 1930, pàgs. 92-139, 197-230; XVI, 1931, pàgines 82-111, 213-310). Vegeu pàg. 547 d'aquest ANUARI. — LEVI, Ezio: *Poesie catalane in un codice fiorentino* (XV, 1930, pàgs. 160-167). Dona notícia i publica els textos catalans continguts en un manuscrit de Florència, a continuació d'un *Liber super ludo scaccorum de moribus et officiis nobilium*, de Jaume de Cessola. Els textos catalans són: *Un compta de la luna*, un compta per cercar la Pasqua de 1330 a 1421; una *Escorraguda*; una poesia: *Clam de Fortuna*, i una cobla esparça, de Jaume d'Olesa. — BOHIGAS, P.: Recensió de GRIERA, A., *Notes sur l'histoire de la civilisation et l'histoire des langues romanes* (*Revue de Linguistique Romane*, V, 1929, pàgs. 180-261). (XV, 1930, pàgs. 172-174). — BOHIGAS, P.: Recensió de MEIER, Harri, *Beiträge zur sprachlichen Gliederung der Pyrenäenhalbinsel und ihrer historischen Begründung*. Hamburger Studien zu Volkstum und Kultur der Romanen, 3. Hamburg, Friederichsen, de Gruyter & Co. 1930. XII + 120 pàgs. (XV, 1930, pàgs. 174-176). — RUBIÓ, J.: Recensió de GAIFFIER, B. de, *Vita beati Raimundi Lulli* (*Analecta Bollandiana*, XLVIII, pàgs. 130-178). (XV, 1930, pàgs. 176-178). — RUBIÓ, J.: Recensió de PEERS, E. Allison, *Ramon Lull. A biography*. London, Society for Promoting Christian Knowledge, 1929. XVIII + 454 pàgs. (XV, 1930, pàgines 178-180). — RIUS, J.: *L'inventari dels béns d'Arnau Cescomes, arquebisbe de Tarragona* (XV, 1930, pàgs. 231-249). Referències a llibres. — BOHIGAS, P.: Recensió de PAGÈS, A., *Poésies provenço-catalanes inédites du manuscrit Aguiló: I. La Vesió de Bernat de So. Romania*, 54 (1928), pàgs. 11-65; II. *Nouvelles rimées de Jacme et Pere March. Romania*, 54, pàgines 197-248. (XV, 1930, pàgs. 377-382). Nombroses remarques i correccions, la major part de les quals han estat després acceptades pel Sr. Pagès (cfr. *Romania*, vol. LIX, 1933, pàg. 95). — BRACHFELD, Olivér: *Autoreferatam sobre el llibre Magyar vonatkozások a régi katalán irodalomban és a katalán népbaldában*. (*La Hongrie dans l'ancienne littérature et dans la chanson populaire catalanes*). Bibl. de l'Inst. Français à l'Université de Budapest, núm. 17. Budapest, 1930, 100 pàgs. (XV, 1930, pàgs. 382-383). — BATLLE PRATS, Lluís: *Notícies de llibres d'antics inventaris del bisbat de Girona* (XVI, 1931, pàgs. 333-339). Comprèn: a) *Donació de llibres del bisbe Arnau de Montrodó a la seva casa pairal (1344)*; b) *Un inventari de llibres del segle xvè*; c) *Llibres de chor i biblioteca que posseïa l'Església d'Olot en 1512*. — CASTELLA RAICH, Gabriel: *Una antiga poesia amatòria catalana* (XVI, 1931, pàgs. 358-360). Trobada a l'arxiu parroquial de Santa Maria d'Igualada. De la primeria del segle xvii, o de les darreries del xvi. — BOHIGAS, P.: Recensió de *Llibre d'Amorettes. Atribuït a un ermità de Montserrat del segle xiv*. Místics de Montserrat, vol. V. Monestir de Montserrat, 1930. [Pròleg de Dom Anselm M. Albareda] (XVI, 1931, pàgs. 378-380). — R. A. I S.

— *Literaturblatt für germanische und romanische Philologie* (Leipzig). — SPITZER, Leo:

- Recensió de *Notes linguistiques sur l'argot barcelonais*. Barcelona 1924 (XLVIII, 1927, pàgines 125-131). — KRÜGER, F.: Recensió de *Das Katalanische. Seine Stellung zum Spanischen und Provenzalischen. Sprachwissenschaftlich und historisch dargestellt*. Heidelberg 1925 (XLVIII, 1927, pàgs. 195-203). — SPITZER, Leo: Recensió de *Diccionari català-valencià-balear* d'Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll (XLIX, 1928, pàgs. 32-34). — LEWENT, Kurt: Recensió de *La Chanson de Sainte Foy*, ed. E. Hoepffner i P. Alfaric (XLIX, 1928, pàgs. 288-292). — SPITZER, Leo: Recensió de *Katalanische Grammatik* de Joseph Huber (LI, 1930, pàgs. 126-127). — SPITZER, Leo: Recensió de *Zur Bestimmung der Mundart der katalanischen Version der Graalsage*, de Josep d'Oleza. Bonner Dissertation 1928 (LI, 1930, pàgs. 127-129). — SPITZER, Leo: Recensió del *Suplement català al Diccionari romànic etimològic* de F. de B. Moll. Barcelona 1928 (LI, 1930, pàgs. 289-290). — GIESE, Wilhelm: Recensió de l'Obra del *Cançoner Popular de Catalunya. Materials*. Vols I-III. Barcelona 1926-1929 (LII, 1931, pàgs. 295-298). — *Le Moyen Âge* (París). — AVEZOU, Robert: Recensió de *Disertaciones y opúsculos de Julián Ribera y Tarragó. Edición colectiva que en su jubilación del profesorado le ofrecen sus discípulos y amigos (1887-1927)* (XXXIX, 1929, pàgs. 282-293). Amb referències a Catalunya.
- *Neues Archiv der Gesellschaft für altere deutsche Geschichtskunde* (Berlín). — BRUYNE, Dom de, O. S. B.: *Une lettre inédite de Ponce, moine (de Ripoll?), vers l'an 1015* (1927, pàgines 244-246). La copia del manuscrit 2858 en la Biblioteca Nacional de París, que és el que serví a Baluze per a editar les cartes d'Oliva, i que no pogué llegir.
- *Neuphilologische Mitteilungen* (Helsinki). — TALLGREN, O. J.: Recensió de *Das Katalanische. Seine Stellung zum Spanischen und Provenzalischen, sprachwissenschaftlich und historisch dargestellt*, de W. Meyer-Lübke. Heidelberg 1925 (XXVIII, 1927, pàgs. 54-64). — TALLGREN, O. J.: Recensió de *Diccionari català-valencià-balear* d'Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll. Fasc. 1 i 2 (XXVIII, 1927, pàgs. 248-251).
- *La Nostra Terra* (Palma de Mallorca). — PONS, Joan: *En Bartomeu Ferrà* (II, 1929, pàgines 123-127). Pròleg del llibre *Proses i Poesies* d'aquest escriptor mallorquí del segle passat. — BUSQUETS I MULET, Jaume: *Una reminiscència musulmana en la rondallística mallorquina* (II, 1929, pàgs. 533-534). És refereix a la fórmula *per la fat i fat*, que creu que és el nom de la primera sùra o capítol del *Corà: fatifat (= Al-Fâtihat)*. — ENSENYAT, Josep: *Meditació d'estètica lul·liana* (III, 1930, pàgs. 3-7). — PONS, Antoni: *Obra del menyspreu del món en cobles, feta per lo magnific mossèn Francesch de Olesa, cavaller* (IV, 1931, pàgs. 257-283). Reprodueix aquesta obra, segons l'edició gòtica mallorquina de 1540, amb una notícia preliminar d'Antoni Pons. — R. A. i S.
- *La Paraula Cristiana* (Barcelona). — XIBERTA, B. F. M.^a: *El mestre fra Pere Riu, carmelita rossellonès († vers 1380) i son comentari català al salm «Miserere»* (V, 1927, pàgines 56-63). Publica el text, modernitzant-ne l'ortografia, tret del ms. 126 de la Bibl. Municipal de Carpentras, amb una erudita introducció. — BERTRAN I PIJOAN, Ll.: *Els llibres de l'any 1926* (V, 1927, pàgs. 113-127). — BERTRAN I PIJOAN: *Els llibres de 1927* (VII, 1928, pàgs. 29-47). — BERTRAN I PIJOAN, Ll.: *Els llibres de l'any 1928* (IX, 1929, pàgs. 511-531). — BERTRAN I PIJOAN, Ll.: *Els llibres de l'any 1929* (XI, 1930, pàgs. 6-36). — BERTRAN I PIJOAN, Ll.: *Els llibres de l'any 1930* (XIII, 1931, pàgs. 114-134). — ALMELA I VIVES, F.: *Fra Lluís Galiana i la nostra llengua* (V, 1927, pàgs. 322-333). Notícia sobre la persona i les obres de Fra Lluís Galiana. — ALMELA I VIVES, F.: *Rafael Martí de Viciano i la nostra llengua* (VI, 1927, pàgines 422-433). Notícia sobre Rafael Martí de Viciano i les seves obres, especialment el *Libro de las alabanzas de las lenguas Hebrea, Griega, Latina, Castellana y Valenciana*. — VALLÈS, E.: *Lexicografia catalana* (VI, 1927, pàgs. 459-463). Comentaris entorn dels diccionaris Aguiló i Balari i a l'aparició dels primers fascicles del *Diccionari Català-Valencià-Balear*, de Mn. Alcover, amb algunes remarques. — MOLL, F. de B.: *Criteris lexicogràfics* (VII, 1928, pàgs. 236-241). Rèplica a les remarques que el senyor Vallès féu al *Diccionari Català-Valencià-Balear*. S'ocupa del canvi de nom, l'ortografia, la selecció, destria de llengües, dialectes i fases lingüístiques, i els diccionaris literaris. — VALLÈS, E.: *Aclariments al meu article «Lexicografia catalana»* (VII, 1928, pàgs. 242-245). Comentaris a l'article de F. de B. Moll *Criteris lexicogràfics*. — VOLTAS, P.: *La Catalanitat d'Alguer* (VIII, 1928, pàgs. 20-30). Dos capítols dedicats a *La llengua catalana a Alguer* i *La llengua catalana a Sardenya*. — GALMÈS, S.: *Viatges de Ramon Llull* (VIII, 1928, pàgs. 196-225). Agrupa els viatges en tres seccions: viatges de mundanitat, viatges de penitència i viatges d'apostolat. — JAMPY, M.: *Un poema català del*

segle XI al Conflent. *La Cançó de Santa Fe* (VIII, 1928, pàgs. 292-307). Notícies sobre el manuscrit, les fonts, la pàtria i l'autor d'aquest poema. Referències als treballs de Mossèn Agustí Fabre (*Revue historique de Rouergne*, 1923), A. Thomas (*Les Classiques français du moyen âge*) i P. Alfarc i E. Hoepffner (*Les Belles Lettres*) analitzant aquest text. Es discutible, malgrat la localització que hom fa a Cuixà de la redacció d'aquest text, que sia designat com a català. — ABADAL, Maria: *La poesia trobadoresca* (IX, 1929, pàgs. 208-219, 300-320). Resum de caràcter popular de l'activitat literària dels trobadors. Conté els següents capítols: *Les corts feudals; Les poesies no eren recitades, sinó cantades; Els manuscrits; Composicions poètiques; Per primera vegada la dona rep acatament i obté relleu; Els trobadors eren discrets; Els trobadors; Guillem de Poitiers, duc d'Aquitània; Marcabré; Jofre Rudel; Bernat de Ventadorn; Guerau de Bornell; Bertran de Born; Arnau Daniel; Arnau de Mareuil; Pere Vidal; Dones «trobadores»; Els trobadors catalans; Berenguer de Palou; Guillem de Cabestany; Alfons I; Guerau de Cabrera; Guillem de Bergadà; Cerverí de Girona; La decadència; La influència dels trobadors; El Nord de França; Els Minnesingers.* — VALLÈS, E.: Recensió del vol. I de l'*Anuari de l'Oficina Romànica de lingüística i literatura*, 1928 (IX, 1929, pàgines 330-336). Llarga exposició dels treballs continguts en aquest primer volum, amb remarques al manifest inicial de l'*Oficina Romànica*. — CALVERAS, J.: *En Teodor Llorente i la unitat de la llengua literària* (IX, 1929, pàgs. 398-405). Aprofitant lletres de Llorente que han d'aparèixer en l'*Epistolari* que li edita l'*Oficina Romànica*, el P. Calveras examina el que Llorente entenia com a unitat de la llengua catalana. — VALLÈS, E.: Recensió de «*Curial e Guelfa*». *Notes lingüístiques i d'estil*, d'Anfòs Par (IX, 1929, pàgs. 532-534). — BULART I RIALP, A.: *L'essència espiritual de Maragall* (XIII, 1931, pàgs. 100-113). S'assenyalen i estudien com a essència espiritual de Maragall tres supremes aspiracions del poeta: l'amor a la Divinitat, la concepció especial que de la bellesa tenia i com la interpretava, i, finalment, el seu afecte per la terra on havia nascut, traduït en el seu ideari patriòtic, on es reflectia l'home de seny. — CALVERAS, J.: Recensió del vol. I del *Diccionari català-valencià-balear*, de Mn. Antoni M. Alcover i F. de B. Moll (XIV, 1931, pàgs. 41-43). — R. A. I S.

— *La Revista* (Barcelona). — MONTOLIU, Manuel de: *Ugo Fòscolo i Cabanyes* (XIII, 1927, juliol-desembre, pàgs. 110-112). Notes sobre la influència del poeta italià damunt Cabanyes.

— *Revista de Catalunya* (Barcelona). — NICOLAU D'OLWER, Ll.: *Cerverí de Girona* (IV, 1927, pàgines 122-131). Nicolau valora la producció de Cerverí i extreu una sèrie de notícies dels seus versos, que sintetitza concisament. — ENTWISTLE, William J.: *Influències arturianes en la Crònica de Muntaner* (VI, 1927, pàgs. 216-217). Transcriu tres fragments de la Crònica on poden veure's referències a motius arturians. — ENTWISTLE, William J.: *Observacions sobre la dedicatòria i primera part del «Tirant lo Blanch»* (VII, 1927, pàgs. 381-398). L'autor extreu de la novel·la una sèrie de punts històrics, sobre els quals es pot establir quelcom de la vida de Joan Martorell. Hi ha nous aspectes a considerar, principalment els que es refereixen a l'exactitud de les transcripcions de la toponomàstica anglesa que dona En Martorell. — SOLDEVILA, F.: Recensió del *Regiment de la cosa pública*, d'Eiximenis (VII, 1927, pàgs. 406-409). Comentaris a l'edició del *Regiment de la cosa pública* de Francesc Eiximenis, feta pel P. Daniel de Molins de Rei a la col·lecció *Els Nostres Clàssics*. — PI I SUNYER, Carles: *Els reflexos de la personalitat econòmica catalana en el Cançoner* (VIII, 1928, pàgs. 1-22). Comprèn els apartats: *El Cançoner com a font d'estudi de la psicologia catalana; L'aptitud per al treball; La personificació popular de la Mare de Déu; Figures de comèdia clàssica; El sentiment i el respecte de la propietat; Les cançons dels lladres; Casaments de conveniència; Les virtuts morals.* — VALLS I TABERNER, F.: *L'element meravellós i llegendari en les cròniques medievals catalanes* (VIII, 1928, pàgs. 23-48). Examina les llegendes de les *Gesta Comitum Barcinonensium* i les quatre grans cròniques catalanes. Explicacions històriques i solucions a alguns dels problemes que presenten aquelles llegendes. — NICOLAU D'OLWER, Ll.: *Trobadors catalans* (VIII, 1928, pàgs. 113-137). Resum de l'activitat trobadoresca de la nostra gent dels segles XII, XIII i XIV. Conté el següent sumari: I. *Precedents*; II. *Brotada*: 1. *Catalunya i la Gàl·lia Meridional*, 2. *Berenguer de Palou*; III. *Flors i fruits*: 1. *Regnat d'Anfòs I: Guerau de Cabrera*, 2. *Guillem de Bergadà*, 3. *Guillem de Cabestany*, 4. *El castell de Montgrony*; IV. *La croada*; V. *Darrers trobadors*: 1. *Transició: Guillem de Cervera*, 2. *Cerverí de Girona*; VI. *Deixebles dels trobadors*; VII. *Conclusió*. — SOLDEVILA, F.: *Les cançons de gesta i la Crònica de Desclot* (VIII, 1928, pàgs. 387-397). Comentaris al treball *Notes per a l'estudi de la influència de les cançons de gesta franceses damunt la Crònica de Bernat Desclot*, de Miquel Coll i

Alentorn, publicat en els *Estudis Universitaris Catalans*, vol. XII, 1927, pàgs. 46-58. Soldevila indica, tot passant, assonàncies que reforcen la seva tesi de prosificacions dins l'esmentada Crònica. — CASANOVA, Concepció: *Notes per a un estudi sobre la composició de l'«Oda a Barcelona», de Verdaguier* (IX, 1928, pàgs. 259-287). S'ocupa dels textos, les variants, les edicions i els comentaris de la premsa. Inicia l'estudi del procés psicològic mitjançant el qual Verdaguier compongué l'Oda. — NICOLAU D'OLWER, Ll.: *Entorn d'Anselm Turmeda* (IX, 1928, pàgines 341-343). Comentaris a la vida i obra del famós frare renegat. — CARBONELL, J.: *Per una perspectiva integral de la nostra literatura* (X, 1929, pàgs. 217-220). L'historiador de la nostra literatura ha de tenir present, segons l'autor, ultra les aportacions valenciana i mallorquina, que no s'obliden mai, la literatura occitana. L'autor comenta aquestes idees amb motiu de l'aparició del *Resum de literatura catalana*, de Nicolau d'Olwer. Es de tota evidència, però, que, tant lingüísticament com literàriament, les nostres lletres tenen característiques essencials ben distintes de les provençals, la qual cosa dóna a les teories del senyor Carbonell un caràcter més aviat imperialista que estrictament científic. — VALLS I TABERNER, F.: *Matisos de llegenda: La llegenda de Guifré el Pilós* (XI, 1929, pàgs. 106-114). Estudia la llegenda de Guifré en les *Gesta comitum Barcinonensium* (on troba punts de similitud amb la tradició poètica del retorn d'Ulisses a la seva llar), i en altres cròniques catalanes, com el *Libre dels feyts d'armes de Catalunya*, de Bernat Boades, les *Històries e conquestes dels reys d'Aragó*, de Pere Tomic, i el *Rècord historial*, de Gabriel Turell. Remarca les modificacions que fa Boades a la llegenda, tal com la havien posada en circulació les *Gesta comitum*. — CAPDEVILA, C.: *Narcís Oller* (XII, 1930, pàgs. 5-11). Notes sobre la vida i l'obra del precursor de la novel·la urbana a Catalunya. — VALLS I TABERNER, F.: *Els inicis de la historiografia catalana* (XII, 1930, pàgs. 297-307). Examen i seriació dels elements historiogràfics anteriors a la redacció primitiva dels *Gesta comitum Barcinonensium*. — BAGUÉ, Enric, i SALAS, Xavier de: *El cas de Bernat Boades. El «Libre dels Feyts d'armes de Catalunya»* (XIII, 1931, pàgs. 296-307). El professor Giménez Soler, de la Universitat de Saragossa, creu que el *Libre de feyts d'armes de Catalunya*, de Bernat Boades, i *La fi del Comte d'Urgell*, són obra d'un falsari del segle XVII. Bagué i Salas, editors, respectivament, d'aquestes dues obres, en la col·lecció *Els Nostres Clàssics*, exposen fets i arguments que proven l'autenticitat del *Libre de Feyts*. — MASSÓ I TORRENTS, J.: *Conèxences. Tres catalans de França* (XIII, 1931, pàgs. 308-318). Records personals de Pere Talrich, Justí Pépratx i Pere Vidal. — CAPDEVILA, C.: *Santiago Rossinyol* (XIII, 1931, pàgs. 489-492). Petita nota sobre la seva personalitat literària. — CRITCHLOW, Frank L.: *Les versions angleses dels cronistes catalans medievals* (XIV, 1931, pàgs. 17-22). Notícia de les versions de la Crònica de Jaume I per John Forsters, de la de Desclot per l'autor de l'article, i de la de Muntaner per Lady Goodenough. — R. A. I S.

— *Revista Española de Estudios Bíblicos* (Málaga). — SARTHOU CARRERES, L.: *La Biblia de San Vicente Ferrer* (2, 1827, núm. 22, pàgs. 83-64). En la Biblioteca Universitària de València es conserva la Bíblia regalada per Benet XIII a sant Vicenç. Es de lletra del segle XIII, amb miniatures i policromia; hi ha notes escrites del mateix sant Vicenç.

— *Revista de Filología Española* (Madrid). — ALONSO, Amado: *Réplica a O. J. Tallgren* (XIV, 1927, pàgs. 72-73). Amb motiu de la ressenya que Tallgren féu a *Neuphilologische Mitteilungen* (XXVIII, 1927, pàgs. 54-60) del treball d'Alonso *La subagrupación románica del catalán*, *RFE* (XIII, 1926, pàgs. 1-38). — PASTOR, J. F.: *Val. «queraila»* (XIV, 1927, pàg. 73). Deriva el val. *keraila* (*Solanum Tuberosum* L.), forma apartada de les cat. *trumfa*, *pataca*, del mot cast. *criadilla* «patata», amb el tractament de metàtesi i dissimilació esp. pop. *krjatla* > *kiratla* > *keraila*. — LEVI, Ezio: *El romance florentino de Jaume de Olesa* (XIV, 1927, pàgines 134-160). Dóna notícia del còdex G, 4, 313 de la Biblioteca Nazionale de Florència, Conventi Soppressi, que havia pertangut a un Jaume d'Olesa. Levi distingeix aquest Jaume d'Olesa del seu homònim, pare de Francesc d'Olesa (autor de l'*Art de trobar*); entre l'un i l'altre hi hauria un espai d'un segle. Referències documentals, tretes dels arxius de Palma, al posseïdor d'aquell còdex florentí: Jaume d'Olesa seria fill d'un Joan d'Olesa (notari de Mallorca i, des de 1399, lloctinent de procurador general) i en 1394 s'hauria casat amb una Elisenda, morta en 1409, i més tard amb Romea Vallodar; posseïm la data de la mort de Jaume (setembre de 1443) i sabem que fou enterrat al convent de Sant Domènec, a Palma. Sembla que, enviat a estudiar dret civil, qui sap si a Bolonya, Jaume d'Olesa rebia, el setembre de 1421, de mans d'una tia seva, un quadern, on es trobaven diverses composicions, que ell acabà d'omplir amb escrits poètics catalans i castellans. Levi en publica el romans *Gentil dona, gentil dona*,

amb nombroses formes catalanes, i assaja la seva filiació dins el *romancero* popular castellà; hi troba elements que també es mostren, desenrotllats, en els romansos *Estde la gentil dama*, en el sefardita *Selvi y la linda dama de Marsella*, y en l'andalús, transplantat, després, a Amèrica, *Pastor que estás en el campo*; hi ha divergències, d'altra banda, que acosten Olesa als trobadors portuguesos o a la *serranilla*. ¿Es una innovació de Jaume d'Olesa, aquest tipus *romance-serranilla*, o bé el romans popular que ell hagués oït era ja així? — PASTOR, J. F.: Recensió del *Manuel de Phonétique et de Morphologie romanes*, de L. Clédat. París, Lib. anc. E. Champion, 1925, 141 pàgs. (XIV, 1927, pàgs. 194-195). Remarca l'omissió de notes específiques del català (incorporat en el llibre de Clédat al provençal) i la inexactitud d'algunes que s'hi assenyalen. — SPITZER, Leo: *Notes Etymologiques* (XIV, 1927, pàgs. 243-255). Una nota dedicada a mexic. *cusco*, cat. *usch*, fr. ant. *uschément*, en la qual combat l'etimologia admesa en el *Romanisches Etymologisches Wörterbuch* de Meyer-Lübke germ. *kūski* «rein, keusch» > francès ant. *uschément* «ehrfurchtvoll», cat. *usch* «keusch», val. *usch* «träge». Spitzer rectifica el significat de *usch* «chaste» pel de «peresós, calmós», que dona el *Diccionari Aguiló* i que està d'acord amb un *cusc* que surt en Marcabré. Etimològicament creu que aquests mots i d'altres provençals semblants no es poden separar de *cuss-cuss!*, *quiss-quiss!* «cris pour haler les chiens» i *acusca*, *aquissa* «exciter, haler un chien». Relaciona també amb aquesta etimologia el cat. *cusó* «ximple, tonto, delicat, efeminat» (Muntanya), «covard» (Girona), segons l'Aguiló. — SPITZER, Leo: *Cat. «ray!»* (XV, 1928, pàgs. 284-289). Examina l'article de Montoliu sobre el mot *rai* (*Estudios eruditos «in memoriam» de Adolfo Bonilla y San Martín*, I, pàgs. 615-630). Descarta, com Montoliu, per impossible, l'explicació de Balari **això és rai* «esto es rayo de luz» > «esto es claridad». Spitzer, però, no troba tan incomprendible que al costat de *raig* hagi existit la forma *rai* amb dues significacions tant distintes com «rayo de luz» i l'actual de *rai*; remarca la contradicció de Montoliu quan indica que el *rai* del cat. ant. no és més que un manlleu al provençal, i després el dona com a pres del gascó. Quant a l'explicació gasc. *rahe* (=prov. ant. *rafe*, cat. ant. *rave* = lat. *raphanu*) > cat. *rai*, hom no veu la raó perquè el català, el llenguadocià, l'aragonès, prenguessin precisament la forma gascona, que s'hauria contret en un monosíl·lab, mentre que, admetent la diferència dialectal que ha produït *raig* al costat de *ray* (com en prov. ant.), aquests dos mots podien distingir-se en llurs diferents funcions. La derivació **per tu (això) és rai* «pour toi cela est du raifort» > *per tu rai* > *tu rai* és més complicada que l'explicació *tu, rai!* «toi! mon Dieu [je ne sais que dire...]». Acaba Spitzer la seva nota amb la remarca, segurament massa generalitzadora, que, davant l'actitut fatalista que suposa l'*això rai*, hom veu l'espanyol *conformidad* i l'italià *pazienza*, mots que es troben en català amb el mateix sentit que Spitzer assenyalava per a l'espanyol i l'italià. — MORAWSKI, J.: *Encore une fois anc. fr. «uschément», etc.* (XV, 1928, pàg. 289). — ANGLADE, Joseph: *Les troubadours provençaux en Biscaye* (XV, 1928, pàgs. 343-353). Notícies de López (caldría potser dir Lope) Díaz de Haro i les seves relacions amb els trobadors. Anglade dona els elogis que del senyor de Haro feren Pere Vidal, Ramon Vidal i Eimeric de Pegullà. Parla també de Rigaut de Berbezilh, qui, segons la biografia provençal, hauria estat hoste de don Diego. Al final cita versos de Bertran de Born, Paulet de Marsella i Gausbert Amiel, els quals han parlat d'*el Gronh* (o *Groing*), que Anglada identifica amb Logroño. — SPITZER, Leo: *Zebro «Onager»* (XV, 1928, pàgines 375-376). Notes que afegeix a l'estudi d'Américo Castro sobre aquest mot de l'antic espanyol (*RFE*, XV, 1928, pàgs. 173-179). Són citats tres textos catalans que contenen les paraules *atzebra*, *enzebra*, *adzebruno*. — PAR, A.: Recensió dels *Gesta Comitum Barcinonensium*, publicat per L. Barrau-Dihigo i J. Massó-Torrents (XV, 1928, pàgs. 401-404). Algunes remarques, sobretot referent al sistema de transcripció d'antics textos. — PAR, Alfonso: «*Qui*» y «*que*» en la *Península Ibérica*. II. *En el dominio catalán* (XVI, 1929, pàgs. 1-34 i 113-147). Continua aquest estudi sobre la lluita de *qui* i *que*, iniciat, amb un capítol sobre el castellà, en la mateixa *RFE*, XIII, pàgs. 337-349. En el domini català la lluita és més interessant que en els dominis castellà (on *qui* desapareix ben aviat) i francès (on, més tard, es proscriu *que*). Par examina, successivament, documents llatinitzats (agrupats en dues regions: Catalunya Alta — Urgell, Grassa, Cerdanya, Rosselló, Pallars i Girona — i Catalunya Baixa — Barcelona, Terrassa, Sant Llorenç de Munt, Vilafranca, Segarra), documents llatins erudits de la cancelleria barcelonina, textos catalans des del segle XI, la parla viva actual, documents catalans erudits, obres literàries i l'estat actual de l'ús de *qui* i *que*. Aquest treball, minucios com tots els del Sr. Par, conté nombroses estadístiques i gràfics, que permeten de seguir el percentatge de *qui* i *que* emprats en cada època i en cada regió de la nostra terra. Unes

conclusions, que clouen l'estudi, donen, ben resumides per l'autor mateix, les oscil·lacions d'una i altra forma. Nodrit apèndix documental. — CASTRO, Américo: Recensió d'*Italia e Spagna* d'Arturo Farinelli (XVI, 1929, pàgs. 66-68). Remarca la confusió del Mestre de Rodes Joan Fernández d'Heredia amb el seu homònim, poeta valencià del segle XVI. — SPITZER, Leo: *Notes étymologiques* (XVI, 1929, pàgs. 148-153). La segona nota és dedicada al cat. *estona* «rato, momento». Des de Diez hom admitia gòtic *stunda* > cat. *estona*, amb el tractament *nd* > *n* regular per als elements llatins del català. Spitzer creu que el mot ve d'*estonar-se* «admirar-se» i addueix a *estonades* «a ratos» (Diccionari Aguiló) i prov. mod. *estounado* «effet de l'étonnement, surprise». Anota que el francès ant. *estonner* es diu en sentit físic («ébranler, secouer»), i de «secousse» a «moment» hi ha la mateixa trajectòria que per a l'espanyol *rato* < *raptus* «secousse, moment» (Diez, *REW*). Posa altres exemples d'aquest canvi de sentit. — JULIA, E.: Recensió del *Catàlec bibliogràfic de Prens Valencià*, de J. Navarro Cabanes (XVI, 1929, pàgs. 193-194). Julià dona notícia d'una interessant col·lecció de periòdics castellans i valencians (abans pertanyent a l'enginyer Joan Borrés) adquirits per l'Ajuntament de Castelló de la Plana per servir de base a la Biblioteca Municipal. Assenyala alguns periòdics que proven la riquesa i la valor d'aquest fons. — BOHIGAS, Pedro: Recensió d'*El cuento de Tristán de Leonis*, Edited from the unique manuscript, Vatican 6428, by George Tyler Northup (XVI, 1929, pàgs. 284-289). Examina la tesi de l'origen italià de les versions espanyoles del *Tristán*, que Northup defensa. La denominació de família italo-espanyola, donada al conjunt de textos italians i espanyols, li sembla massa estreta, car hi ha diferències importants que els separen; cal considerar millor aquests textos com una versió distinta de la dels manuscrits analitzats per Löseth. Tenim dues versions espanyoles, divergents a vegades, que Northup fa derivar d'altres dues italianes; Bohigas remarca que les espanyoles estan més a prop entre elles que no les italianes. Sorpren, d'altra banda, aquest origen italià, tenint en compte la difusió de la literatura francesa a Espanya i que la influència italiana no era llavors visible encara. Per al *Tristán* del Vaticà, ja notava Northup que un fragment està escrit en aragonès i en la resta hi ha alguns aragonesismes; les relacions de la Corona d'Aragó amb Itàlia podien ben donar una traducció aragonesa del *Tristán* italià. Quant a l'altra versió espanyola, publicada per Bonilla, Bohigas la confronta amb el fragment del *Tristany* català, editat per Duran i Sanpere, amb el qual té abundants coincidències. ¿Quin parentiu hi ha entre el text català i els espanyols i italians? Es difícil de preveure-ho, per la brevetat del fragment publicat per Duran i Sanpere; però no seria impossible que el text català fos intermediari entre una versió italiana i l'espanyola de Bonilla. Potser permetrà d'aclarir-ho més endavant l'examen d'un manuscrit de l'arxiu d'Andorra, que conté, segons referències de Duran i Sanpere, un altre *Tristany* català més extens que el donat a conèixer fins ara. — PAR, Alfonso: Recensió de *Phonétique historique du roussillonais*, de Pierre Fouché (XVI, 1929, pàgs. 402-412). Amb bona maina de remarques. Combat la tendència de Fouché a parlar de *català* i de *rossellonès* quan tracta de fenòmens generals de la nostra llengua i, encara més, quan esmenta un *català-rossellonès*. Hi ha formes, atribuïdes per Fouché al rossellonès, antic o modern, que són simplement catalanes. És inadmissible aduir el *Capbreu de la Vall de Ribes* com a prova de formes rosselloneses. Par no troba massa justa l'apreciació de la influència francesa. Segueixen algunes correccions a punts concrets del llibre de Fouché i unes pàgines de consideracions complementàries. — BOHIGAS, Recensió de *Die Legende von Barlaam und Josaphat auf der Iberischen Halbinsel. Untersuchungen und Texte*, de Gerhard Moldenhauer (XVII, 1930, pàgs. 69-73). Bohigas, comentant l'opinió de Moldenhauer que l'infant Juan Manuel de Castella no conegué cap font oriental de la llegenda de Barlaam per a l'episodi de l'encontre de l'infant Johàs amb el mort, del seu *Libro de los Estados*, remarca com és de significativa, per a poder-la considerar casual, la coincidència d'aquest *Libro de los Estados* amb els relats de Ibn Bábawaih i Marco Polo. Quant als textos catalans de la *Legenda Aurea*, Bohigas creu, amb Paul Meyer, que deriven dels provençals, malgrat la interpol·lació de les vides de sant Narcís i sant Fèlix no solament en alguns manuscrits catalans, sinó també en el còdex provençal de París (Bibl. Nat. fr. 9759). Clou Bohigas el seu comentari amb unes correccions als textos catalans que edita Moldenhauer. — PAR, Alfonso: «Qui» y «que» en la Península Ibérica. III. En aragonès (XVIII, 1931, pàgs. 225-234). Acabament d'aquest llarg estudi sobre el relatiu en castellà, català i aragonès. — SPITZER, Leo: *Prov. ninoy «petit, feble, délicat», cat. ninoi «enfant», etc.* (XVIII, 1931, pàg. 238). Spitzer creu que *-oi* és un sufix de la llengua infantil a Provença i a Catalunya, i troba mots a Sardenya que diu que confirmen la seva opinió. — JULIA, E.: Recensió de *Ensayo de una biblio-*

grafia de libros de fiestas celebradas en Valencia y su antiguo reino, precedido de una introducción por Salvador Carreres Zacarés (XVIII, 1931, pàgs. 286-288). Amb algunes remarques i correccions. — PAR, A.: Recensió de *The Works of Pere Torroella*, de P. Bach i Rita (XVIII, 1931, pàgs. 397-399). — JULIÀ, E.: Recensió del *Catálogo de los manuscritos catalanes de la Biblioteca Nacional* de J. Domínguez Bordona (XVIII, 1931, pàgs. 402-403). Amb correccions. Unes paraules del Sr. Julià, no arribem a comprendre-les: «El Sr. Domínguez Bordona ha sustentado el criterio de incluir en la calificación de catalán a todo libro de la zona levantina española: se habla, pues, también de autores mallorquines y valencianos. Esto no será admitido por muchos como rigorismo científico, pero en este caso ha permitido aumentar la información bibliográfica». Ho diu seriosament? ¿Per quines raons geogràfiques admet el Sr. Julià les Balears dins la zona levantina española i en canvi n'exclou Múrcia? Sembla inexplicable que frases d'un localisme alarmant com la que hem citat, molt més malicioses quan van disfressades—i així és en el cas present—amb una aparença de precisió científica, tinguin cabuda en una revista d'un to científic tan elevat com la *Revista de Filología Española*. — Des de l'any 1930 cal remarcar, en la *RFE* un excel·lent índex de matèries, redactat per Homero SERÍS, d'una precisió i d'una utilitat extraordinàries. Seria de desitjar que s'estengués a totes les revistes aquest bon costum. — R. A. i S.

— *Revista del Centre de Lectura* (Reus). — X.: *Notes folklòriques: Les virtuts medicinals del freixe segons el poble* (VIII, 1927, pàgs. 33-35). Reprodueix un text tret del *Libro de Medicina llamado Tesoro de los Pobres* del Mestre Julián, editat a Barcelona per Pere Escuder, sense data. — AMADES, Joan: *Coneixences desconegudes* (VIII, 1927, pàgs. 280-285). Referència a personatges que apareixen en dites populars. — FONT DE RUBINAT, Pau: *La Biblioteca del Monestir de Santa Maria de Poblet* (IX, 1928, pàgs. 256-263). Reprodueix enquadernacions. — R.: *Sobre un mot català* (IX, 1928, pàg. 265). *Tuajar* = tractar de tu, existeix en un *Ordinarium Vicense* esmentat en el *Catálogo de obras en lengua catalana desde 1474 hasta 1860* de Marian Aguiló. — AMADES, Joan: *Tretze proverbis explicats* (IX, 1928, pàgs. 329-339). Són els següents: *alt com un sant Pau, fer un nus a la cua, anar fent com En Met de Rives, ésser un pescallunes, sembla que hagin penjat alguna bruixa, treure la post del llit, el temps passa i la Joana balla, ésser més ballador que les filles del rei Herodes, semblar un esparriot (o ésser més lleig que un esparriot), els comptes del gran capità, quedar-se per a vestir sants, si hagués sapigut lo bo que eren pa i nous encara seria senyora de Tous, tothom té la seva manera de matar puces*. — CAVALLÉ, Pere: *Les publicacions del «Centre de Lectura»* (X, 1929, pàgs. 3-22). Notícia de les diverses revistes sortides d'aquell fogar cultural. Amb facsimils. — AMADES, Joan: *De la llegenda popular: El diable arquitecte* (X, 1929, pàgs. 46-57). — AMADES, Joan: *La faula popular* (X, 1929, pàgs. 114-126). Examina una dotzena de faules populars a Catalunya. — GUITERT, Joaquim: *La Creu blanca o dels Peus tallats (Llegenda)* (X, 1929, pàgs. 147-148). — ODENA BLANCHAR, Lluís: *Cinquanta anys de teatre català a Reus* (X, 1929, pàgs. 176-183, 210-216). Dóna una llista d'obres estrenades a Reus durant la segona meitat del segle XIX. — AMADES, Joan: *La faula i el proverbi* (X, 1929, pàgs. 230-235). Explica els proverbis que segueixen, per als quals troba Amades un origen en la faula: *no estic per musiques, tant se me'n dóna cuit com cru, qui posarà el cascavell al gat?, la raó es dóna a un gos si la té i quedar-se amb un pam de nas*. — FONT DE RUBINAT, P.: *Bibliografia, Genealogia i Heràldica* (XI, 1930, pàgs. 213-215). Notícies de la família Sagarra i Baldric. — AMADES, Joan: *Tradicions tarragonines* (XII, 1931, pàgs. 234-236). — AMADES, Joan: *Referències piloses en el proverbi* (XII, pàgs. 306-308). — R. A. i S.

— *Revue de Linguistique Romane* (París). — GRIERA, A.: *Le domaine catalan. Comptendu rétrospectif jusqu'en 1924* (I, 1925, pàgs. 35-113). Bibliografia dels estudis lingüístics catalans publicats fins l'any 1924; dividida en dues parts: obres anteriors i obres posteriors a 1900. Classificació metòdica: gramàtiques, ortografia, fonètica, sintaxi, dialectologia, lèxics. La major part d'articles amb indicacions sobre el contingut i la valor de l'obra. — JUD, J.: *Problèmes de géographie linguistique romane* (I, 1925, pàgs. 181-236; II, 1926, pàgs. 163-207). Estudi interessant, amb referències a mots i problemes catalans. Conté els capítols: I. *Introduction: Problèmes lexicologiques de l'hispano-roman*; II. «*Eteindre*» dans les langues romanes (avec trois cartes); III. «*S'éveiller*» dans les langues romanes (avec 2 cartes). — TERRACHER, A.: *Autour de l'«Atlas Linguistique de Catalunya»* (I, 1925, pàgs. 440-467). Llarga ressenya sobre l'obra de Mn. Griera. Terracher reflexiona sobre la necessitat de detalls sincrònics en l'estudi lingüístic, com els poden fornir els mapes dels Atlas. — BRÜCH, J.: *Die bisherige Forschung*

über die germanischen Einflüsse auf die romanischen Sprachen (II, 1926, pàgs. 25-98). — FOUCHÉ, P.: *Chronique philologique des parlers provençaux anciens et modernes (1913-1924)* (II, 1926, pàgs. 113-136). — BOTTIGLIONI, GINO: *Studi sardi. Rassegna critica e bibliografica (1913-1925)* (II, 1926, pàgs. 208-262). — WAGNER, M. L.: *La stratificazione del lessico sardo* (IV, 1928, pàgs. 1-61). — BERTOLDI, V.: *Antichi filoni nella toponomastica mediterranea incrociantisi nella Sardegna* (IV, 1928, pàgs. 222-250). — NICHOLSON, G.-G.: *Etudes étymologiques* (V, 1929, pàgs. 1-70). Estudia els mots *petit; danser; troupe; tomber; tombe; étourdir; toucher; fricasser i fringuer; friche; valet i vassal; barrer, varon i vareuse*. — GRIERA, A.: *Notes sur l'histoire de la civilisation et l'histoire des langues romanes* (V, 1929, pàgs. 180-261). Comprèn: I. *Sur l'origine des langues romanes*. A. *Les centres d'expansion romaine*. B. *Les grands centres de culture ecclésiastique*. C. *Comparaisons et conséquences*. — II. *Sur l'origine des langues afro-romanes ou ibéro-romanes*. — III. *Comptes rendus* (sobre *Origenes del español* de Menéndez Pidal i *La subagrupación románica del catalán* d'Amado Alonso). Vegeu, referent a aquest estudi, la recensió de P. Bohigas als *Estudis Universitaris Catalans*, XIV, 1929, pàg. 184. — STEIGER, A.: *Arabische Miszellen* (V, 1929, pàgs. 262-273). Referència a algun mot català. — DUBSKY, Ota: *Sur quelques constructions verbales dans les langues romanes de l'ancienne époque* (V, 1929, pàgs. 299-341). L'autor no coneix les diferències que separen el català de l'espanyol, car cada cop que anuncia un exemple en la nostra llengua, l'exemple és espanyol; per a posar més confusions, en un altre lloc sembla que faci equivalents el català i l'espanyol antic (pàg. 308). — NICHOLSON, G.-G.: *Adverbes romans issus de conjonctions* (VI, 1930, pàgs. 152-189). — ROHLFS, G.: *Beiträge zur Kenntnis der Pyrenäenmundarten* (VII, 1931, pàgs. 119-169). — R. A. i S.

— *Revue des Etudes Historiques* (París). — ALFARIC, Prosper: *La Chanson de Sainte Foy et les Croisades* (1924, pàgs. 1-12). L'autor creu que la cançó de Santa Fe és escrita entre els anys 1054-1076 per un poeta de la Cerdanya, en el moment d'emprendre Ramon Berenguer I aliat amb Ramon Guifré de Cerdanya i Ermengol III d'Urgell, la guerra contra Almoctàdir de Saragossa (1058). — R. A. i LL.

— *Revue Hispanique* (New York-París). — SERRA i RIERA, Lluís: *Trois textes catalans* (LXXII, 1928, pàgs. 530-540). Publica, seguint un manuscrit del segle xv pertanyent a l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, els textos: *D'aquestes dotze coses és tengut tot senyor a sos vassalls, Conseyll de bones doctrines que una reyna de França donà a una filla sua que fonch muller del rey d'Anglaterra*. En els *Estudis Universitaris Catalans*, XIII, 1928, pàgina 561, ja fou indicada una edició anterior dels mateixos textos i la possible procedència del manuscrit. — FOUCHÉ, P.: *Etudes de philologie hispanique* (LXXVII, 1929, pàgs. 1-171). Entre ells un llarg examen del llibre *Das Katalanische* de Meyer Lübke i dels problemes en ell plantejats. Fouché creu, molt justament, que hi ha una bona sèrie de característiques que separen el català tant del grup ibero-romànic com del gal·lo-romànic. Segons ell «els punts de contacte que el català presenta amb les altres parles de la península ibèrica o amb les parles del Migdia de França permeten de considerar-lo com un tret d'unió entre l'ibero-romànic i el gal·lo-romànic, però no de classificar-lo exclusivament en l'un o en l'altre d'aquests dos grups». — R. A. i S.

— *The Romanic Review* (New-York). — ENTWISTLE, W. J.: *The Rebirth of Catalonia* (XVIII, 1927, pàgs. 9-21). És un estudi sobre el ressorgiment integral de Catalunya en els aspectes cultural i polític, fet amb força simpatia, i així mateix amb justesa i precisió. — MATUTKA, Barbara: *An anti-feminist treaty of fifteenth Century Spain: Lucena's Repetición de amores* (XXI, 1931, pàgs. 99-116). Com es pot comprendre, tractant-se d'aquest tema, Barbara Matutka fa algun estudi del famós Pere Torroella i el seu famós *Maldezir*. Entre les diferents reproduccions, hi ha tres del massa invisible cançoner «The Hispanic Society». — J. M. i T.

— *Romania* (París). — ANGLADE, J.: *Chansonniers provençaux en Espagne* (LIII, 1927, pàgines 233-235). Fa un recompte d'aquests cançoners, gairebé tots escrits de mà catalana: el de l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (ms. núm. 145 de la Biblioteca de Catalunya) deu provenir segurament de la Catalunya occidental; i el V de la Marciana de Venècia és escrit per En Ramon de Capellades l'any 1258. El malaguanyat provençalista ha citat els mss. catalans que contenen poesies de trobadors no catalans; són ben nombrosos, i nosaltres hem trobat fragments de cançoners en escobertes, i tenim la seguretat que els nostres poetes del segle xive disposaven de cançoners provençals que no són cap dels avui existents: les citacions i el cert ordre amb que les copien ho fan creure. Tenint en compte els cançoners esmentats en inventaris (llibres en llemosí) o que els cavallers i dames es deixen o es fan compilar, hom no pot dubtar gaire (vegeu el *Repertori de*

la literatura catalana antiga, vol. I, pàgs. 26 i 148, i, sobretot, vol. II, en impressió, caps. VII i VIII). Hem de pensar que la gran majoria de tractats de *Gaya Sciència* han estat endreçats a nobles catalans o redactats a Catalunya (exceptuats els *Donat Proensal* d'Uc Faidit i les *Leys d'Amors*). Ens cal recordar el ms. dels *Auzelhs Caçadors* de Daude de Prades, de la Biblioteca Episcopal de Vic, amb evidents catalanismes. L'arquebisbe de Tarragona, Antoni Agustín, posseïa un cançoner (vegeu *Opera Omnia*, Lucca, 1772, VIII, pàg. 114; *Repertori*, vol. I, pàg. 190).

— PAGÈS, A.: Recensió de gairebé totes les publicacions de l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS fins aquest any (LIII, 1927, pàgs. 418-423). — PAGÈS, A.: *Poésies provenço catalanes du manuscrit Aguiló*. I. *La Vesió de Bernat de So* (LIV, 1928, pàgs. 11-65). En Pagès ha dedicat a la biografia i al notable poema d'En Bernat un dels millors dels seus estudis; els comentaris literaris i històrics sobre la *Vesió* són molt ben fets. No resten, però, del tot acabats els estudis i les suggerències que el poema d'En Bernat de So desperta al llegidor atent. Com que ja hem parlat en un altre llibre de l'obra i la biografia d'En So (*Repertori*, vol. I, pàgs. 834-9) no repetirem ací el nostre parer. Vam poder completar la biografia del ric cavaller amb dades particulars que ens havia lliurat el malaguanyat Miret i Sans. L'estudi sobre l'autor havia estat facilitat pel d'En J. Giral sobre el vescomtat d'Evol, tret de fonts documentals, i amb els *Documents* d'En Rubió i Lluch. En el text que En Pagès dona, excel·lentment reproduït, notem algunes lectures un xic difícils i unes rares errades de puntuació. — PAGÈS, Am.: *Poésies provenço catalanes du ms. Aguiló*. II. *Nouvelles rimées de Jacme et de Pere March* (LIV, 1928, pàgs. 196-248). Publica les següents: *Lo rauser de vida gaya*, *Lo debat entre Honor e Dalit* i *La joyosa garda*, o, millor, *La ciutat d'amor*, d'En Jacme March, i *Lo compte final* i el gentil *Lo mal d'amor* d'En Pere March. En el mateix cançoner Estanislau Aguiló es troben, sense les citades, tres obres líriques no publicades i altres tres en noves rimades, que tampoc han vist la llum (vegeu *Repertori*, volum I, pàgs. 524-534). Per aquestes novel·les d'En Jacme i d'En Pere March fem nostres les correccions als textos i a les traduccions d'En Pagès proposades per En Pere Bohigues en els *Estudis Universitaris Catalans*, vol. XV (1930), pàgs. 379-389. En Pagès dona l'argument de cada novel·leta, el qual precedeix llur edició. Per excepció, l'editor adjunta una traducció al *Debat entre Honor e Delit*, la qual no sempre és prou ajustada, encara que sia suficient per a donar una idea de l'obra a l'estudiós francès que no entengui el català. — BRUNEL, O.: *Fragments d'un manuscrit de la traduction catalane de Legende Dorée* (LIV, 1928, pàgs. 475-480). Aquests folis fragmentaris provenen d'un relligatge i han anat a l'Arxiu Nacional de París, provenint de l'Arxiu Departamental del Gard. Brunel reproduïx els folis conservats, servint-se del manuscrit de la primeria del segle XIVe, així com els fragments de la Biblioteca Nacional de París (ms. esp. 44); hom en coneix, però, sis manuscrits i set edicions. Brunel esmenta solament l'edició de 1524. El P. Elizondo féu un estudi bibliogràfic de totes les edicions conegudes de la Llegendà àurea en *Estudis Franciscans*. — ANGLADE, Joseph: *A propos du troubadour Pons d'Ortaffa* (LIV, 1928, pàgs. 509-511). Un deixeble de l'Anglade ha trobat alguns documents sobre Pons d'Ortaffa. Proposa una interpretació dels versos 9-11: «E per pauc no'm desesper — O no'm ren monge de Jau — O no'm met dins un'afrare». Es tracta de l'abadia de Jau, prop de Mosset, en un paratge sec i inclement. — HAMMERICH, L. L.: *Le pèlerinage de Louis d'Auxerre a Purgatoire. Correction du texte latin par une traduction catalane* (LV, 1929, pàgines 118-124). Es tracta d'un manuscrit únic que es té del text llatí; es funda en les visions del Purgatori de Sant Patrici d'Owein i de Jordi Erissaphan i hi afegeix i tot algun passatge nou. El text llatí dista força d'ésser correcte; hom pot corregir alguns passatges amb l'ajuda d'un dels textos catalans publicats per En R. Miquel i Planas en les seves *Llegendes de l'altra vida*. — PAGÈS, Am.: *Ballade notée en l'honneur du roi Jean I d'Aragon* (LV, 1929, pàgs. 536-541). Es un poema en tres cobles de set versos, contant la represa d'una ratlla «Armez, Amon, Damez, Chevalerie». Com a nom d'autor de la poesia o de la notació musical, apareix capçat Trebor, que és Robert. L'autor lloa el rei Joan I de Catalunya per la preparada reconquesta de Sardenya. «En Sardeigne nous mostre que d'Aragon era partout... cry partout...». Creu En Pagès que aquesta poesia francesa fou escrita devés 1393-1395. Va ésser escrita abans d'haver reduït els sards sublevats (1388). — PAGÈS, A.: *Poésies provenço catalanes inédites du manuscrit Aguiló* (LV, 1929, pàgs. 541-2). Troba una font del *Rauser de vidagaya* d'En Jacme March. — BRUNEL, C.: *Fragments des manuscrits du Breviari d'Amor* (LVI, 1930, pàgs. 236-52). En ocasió de publicar uns fragments del *Breviari*, Brunel dona una llista dels manuscrits que coneix del *Breviari*, entre els quals n'hi ha alguns de procedència catalana o traduïts a la nostra llengua. Se'n coneixen alguns més. — RIVALS, Edmond de: *A propos de Pons d'Ortaffa* (LVI, 1930,

pàgina 418). En Rivals, deixeble del Prof. Anglade, proposa que el Berenguer del qual parla En Ponç d'Ortafà sigui En Berenguer de Palou, dit de Palazol. No creiem que pugui sostenir-se aquesta identificació, perquè els dos trobadors van viure en època diferent, i és poc probable que es coneguessin, malgrat ésser rossellonesos tots dos. En Berenguer s'adreça al comte Jofre de Rosselló (1113-1163) i no podem assignar-li una data molt posterior a la del seu protector; nosaltres li assenyallem una producció entre 1150-1185. En canvi, En Ponç és un personatge històricament conegut i en posseïm el testament, en el qual anomena la seva família; podríem donar-li una època productiva entre 1210 i 1247 (any de la seva mort). Una altra qüestió: Palau no va ésser el nom del trobador. Les formes Palou, Palol i Palazol provenen de *Palauolo*, mentre que Palau prové de *palatio*. — J. M. i T.

— *Scripta* (Ripoll). — RIUS SERRA, J.: *La llibreria d'un rector de Sovelles* (1929, pàgs. 1-12).

— *Speculum*. A journal of mediaeval studies (Cambridge, Mass.). — HASKINS, Charles Homes: *Orleanese formularies in a manuscript at Tarragona* (V, 1930, pàgs. 411-420). L'autor d'aquest treball va estudiar el ms. núm. 6 de la Biblioteca Provincial de Tarragona (el qual té les aparences d'ésser provinent de Santes Creus), on va examinar-lo bé en 1913. Són formularis de cartes llatines prenent per patró epístoles entre personatges (bisbes, etc.) de l'Orleanès, dels segles XIII fins començaments del XV. — THORNTDIKE, Lynn: *Advice from a physician to his sons* (VI, 1931). Mestre Pere Fogarola (Figuerola), metge de València, tenia, en 1315, dos fills que estudiaven a la recent creada Universitat de Tolosa, probablement a la Facultat de Medicina, cosa que sembla una tradició a la família Figuerola, perquè, com observa Lynn Thorntdike, en 1383, un Bernat Figuerola era metge de cambra a la cort d'En Pere III de Catalunya i del seu fill En Joan. L'autor subratlla la importància especial d'aquest text llatí. Són ben notables els consells de condícia i d'higiene: poc dormir, exercicis corporals a l'aire lliure perquè acostumin el pit a ben respirar, que no prenguin habitació si no és apartada de la latrina, etc. Lynn Thorntdike recalca com en l'Edat Mitjana la gent era molt més neta que no va ésser-ho en segles posteriors. Aquest singular document es troba actualment en la Bibl. del British Museum, Ms. Sloane 3124, foli 74-77. El ms. de Tolosa, on el pare va trametre als fills, va anar a parar a una llibreria particular de Montpeller. En el ms. hi ha també preceptes i obres d'Arnau de Vilanova. — WOLFFSON, H. A.: *Crescas Critique of Aristotle* (VI, 1931, pàgs. 319-320). Estudi bibliogràfic d'aquest llibre de J. A. Baisnée. Com és sabut, el jueu Cresques va néixer a Barcelona en 1340 i morí a Saragossa en 1410. — NICKERSON, Hoffmann: *Ofman's Muret* (VI, 1931, pàgs. 550-77). L'autor fa una crítica apurada, sota el punt de vista de la tàctica, de l'obra de Sir Carles Oman sobre l'art de la guerra a l'edat mitjana (*The Art of War in the Middle Ages*, 1924), i, al mateix temps, s'emprèn pel seu compte la història de la batalla de Muret, seguint la cançó i altres fonts documentals i llibres d'aquella memorable batalla on morí el nostre rei En Pere I de Catalunya (ell el nomena Pedro II de Aragón) en 1213. — J. M. i T.

— *Volkstum und Kultur der Romanen* (Hamburg). — GIESE, Wilhelm: *Waffen nach den katalanischen Chroniken des XIII Jahrhunderts* (I, 1928, pàgs. 140-182). El Dr. Giese ha despullat, per a la redacció d'aquest treball, les nostres cròniques més importants (Jaume I, Desclot, Muntaner), algunes obres de Ramon Llull (*Blanquerna*, *Llibre de meravelles*, *Llibre de cavalleria*) i els *Usatges de Barcelona*. Amb els materials que elles li donen, examina i descriu detingudament les nostres velles armes ofensives i defensives. Alguns gravats aclareixen les seves explicacions. En treballs anteriors, Giese havia estudiat els noms de les armes en les literatures espanyola i portuguesa (*Waffen nach der Spanischen Literatur des 12. und 13. Jahrhunderts* en *Mitteilungen und Abhandlungen aus dem Gebiet der romanischen Philologie*, vol. VI. Hamburg, 1925, i *Portugiesische Waffenterminologie des XIII. Jahrhunderts*, en el volum d'homenatge a Carolina Michaelis de Vasconcelos). Després ha anotat, també, la nomenclatura provençal (*Waffen nach den provenzalischen Epen und Chroniken des XII. und XIII. Jahrhunderts. Beiträge zur Geschichte der Bewaffnung Südfrankreichs im Mittelalter*, dins la *Zeitschrift für romanische Philologie*, vol. LII, 1932, pàgines 351-405). Tot plegat forma ja una bona arplega per a l'estudi de la terminologia de les armes medievals en els països romànics, que és de creure que el Dr. Giese no ens farà esperar massa. Referent a les armes catalanes, és molt interessant la recensió de J. Rubió publicada dins els *Estudis Universitaris Catalans*, vol. XIII, 1928, pàgs. 542-544. — KRÜGER, F.: *Volkstümliche Namengebung* (I, 1928, pàgs. 209-282). Referències a Catalunya. — GRIERA, A.: *La Mariposa* (I, 1928, pàgs. 316-323). Examina les denominacions de la papallona en els dominis català, castellà, basc, i en la zona de *paloma* situada entre els dominis català i castellà. —

KRÜGER, F.: Recensió de l'*Anuari de l'Oficina Romànica de Lingüística i Literatura*, volum I (II, 1929, pàgs. 99-101). — KRÜGER, F.: *Sach- und Wortkundliches vom Wasser in den Pyrenäen* (II, 1929, pàgs. 139-243). Estudia — bell treball de *Wörter und Sachen* — les fonts i begudes, la conducció de l'aigua, rentar i bugada, dics i canals, la pesca, camins i ponts, riera i riu com a mitjà de comunicació, la riera al servei de la indústria local. L'autor ens assabenta en una nota que aquest treball, dedicat a Eduard Wechssler, no pogué ésser inclòs en la *Wechssler-Festschrift*. — RIEGLER, R.: *Zu den romanischen Bezeichnungen für «Schmetterling» und «Eidechse»* (II, 1929, pàgs. 259-262). Remarques als treballs de Griera sobre la papallona (vegeu més amunt) i sobre el llargandaix (*AOR*, I, pàgs. 7-20). — SPANKE, Hans: *Die Theorie Riberas über Zusammenhänge zwischen frühromanischen Strophenformen und andalusisch-arabischer Lyrik des Mittelalters* (III, 1930, pàgs. 258-278). Vegeu pàg. 330. — GIESE, Wilhelm: Recensió de J.-S. PONS, *La littérature catalane en Roussillon au XVIIe et au XVIIIe siècle* (III, 1930, pàgs. 285-288). — PFANDL, Ludwig: *Raymond Foulché-Delbosc. Leben und Lebenswerk eines zeitgenössischen Hispanologen* (IV, 1931, pàgs. 45-64). — R. A. i S.

— *Zeitschrift für romanische Philologie* (Halle). — PILLET, Alfred: *Grundlagen, Aufgaben und Leistungen der Troubadours-Forschung* (XLVII, 1927, pàgs. 316-348). — ROHLFS, Gerhard: *Baskische Reliktörter im Pyrenäengebiet* (VLVII, 1927, pàgs. 394-408). Referències a mots catalans. — SCHELUDKO, Dimitri: *Über die arabischen Lehnwörter im Altprovenzalischen* (XLVII, 1927, pàgs. 418-442). — SCHÜRR, Friedrich: *Sprachgeschichtlich-sprachgeographische Studien. II. Talpa, Mus, Rathaus. — «l» vor Kons. im Romanischen* (XLVII, 1927, pàgs. 402-513). Referències al català. — WARTBURG, W. v.: Recensió de *Das Katalanische. Seine Stellung zum Spanischen und Provenzalischen* de W. Meyer-Lübke (XLVIII, 1928, pàgs. 158-162). Excel·lents comentaris. — BRÜCH, Josef: *Zu ein par katalanischen Wörtern* (XLVIII, 1928, pàgs. 432-435). Comentaris, sobre paraules diverses, al llibre de Meyer-Lübke *Das Katalanische*. — ROHLFS, Gerhard: *Ital. arnia kat. arna, «Bienenstock»* (XLVIII, 1928, pàg. 436). Nota sobre aquest mot. — SPITZER, Leo: *Katal. arna, «Bienenstock»* (XLIX, 1929, pàgs. 86-87). Comentari a la nota de Rohlf's anotada més amunt. — FASSBINDER, Klara M.: *Der Troubadour Raimbaut von Vaqueiras* (XLIX, 1929, pàgs. 129-190, 437-472). Exposi la seva vida i obres. Parla de l'ideal de l'amor en la poesia cortisana de Rimbau i el relaciona amb altres trobadors. Després dona una classificació de les seves poesies, que divideix en tres grups: poesia lírica, didàctica i èpica. En la segona part d'aquest estudi examina la mètrica del trobador i la poesia èpica, i publica les seves poesies inèdites. — KARL, Ludwig: *Theodor der Katalane und seine Chirurgie* (XLIX, 1929, pàgs. 236-272). Estudia la vida i els escrits de Teodor. Apèndix interessant. Notícies de dos manuscrits catalans: el 212, fons espanyol, de la Biblioteca Nacional de París, i el 342 de la Universitätsbibliothek de Graz. — MOLL, Francesc de B.: *Sobre «xetra» y altres eufemismes catalans* (XLIX, 1929, pàgs. 286-287). Algunes observacions per aclarir el problema de la interjecció mallorquina *re-cap de re-xetra*, en la discussió dels professors Meyer-Lübke i Spitzer (*ZRPh*, XLVI, 1926, pàg. 764). — GRIERA, Antoni: Recensions de *La subagrupación [románica] del catalán* d'Amado Alonso, *La coordinación i la subordinació en els documents de la cancelleria catalana durant el segle XIVe* de Pompeu Fabra, *Pal·las* (*Diccionari català-castellà-francès amb vocabularis castellà-català i francès-català*) d'E. Vallès, *Diccionari Balari*, *Diccionari Aguiló*, *Diccionari català-valencià-balear* d'A. M. Alcover i F. de B. Moll, i *Los glosarios de Ripoll* de Juan Llauró (L, 1930, pàgs. 246-252). — HEINERMANN, Theodor: *«Inter... et» und seine Fortsetzungen in den romanischen Sprachen* (L, 1930, pàgs. 305-318). Referències al català. — ALCOVER, Antoni M.: *Com he fet mon Aplech de Rondayes Mallorquines* (LI, 1931, pàgs. 94-111). Comprèn: I. Causes que me dugueren a fer mon «Aplech de Rondayes». — II. Criteri y normes ab què fiu y fas mon «Aplech de Rondayes». — III. Desplegament y incidències del meu pla de treball. — IV. Elogis y censures que han fet de mon «Aplech de Rondayes». — V. Conclusió. Hi ha una introducció de Leo Spitzer. — SPITZER, Leo: *Sp. tafanario, kat. tafanari, «Gesäss»* (LI, 1931, pàgs. 296-298). — BENZING, Joseph: *Zur Geschichte von «ser» als Hilfszeitwort bei den intransitiven Verben im Spanischen* (LI, 1931, pàgs. 385-460). Referències al català. — R. A. i S.